

terminologija rodne ravnopravnosti u engleskom, srpskom i mađarskom jeziku: uporedna kritička analiza

TERMINOLOGIJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U ENGLISKOM, SRPSKOM I MAĐARSKOM JEZIKU:
UPOREDNA KRITIČKA ANALIZA

Marina Ileš

Izdaju: Zavod za ravnopravnost polova i ACIMSI Centar za rodne studije Univerziteta u Novom Sadu
Za izdavača: Vesna Šijački i Svenka Savić

Recenzija: dr Silvia Dražić

Lektura: dr Silvia Dražić

Prelom i dizajn korica: Relja Dražić

Štampa: Magyar Szo, Novi Sad

Tiraž: 500 primeraka

Novi Sad, 2014

Sredstva za objavljivanje knjige obezbeđena su u budžetu AP Vojvodine

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

811.163.41'373:305-055.2

811.111'373:305-055.2

811.511.141'373:305-055.2

ИЛЕШ, Марина

Terminologija rodne ravnopravnosti u engleskom, srpskom i mađarskom jeziku : uporedna kritička analiza /
Marina Ileš. - Novi Sad : Zavod za ravnopravnost polova : Centar za rodne studije Univerziteta u Novom Sadu, 2015
(Novi Sad : Magyar Szó). - 177 str. : table ; 23 cm

Tiraž 500. - Bibliografija.

ISBN 978-86-86259-22-6

- a) Српски језик - Лексика - Равноправност полова b) Мађарски језик - Лексика - Равноправност полова
c) Енглески језик - Лексика - Равноправност полова

COBISS.SR-ID 294909447

terminologija
rodne ravnopravnosti
u engleskom, srpskom
i mađarskom jeziku:
uporedna kritička
analiza

Marina Ileš

^

3

SADRŽAJ

	PREDGOVOR	7
1.	UVOD	9
1.1.	Predmet i cilj rada	9
1.2.	Metodologija istraživanja	10
1.3.	Obim i struktura korpusa	11
1.4.	Pregled relevantne literature	12
2.	TEORIJSKI OKVIR	15
2.1.	Pojam termina i terminologije	15
2.2.	Termin u odnosu na reči opšteg leksikona	17
2.3.	Terminologija i prevođenje	19
2.4.	Adaptacija termina prevođenjem i preoblikovanjem	20
2.5.	Vrednovanje prevoda	27
2.6.	Principi standardizacije termina i njihova primena na termine rodne ravnopravnosti	33
3.	KRITIČKA ANALIZA KORPUSA	43
3.1.	Opis analize	43
3.2.	Analiza korpusa	45
4.	ZAVRŠNA RAZMATRANJA	135
4.1.	Rekapitulacija nalaza	135
4.2.	Zaključci	157
4.3.	Perspektive	158
5.	DODATAK	165
6.	BIBLIOGRAFIJA	173

APSTRAKT

^

Rad se bavi analizom prevoda termina iz oblasti rodne ravnopravnosti sa engleskog jezika na srpski jezik, kao i na mađarski jezik koji se govori u Mađarskoj i mađarski jezik koji se govori u Vojvodini. Analiza je izvršena na osnovu korpusa koji se sastoji od odrednica u glosaru Evropske komisije *100 words for equality: A glossary of terms on equality between women and men* i prevoda ovih odrednica na gore navedene ciljne jezike. Putem leksičkog kontrastiranja, određuje se stepen ekvivalentnosti prevoda sa odrednicom na izvornom jeziku, a kod neprihvatljivih prevoda predlažu se adekvatna prevodna rešenja. Pored toga, u radu se, u skladu sa postojećim terminološkim stavovima, na osnovu lingvističke analize korpusa definišu principi za standardizaciju terminologije rodne ravnopravnosti i predlaže model englesko-srpsko-mađarskog višejezičnog rečnika termina rodne ravnopravnosti. Rad nastoji da prikaže praksu, izazove i greške u prevodenju stručne terminologije iz navedene oblasti na srpski i mađarski jezik. Ovim radom se takođe ukazuje na mogućnost razvoja same prevoditeljice ili prevodioca kroz kritički osvrt na sopstveni prevod.

Ključne reči: prevodenje, rod, terminologija, rečnik, norma, rodno osetljiva upotreba jezika

ÖSSZEFOGLALÓ

A dolgozat a nemek egyenlőségével kapcsolatos angol nyelvű terminusok szerb, valamint magyarországi, ill. vajdasági magyar nyelvű fordítását vizsgálja. A korpuszt az Európai Bizottság *100 words for equality: A glossary of terms on equality between women and men* című szótárában szereplő szótári szavak, és ezeknek a fent említett nyelvekre való fordítása képezi. Az eredeti és a fordított lexémák ekvivalenciaszintjének meghatározása lexikai kontrasztok elemzése által történt, helytelen fordítások esetében pedig megfelelő fordítási megoldásokat javasolunk. Ezenkívül, a korpusz lingvisztikai elemzése alapján (a meglévő terminológiai álláspontokkal összhang-

ban) a dolgozatban meghatározzuk a nemek egyenlőségével kapcsolatos terminológia standardizációs elveit, és felvázolunk egy angol-szerb-magyar többnyelvű nemek egyenlőségével kapcsolatos terminológiai szótármodellt is. Bemutatjuk a fent meghatározott szakterület terminológiájának szerb és magyar nyelvre való fordításával kapcsolatos gyakorlatot, kihívásokat és hibákat. A dolgozat továbbá rámutat a fordító szakmai fejlődésének lehetőségére a saját fordítások bíráló szemlélete által.

Kulcsszavak: fordítás, nem(ek), terminológia, szótár, norma, a nemek egyenlősége iránt érzékeny nyelvhasználat

ABSTRACT

This paper deals with the analysis of the translation of gender equality-related terms from English into Serbian, as well as into Hungarian spoken in Hungary and Hungarian spoken in the province of Vojvodina. The analysis was conducted based on a corpus comprised of the entry words in *100 words for equality: A glossary of terms on equality between women and men*, a publication of the European Commission, and translations of these entries into the above mentioned target languages. The level of equivalence between the translations and the original entries was determined by means of lexical contrasting, and appropriate translation equivalents were proposed for the translations that were deemed unacceptable. In addition to this, based on a linguistic analysis of the corpus and in accordance with existing terminological views, the paper suggests principles for the standardisation of the terminology of gender equality and proposes a model of a multilingual, English-Serbian-Hungarian dictionary of the terminology of gender equality. The paper aims to present the practice, challenges and errors in translating the terminology of the above-defined field into Serbian and Hungarian. The paper also stresses the importance of the translator's development through a critical analysis of their own work.

Keywords: translation, gender, terminology, dictionary, norm, gender sensitive language

Ljude ne treba deliti na muškarce i žene, svaki čovek, bio on muškarac ili žena, može svojim telom i životom raditi šta hoće jer ljudska prava ne izvire iz čovekove polnosti nego slobode.

Elizabet Badinter, francuska filozofkinja i feministkinja

PREDGOVOR

Sa temom rodne ravnopravnosti upoznala sam se prvi put tokom studija, kada sam s kolegicom vodila emisiju „Estrogen žurnal“ na novosadskom Radiju „021“. Želeći da se u okviru ove emisije osvrnemo pre svega na ključna pitanja emancipacije žena i prepreka u ostvarivanju ravnopravnosti žena i muškaraca u javnom i privatnom životu, intenzivno smo sarađivale sa prof. emeritom Svenkom Savić, na čiji poziv sam se upisala i završila dvogodišnji alternativni obrazovni program „Ženskih studija i istraživanja“ u Novom Sadu. Konkretniji rad u ovoj oblasti nastavila sam u Pokrajinskom sekretarijatu za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, od samog njegovog osnivanja 2003. godine.

Posao koji u ovom pokrajinskom organu uprave obavljam zahteva intenzivnu upotrebu stručne terminologije iz oblasti rodne ravnopravnosti, ne samo na srpskom, nego i na engleskom, a često i na mađarskom jeziku, kroz prevođenje stručnih tekstova, pravnih dokumenata, informativnih materijala, kroz učešće na stručnim skupovima i komunikaciju sa partnerskim i donatorskim organizacijama iz zemlje i inostranstva. Stoga je i odluka da tema magistarskog rada bude upravo neki aspekt oblasti rodne ravnopravnosti bila potpuno prirodna i veoma mi je drago što sam na ovaj način uspela da ukrstim dve velike oblasti svojih interesovanja: jezik (tačnije prevođenje) i rodnu ravnopravnost.

Pitanja kojima se u ovom radu bavim rezultat su zapažanja tokom sada već desetogodišnjeg rada u oblasti unapređenja rodne ravnopravnosti u Vojvodini. Kao prvo, na širem planu postoji opšte nerazumevanje ove teme, što se dalje produbljuje pogrešnim tumačenjem i upotrebom termina koji se odnose na ovu oblast. Osim toga, na planu struke, ne postoji ujednačena upotreba terminologije koja se odnosi na rodnu ravnopravnost. Takođe,

veliki broj termina koji se odnose na oblast rodne ravnopravnosti preuzet je iz engleskog jezika, putem pozajmljivanja ili prevođenja, bez poštovanja normi ciljnog jezika i često neopravdano. Nadalje, osim jednojezičnih rečnika feminističkih termina ili termina koji se tiču rodne ravnopravnosti, izuzetno je mali broj višejezičnih terminoloških rečnika, a priručnika za prevodioce za ovu stručnu oblast gotovo da i nema, barem ne za ciljne jezike kojima se ovaj rad bavi.

Pored toga, nedostatak naknadne provere gotovih prevoda iz ove, ali i iz drugih oblasti, ima za posledicu da se u javnosti pojavljuju nekvalitetni prevodi koji utiču na širenje pogrešno prevedenih termina i pseudonorme, i to upravo zahvaljujući onima, ovde se misli na državne organe, koji bi najviše trebalo da vode računa o pravilnoj upotrebi jezika.

U skladu sa gore navedenim, nadam se da se ovaj rad može smatrati skromnim doprinosom većem stepenu razumevanja toga šta je rodna ravnopravnost i zašto je ona značajna, kao i za pažljiviju upotrebu rodno osetljivog jezika. Takođe se nadam da rad može poslužiti kao osnova za kreiranje priručnika za prevoditeljice i prevodioce ili višejezičnog rečnika termina rodne ravnopravnosti za srpski i mađarski jezik.

Želim pre svega da se zahvalim profesoricu emeritu Svenki Savić na dugogodišnjoj podršci, motivaciji i inspiraciji, bez čijeg podsticaja se sigurno ne bih odlučila da nakon pet godina pauze nastavim magistarske studije. Zahvaljujem mentorki, doc. dr Sabini Halupki-Rešetar na pravovremenoj, konstruktivnoj kritici i pruženoj slobodi u kreiranju ovog rada. Svakako je potrebno i da se zahvalim prof. dr Tvrtku Prčiću na savetima prilikom prikupljanja literature, kao i na podsećanju tokom magistarskih studija na to kako ne treba, ali i kako treba raditi. U prikupljanju literature mi je puno pomogao i prijatelj Gabriel Čorba, student doktorskih studija prevođenja u Budimpešti, kome se ovim putem iskreno zahvaljujem. Izražavam zahvalnost i koleginicama i kolegama iz Sektora za ravnopravnost polova, koji su neposredno bili uključeni u pripremu izdanja koje čini predmet ove kritičke analize i koji razumeju da je preispitivanje sopstvenog rada način da se isti unapredi (što svakako nije karakteristika državne uprave uopšteno gledano). Na kraju želim da se zahvalim članovima porodice na strpljenju i razumevanju, jer bez njihove pomoći ovaj rad nikad ne bi bio priveden kraju.

Marina Ileš, Novi Sad, 2013.

1. UVOD

U ovom poglavlju izlaže se predmet i cilj rada, kao i metodologija istraživanja. Pored toga, opisuju se obim i struktura korpusa i daje pregled relevantne literature.

1.1. PREDMET I CILJ RADA

Jezik, kao društveni fenomen, predstavlja ključnu oblast za proučavanje odnosa moći žena i muškaraca. Sa feminističkog stanovišta jezik je promenljiv i kroz jezik se može menjati i društvo. Snaga jezika u ovom kontekstu ogleda se i u tome što „jezik može poslužiti i podrivanju određenih sadržaja stvarnosti time što potvrđuje preovlađujuće norme, isključujući manjine, odnosno umanjujući njihovu vrednost i značaj. Dakle, jezik ima središnji uticaj na društveni sistem“ (Ćopić 2007: 217).

Zahvaljujući višedecenijskom zalaganju feministkinja i ženskih nevladinih organizacija tema jednakih prava žena i muškaraca sve je vidljivija u javnosti, a nakon demokratskih promena u našoj zemlji 2000. godine pitanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce i ostvarivanje njihove ravnopravnosti postalo je i jedan od prioriteta organa zakonodavne i izvršne vlasti. S druge strane, očekivani proces pristupanja naše zemlje Evropskoj uniji zahteva prilagođavanje pravnog i političkog sistema principima EU, čiji je sastavni deo i ostvarivanje principa jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Sve veći stepen bavljenja temom rodne ravnopravnosti u medijima, u javnom govoru, u sferi politike, za posledicu ima sve veću upotrebu termina iz ove oblasti, odnosno potrebu da se imenuju pojmovi koji su relevantni za ovu oblast.

Nažalost, kao i u drugim oblastima, i u oblasti rodne ravnopravnosti primećuje se tendencija neopravdanog preuzimanja termina iz engleskog jezika, kako u srpskom, tako i u mađarskom jeziku. Ovde treba ukazati i na to da se ovakvi termini najčešće veoma brzo ustale u javnom govoru, te postanu deo pseudonorme, koju je kasnije veoma teško suzbiti. A kako primećuje Milić (2003: 7), veoma često, neopravdano pozamljeni ili pogrešno prevedeni termini brzo nađu svoje mesto i u rečnicima.

Upravo iz tog razloga predmet magistarskog rada jeste kritička analiza prakse adaptacije termina iz predmetnog registra rodne ravnopravnosti na engleskom jeziku na srpski i mađarski jezik (i to mađarski jezik koji se govori u Mađarskoj i mađarski jezik koji se govori na teritoriji Vojvodine) putem prevođenja ili pozajmljivanja, uz poštovanje pravopisne, fonološke, semantičke i morfosintaktičke norme ciljnog jezika, na primeru glosara *100 reči o ravnopravnosti polova*. Glosar je prvi put 1998. godine izdala Generalna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti Evropske komisije, pod nazivom *One hundred words for equality – A glossary of terms on equality between women and men*. Prevod glosara sa engleskog jezika na srpski i mađarski jezik koji se upotrebljava u Vojvodini izdao je 2004. godine Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova. Prevod navedenog glosara na mađarski jezik koji se govori u Mađarskoj izdalo je 2000. godine Ministarstvo za socijalna pitanja i porodicu. Cilj rada je da se, u skladu sa postojećim terminološkim stavovima, na osnovu lingvističke analize korpusa terminologije rodne ravnopravnosti definišu principi za standardizaciju terminologije rodne ravnopravnosti i da se na osnovu toga predloži model englesko-srpsko-mađarskog višejezičnog rečnika termina rodne ravnopravnosti, koji će biti zasnovan na savremenoj leksikografskoj teoriji i praksi.

1.2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Na samom početku razmatra se pojam termina u odnosu na pojam lekseme opšteg leksikona, kao i pojam terminologije. Budući da je veliki deo terminologije rodne ravnopravnosti u srpskom i mađarskom jeziku nastao prevođenjem ili pozajmljivanjem termina iz engleskog jezika, istraživanje se usredsređuje na analizu adaptacije terminologije rodne ravnopravnosti u srpskom i mađarskom jeziku putem prevođenja ili pozajmljivanja iz engleskog jezika. Daje se tipologija prevodnih postupaka za prevođenje terminologije iz ove oblasti, s kritičkim osvrtom na usklađenost prevodnih ekvivalenta sa jezičkim sistemima ciljnih jezika.

Samoj analizi termina prethodila je analiza predmetnog registra terminologije rodne ravnopravnosti, kako bi se što temeljnije sagledale osobine pojmova koje analizirani termini označavaju. Terminologija rodne ravnopravnosti analizira se metodom analize korpusa. Ova metoda je značajna zbog

toga što se njenom primenom mogu dopuniti ranije stečena saznanja o terminologiji. Ovde treba napomenuti da se radi o uporednoj analizi prevedenih korpusa, a ne analizi paralelnih izvornih korpusa na različitim jezicima. Budući da se radi o prevodu sa engleskog jezika, značenje termina na ovom jeziku čini *tertium comparationis* (Krzyszowski, 1990), odnosno značenje termina na engleskom jeziku je element naspram koga se vrši upoređivanje prevoda na srpski i mađarski jezik. Analiza je vršena u dve faze, u prvoj je identifikovan prevodni postupak kojim se ostvaruje prevodni ekvivalent na ciljnom jeziku, a zatim je izvršena semantička analiza u smislu stepena poklapanja značenja izvornog i prevedenog termina. Lingvistička analiza zasniva se na modelu jezičkog kontrastiranja koju predlaže Prčić (1999). Analizom se identifikuju i prevodilačke greške na osnovu izvedene tipologije grešaka, kao i stepen opravdanosti uočenih anglicizama, na osnovu skale koju predlaže Prčić (2005). Ovaj način analize može ukazati na određene tendencije u prevođenju i pozajmljivanju terminologije iz engleskog jezika u srpskom i mađarskom jeziku, a posebno na one štetne.

Na osnovu uporedne analize, definišu se ključni principi za standardizaciju terminologije rodne ravnopravnosti, i to na osnovu postojećih izvora principa za standardizaciju terminologije, kao što su Bugarski (1996c), Šipka (1998), Dubuc (1997), Fóris (2005) i Seregy (1989).

Imajući u vidu da se u radu polazi od modela jezičkog kontrastiranja (Prčić 1999) koji ističe i njegovu primenu za stvaranje kvalitetnijih jezičkih priručnika, rad takođe daje model leksikografske kodifikacije terminologije rodne ravnopravnosti, na osnovu relevantnih leksikografskih principa.

1.3. OBIM I STRUKTURA KORPUSA

Istraživanje će se vrši uporednom analizom višejezičnog korpusa (engleski jezik, srpski jezik, mađarski jezik u Mađarskoj, mađarski jezik u Vojvodini) koji obuhvata 108 termina iz interdisciplinarnе oblasti rodne ravnopravnosti na svakom od navedenih jezika. Termini predstavljaju odrednice u izvornoj publikaciji, glosaru *100 words for equality: A glossary of terms on equality between women and men* i njegovom prevodu na srpski i mađarski jezik. Ovde treba napomenuti da je glosar sličan stručnom rečniku, s tom razlikom što pokriva još uže specijalističko područje (Ivir 1985: 73).

Termini su prikazani prema morfosintaktičkoj strukturi termina na izvornom jeziku i podeljeni su na proste, izvedene, složene i frazne lekseme. Prema Prčiću (1997), leksema jeste osnovna jedinica leksikona nekog jezika, koja objedinjuje formu, funkciju, sadržinu, ali i samostalnu upotrebu. Kada nastupa samostalno, ona čini monomorfemsku, ili prostu leksemu, dok u sprezi sa drugim samostalnim i/ili nesamostalnim morfemama stvara polimorfemske lekseme, koje mogu biti izvedene, ukoliko su sastavljene od osnove i afiksa, ili složene, ako su sastavljene od najmanje dve osnove (Prčić, 1997: 12). Takođe, tu su i frazne lekseme, koje su prema Prčiću (1997: 12) hibridne leksičke jedinice, jer su po svojoj formi realizovane kao sintagme, ali po funkciji, sadržini i upotrebi predstavljaju lekseme. Na osnovu navedene klasifikacije, izvorni korpus sadrži 4 proste lekseme, 4 izvedene lekseme, 46 složenih leksema i 54 fraznih leksema.

Budući da se radi o interdisciplinarnoj oblasti rodne ravnopravnosti treba istaći da termini koji čine deo analiziranog korpusa, osim termina koji su neposredno vezani za rodnu ravnopravnost, spadaju u predmetni registar terminologije nekoliko drugih oblasti, kao što su politika (npr. *parity democracy*), ekonomija (npr. *satellite account*), rad i zapošljavanje (npr. *assisting spouses, unemployment*), zdravlje (npr. *reproductive health*), socijalna zaštita (npr. *maternity leave, dependent care, domestic violence*), obrazovanje (npr. *mentoring*) i pravo (npr. *burden of proof*).

Glosar *100 words for equality* izabran je kao korpus za ovo istraživanje pod pretpostavkom da kao izdanje Evropske komisije predstavlja pouzdan izvor informacija, da sadrži standardizovanu terminologiju i da su prevodi na ciljne jezike nastali u okviru resornih državnih službi Republike Srbije i Mađarske uz saradnju stručnjaka iz oblasti rodne ravnopravnosti i profesionalnih prevoditeljica i prevodioca.

1.4. PREGLED RELEVANTNE LITERATURE

Budući da se ovaj rad bavi terminologijom rodne ravnopravnosti, on se zasniva delimično na naučnim saznanjima iz oblasti rodnih studija, ali pre svega se temelji na naučnim shvatanjima i stavovima iz oblasti leksikologije i terminologije i teorije prevodenja, na osnovu čijih postulata je sprovedena analiza adaptacije termina. Naučne discipline koje su takođe veoma bitne za ovaj rad jesu i kontrastivna i kontaktna lingvistika, značajne za uporednu

analizu termina na engleskom, srpskom i mađarskom jeziku. Pored gore navedenih, za ovo istraživanje takođe je bitna naučna disciplina standardizacije, kao i leksikografija i terminografija, posebno za pripremu strukture modela višejezičnog terminološkog rečnika rodne ravnopravnosti.

Teorijskim aspektima terminologije kod nas se bavi više autora, a za potrebe ovog rada posebno su konsultovani radovi Bugarskog (1988a, 1988b, 1996a, 1996b, 1996c) u kojima se daju definicija termina, kriterijumi izgrađivanja lingvističke terminologije i opisuju norme i kriterijumi koje termin mora poštovati. Takođe se razmatra kontrastivna analiza terminologije (sa fokusom na engleski i srpskohrvatski jezik) i terminološka standardizacija. Rad Gortan-Premk (1990) je značajan, jer autorka u njemu posmatra razlike termina i leksema opšteg leksikona i izdvaja karakteristike termina na nivou semantike, morfologije i sintakse. Šipka (1998) takođe utvrđuje popis karakteristika termina koji ih razlikuju od opštih leksema. Radovanović (2003) u svom radu detaljno objašnjava faze jezičke standardizacije uopšte, koje se takođe mogu primeniti i na standardizaciju terminologije u određenoj oblasti. Proučavanjem prevodilačke prakse kod nas, a posebno uticajem engleskog jezika na srpski, bavi se Prčić (1999, 2005), koji opisuje i model leksičkog kontrastiranja koji se može primeniti na izradu kvalitetnijih dvojezičnih rečnika i ističe neophodnost podizanja nivoa svesti o potrebi adekvatnih prevoda. Pitanjem pozajmljivanja iz engleskog jezika bave se Vasić, Prčić i Nejegbauer (2001).

Veoma važan rad u oblasti terminologije predstavlja i Cabré (1999), koja daje pregled razvoja savremene terminologije, posebno se osvrće na odnose terminologije i leksikologije, odnosno terminologije i leksikografije i na značaj terminologije za oblasti kao što su prevođenje i jezičko planiranje. Razmatrajući semantički aspekt termina, Cabré se u svom radu bavi i pitanjem polisemije, sinonimije i homonimije u terminologiji. Autorka takođe predstavlja i proces standardizacije termina, kao i modele istraživanja terminologije, a posebno se bavi i ulogom terminologa u jezičkim službama. Sager (1998) takođe daje koncizan pregled odnosa prevođenja i terminologije i načine primene terminologije, opisuje proces stvaranja termina, razlike između termina i leksema opšteg leksikona, kao i načine, mogućnosti i ograničenja procesa standardizacije terminologije.

U domenu teorije i prakse prevođenja na mađarskom jeziku, treba istaći razmatranja Klaudy (1999a, 1999b). Kada je reč o terminologiji, posebno treba navesti rad Fóris (2005), koja se u kontekstu mađarskog jezika u okviru Evropske unije bavi osnovnim principima termina, standardizacijom,

odnosom prevodilačke prakse i standardizacije terminologije, a posebno izazovima u prevođenju terminologije. Fóris se posebno osvrće i na značaj govora Mađara van teritorije Mađarske i na uključivanje njihovog govora u razmatranja o bogaćenju terminologije na mađarskom jeziku uopšte. Heltai (2004a i 2004b) se posebno osvrće na jezičke norme i praksu prevođenja i opisuje principe vrednovanja stručnog prevoda, a predlaže i tipologiju najčešćih prevodilačkih grešaka. Budući da je predmet ovog magistarskog rada analiza jednog izdanja EU, te da se tema rada delimično razmatra i sa stanovišta procesa priključivanja EU, posebno je značajan tekst Dróth (2000) u kome se razmatra prevođenje administrativnog jezika i jezika javne uprave EU na mađarski jezik i ukazuje na neusklađenost u upotrebi termina i uticaj engleskog jezika na različite nivoe jezičkog standarda u mađarskom jeziku. Kako se u ovom radu razmatraju sličnosti i razlike u prevodu na mađarski jezik koji se koristi u Mađarskoj i na mađarski jezik koji se koristi u Vojvodini, relevantna su razmatranja Andrić (1996) o razlikama u govoru stanovnika Mađarske i govora Mađara u Vojvodini i o odnosu mađarskog jezika prema preuzetim rečima.

Tipologijom prevodnih postupaka bavi se više autora (Ivir 1985; Jovanović 1991, Newmark 1988, Prčić 2005), dok opis aspekata za ocenjivanje prevoda uopšteno gledano, kao i same odlike dobrog prevoda daju Baker (1992), House (1977), Newmark (1988) i Prčić (2005).

Budući da se ovaj rad bavi terminologijom rodne ravnopravnosti, razmatranja se baziraju i na proučavanjima odnosa roda i jezika, a posebno na principima rodno osetljive upotrebe srpskog jezika koje postavlja Savić (2004 i 2009). Konsultovani su i radovi drugih autora iz zemlje i regiona koji se bave temom uticaja društveno uslovljenih rodnih uloga na upotrebu jezika (Perović 2006, Filipović 2007, Fekete 1997), kao i rečnici termina koji spadaju u oblast rodne ravnopravnosti i feminizma (Jarić 2011, Mršević 1999, Borić 2007).

Imajući u vidu tematiku rada, tokom njegove izrade posebno su konsultovani slični radovi nastali ili odbranjeni na Odseku za anglistiku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu (Bukatarević 2008), a posebno magistarski rad Milić (2003), na čija razmatranja i strukturu izlaganja se značajno oslanja i ovaj rad.

Kada je reč o izvorima na internetu, posebno je konsultovana Višejezična baza termina Evropske unije koja predstavlja projekat Prevodilačke službe Evropske unije (IATE-Interactive Terminology for Europe), kao i Višejezični tezaurus Evropske unije (EuroVoc).

2. TEORIJSKI OKVIR

^

U ovom poglavlju objašnjavaju se pojmovi termina i terminologije, a posebno se razmatraju karakteristike termina u odnosu na reči opšteg leksikona (odeljak 2.2). Budući da se u radu analizira prevod termina iz određenog predmetnog registra, objašnjavaju se izazovi adaptacije stranih reči, a posebno se razmatraju izazovi prevođenja terminologije (odeljak 2.3). U tom kontekstu predstavljena je tipologija prevodnih postupaka, kao i pojedina razmatranja o vrednovanju kvaliteta prevoda sa posebnim osvrtom na terminologiju kojom se rad bavi (odeljci 2.4. i 2.5.). U odeljku 2.6. objašnjava se pojam standardizacije termina, prikazuju principi standardizacije i njihova primena na termine u oblasti rodne ravnopravnosti.

2.1. POJAM TERMINA I TERMINOLOGIJE

Analizirajući pojam termina, Fóris (2005) se poziva na stanovište Cabré (1999), koja kaže da se terminološka jedinica (engl. *terminological unit*), odnosno termin, sa aspekta forme i semantike ne razlikuje od reči, ali se od njih razlikuje kao jedinica u okviru pragmatike i komunikacije. Najuočljivija razlika jeste ta što se termini koriste za označavanje pojmova određene oblasti ili aktivnosti (Cabré 1999: 81). Fóris (2005: 33) se dalje poziva na glosar osnovnih termina koji se koriste u terminologiji uopšte (Bessé i dr. 1997: 152) u kome je termin definisan kao leksička jedinica koja se sastoji od jedne ili više reči i označava pojam u okviru određene oblasti. U istom glosaru (Fóris 2005: 33) terminologija se definiše kao 1) proučavanje termina, pojmova i njihovog odnosa, 2) skup procedura i metoda za prikupljanje, opisivanje, predstavljanje termina i 3) skup termina u okviru određene oblasti.¹ Nakon razmatranja različitih aspekata stvaranja termina, njihovog ocenjivanja i sistematizacije Fóris (2005: 37) predlaže sledeće precizirane definicije termina i terminologije:

.....
¹ „A *terminus* egy vagy több szóból álló lexikai egység, amely egy meghatározott tárgykörön belüli fogalmat jelöl.” (Bessé és mások 1997: 152)

„A *terminológia* (1) terminusok, fogalmak és azok viszonyának vizsgálata, (2) terminusok gyűjtésére, leírására, bemutatására alkalmazott eljárások és módszerek összessége, (3) egy meghatározott tárgykör szókincse.” (Bessé és mások 1997: 154)

termin : leksema, broj, znak ili njihova kombinacija koja označava pojam u okviru određene oblasti;

terminologija: 1) proučavanje termina, pojmova i njihovog odnosa;
 2) skup postupaka i metoda za prikupljanje, opisivanje, predstavljanje, kao i za ocenjivanje i stvaranje termina;
 3) skup sistematizovanih termina koji spadaju u logički sistem određene oblasti.

Objašnjavajući odnos terminologije i prevođenja, Sager (1998: 261) definiše termin kroz njegove razlike u odnosu na reči, i tu razliku vidi u tome što termini poseduju posebnu vrstu referencije, time što termini ukazuju na određene pojmove, karakteristike, aktivnosti ili odnose koji čine znanstveni okvir određene tematske oblasti.²

Na osnovu gore prikazanih pristupa, zaključujemo da je *termin leksema koja označava pojam u određenom predmetnom registru*.

Ključni stavovi o značenju pojma terminologije takođe su u mnogim svojim elementima slični. Tako Cabré (1999: 32) ističe da je terminologija interdisciplinarno polje ispitivanja čiji glavni predmet čine specijalizovane reči koje se pojavljuju u prirodnom jeziku i koje pripadaju određenim oblastima upotrebe³ i objašnjava da sama reč terminologija ukazuje na najmanje tri različita pojma: 1) principe i pojmovne osnove na kojima se zasniva proučavanje termina, 2) smernice za terminografski rad i 3) skup termina određene specijalizovane oblasti.

Razmatrajući pojam terminologije, Milić (2003: 20) se poziva na definiciju koju daje Bugarski (1996c: 75) a koja je u mnogim aspektima slična objašnjenjima koje navode Fóris (2005) i Cabré (1999): 1) skup termina koji reprezentuju sistem pojmova neke oblasti, 2) sistematski opis obrazovanja i upotrebe ovog skupa termina, 3) publikacija u kojoj je sistem pojmova neke oblasti reprezentovan terminima, 4) specijalna teorija terminologije za pojedine oblasti ili jezike, 5) opšta teorija terminologije. Milić (2003: 21) takođe razmatra definiciju koju Šipka (1998: 126-127) preuzima od Felbera

.....
² „Terms differ from words in that they are endowed with a special form of reference, namely that they refer to discrete conceptual entities, properties, activities or relations which constitute the knowledge space of a particular subject field.“ (Sager 1998: 261)

³ „We conclude that terminology is an interdisciplinary field of enquiry whose prime object of study are the specialized words occurring in natural language which belong to specific domains of usage. (Cabré 1999: 32)

(1984, navedeno prema Šipka 1998), a koja kaže da je terminologija 1) inter- i transdisciplinarno naučno polje koje se bavi pojmovima i onim čime su oni predstavljeni (terminima simbolima), 2) skupina termina, koja predstavlja sistem pojmova, unutar zasebnog predmetnog polja, 3) publikacija u kojoj je terminima predočen sistem pojmova nekog predmetnog polja. Tako Milić (2003: 22) izvodi zaključak da je *terminologija interdisciplinarno naučno polje koje se bavi identifikovanjem termina u određenom kontekstu, analizom pojmova koje oni predstavljaju u tom kontekstu, stvaranjem i standardizacijom termina i izradom terminoloških priručnika*. Imajući u vidu da definicija koju Milić predlaže koncizno obuhvata sve izložene stavove i shvatanja o pojmu terminologije, upravo se ova definicija koristi i za potrebe ovog rada.

2.2. TERMIN U ODNOSU NA REČI OPŠTEG LEKSIKONA

Kako bismo bolje sagledali analizu terminologije koja je predmet ovog rada, potrebno je objasniti razlike između termina i opštih reči.

Sager (1998: 259), pozivajući se na de Saussure (1916), objašnjava da termini, kao i reči i lična imena zajedno stvaraju opšti leksikon jezika. Ali za razliku od imena, koja ukazuju na pojedinačne predmete i osobe, i reči, koje ukazuju proizvoljno na opšte pojmove, i u lingvističkom sistemu i u stvarnom svetu, termini namerno ukazuju na određene pojmove u okviru pojedinačnih predmetnih oblasti i tako predstavljaju podsistem znanja. Kako tvrdi Sager (1998: 259), leksičke jedinice mogu se proučavati isključivo kao lingvističke jedinice, u smislu morfologije i značenjskih odnosa, ili kao referencijske jedinice. Suprotno ovome, termini se uvek proučavaju u odnosu da pojmovni sistem kojem pripadaju i u okviru kog funkcionišu kao čestica znanja.

Cabré (1999: 81) ističe da se sa aspekta forme i semantike termini ne razlikuju značajno od reči, ali se razlikuju kada se razmatraju kao pragmatičke i komunikacijske jedinice. Glavna razlika između termina i reči opšteg leksikona leži u tome što se termin koristi za označavanje pojmova koji pripadaju specijalizovanim disciplinama i aktivnostima. Cabré (1999: 113) posebno naglašava potrebu da se termini sagledaju kao pragmatičke jedinice, jer kao takve imaju određene diskursne karakteristike i pojavljuju se u definisanim komunikacijskim situacijama. Ova autorka (1999: 113-114)

koristi pragmatičke faktore kako bi ukazala na razlike između terminologije i opšteg leksikona:

OPŠTI LEKSIKON	TERMINOLOGIJA
OSNOVNA SVRHA performativna, ekspresivna, komunikativna i dr.	OSNOVNA SVRHA referencijalna
PREDMET opšti	PREDMET određen
KORISNICI opšti	KORISNICI stručnjakinje i stručnjaci
SITUACIJA KOMUNIKACIJE - strukturisana	SITUACIJA KOMUNIKACIJE + strukturisana
DISKURS opšti	DISKURS stručni i naučni

Tabela 1: Faktori pragmatike koji omogućuju razlikovanje opšteg leksikona od terminologije

Na osnovu gornjeg prikaza, stavove Cabré (1999) možemo sumirati na sledeći način: termini se koriste za imenovanje specijalizovane realnosti, pa se tako razlikuju od reči opšteg leksikona jer imaju prvenstveno referencijalnu svrhu. Ostale funkcije jezika obično su retke u terminološkom diskursu. Termini ukazuju na pojmove ograničene oblasti ili aktivnosti, dok se opšti leksikon koristi da bi se ukazalo na najrazličitije vrste aktivnosti govornika. Korisnici terminologije pretežno su, ali ne i isključivo, stručnjakinje i stručnjaci u određenoj oblasti. Teoretski gledano, terminologija se pre svega koristi u strukturisanim komunikacijskim situacijama, a ne u kolokvijalnim, svakodnevnim situacijama, u kojima se obično koriste reči opšteg leksikona. Ipak, kako ova autorka ističe, u stvarnosti se specijalizovana terminologija koristi u okviru različitih komunikacijskih činova i na više različitih nivoa apstrakcije.

Odnos između termina i leksema još preciznije iznosi Gortan-Premk (1990: 15-21). Autorka objašnjava da se termini od reči opšteg leksikona razlikuju u semantici i dodaje da je u semantičkom sadržaju termina „samo pojam, pojam bez relevantnih elemenata realizacije, samo apstrakcijom izdvojena

pojmovna vrednost realije na koji se odnosi nominacija termina“ (1990: 16). Ističući da visoki stepen apstrakcije ima za rezultat gubljenje relevantnih elemenata realizacije, autorka navodi karakteristike termina u odnosu na opšte lekseme na semantičkom i morfosintaktičkom planu. Tako autorka ističe da termin ima:

- a) ograničenu sposobnost razvijanja višeznačnosti (termini ne mogu širiti svoju semantičku strukturu metaforičkim putem, a putem metonimije veoma ograničeno);
- b) ograničenu sposobnost razvijanja sinonimije;
- c) veću mogućnost uspostavljanja antonimskih odnosa u odnosu na reči opšteg leksikona;
- d) ograničenu derivacionu sposobnost.

Sumirajući osnovne razlike termina naspram reči opšteg leksikona u domenu semantike i morfo-sintakse, Milić (2003: 22-24) zaključuje da *s obzirom na to da se termin odnosi na određeni pojam, on ima manju sposobnost razvijanja složenih semantičkih odnosa, kao i manji derivacioni potencijal od lekseme, što je posledica ograničenosti asocijacija prema pojmovnom sadržaju termina i neustaljenosti dominantnih fraznih leksema.*

2.3. TERMINOLOGIJA I PREVOĐENJE

Tokom svoje prakse, prevoditeljice i prevodioci se susreću sa nizom terminoloških problema. Kako bi valjano radili svoj posao, oni se oslanjaju na dvojezične ili višejezične popise termina ili druge specijalizovane baze podataka, Međutim, u slučajevima kada neophodni izvori informacija nisu dostupni, prevodioci učestvuju i u samom stvaranju terminologije (Cabré 1999: 47). Upravo je zbog toga važna konstatacija Fóris (2005: 91) da prevođenje zahteva poznavanje ustaljenih termina i izvornog i ciljnog jezika, te da u najboljem slučaju njihovo pronalaženje i prikupljanje vrše terminolozi i leksikografi, dok je uloga prevoditeljica i prevodioca da izaberu odgovarajući termin kako bi obezbedili ekvivalentnost teksta.

Da bismo objasnili vezu terminologije i prevođenja važno je razumeti primarne i sekundarne procese tvorbe termina i u tu svrhu se koristite Sagerova razmatranja (1998: 252-253) pošto koncizno ukazuju na ključne aspekte ovih procesa. Primarna tvorba termina je rezultat pojave novih pojmova u

različitim naučnim disciplinama. Taj proces nije formalno kontrolisan (ne diktira ga određeno telo) ali podleže postojećim obrascima stvaranja termina u datoj disciplini. Novi naučni termini šire se dalje na međunarodnu naučnu zajednicu preko malog broja jezika posrednika, kao što su engleski, francuski i japanski jezik. Sekundarno stvaranje termina dešava se: a) kada se vrši jednojezična revizija određene terminologije (npr. za potrebe njegove standardizacije), te b) kada se neko znanje prenosi sa jedne na drugu jezičku zajednicu i to zahteva stvaranje novih termina u ciljnom jeziku. Za razliku od primarne tvorbe termina, sekundarna tvorba u većoj meri podleže smernicama. Postupci za sekundarnu tvorbu termina u okviru jezika uključuju: pozajmljivanje, parafraziranje, paralelni prevod, adaptaciju i kreiranje potpuno novog termina. Ovi postupci mogu se koristiti simultano ili fazno, što kao posledicu ima paralelno postojanje novih termina koji se nadmeću, te je potrebno vreme da se terminologija u određenoj oblasti ustali. Kroz sekundarne postupke tvorbe termina drugi jezici utiču na jezike zemalja u razvoju, i proširuju njihovu izražajnost. Ovde treba skrenuti pažnju i na to da uticaj drugih jezika može biti i negativan, posebno kada se radi o nekontrolisanom i često nepotrebnom preuzimanju velike količine termina iz jednog u drugi jezik, kao što je u današnje vreme to slučaj sa preuzimanjem termina iz engleskog jezika u srpski jezik, a u nešto manjoj meri i u mađarski jezik (ovu pojavu detaljno razmatraju Prčić (2005), a delimično i Klaudy (1999b, 2001) i Fóris (2002, 2005).

Nadovezujući se na prethodnu rečenicu, treba istaći da je u kontekstu jakog uticaja engleskog jezika na druge jezike i njihove govornice i govornike, kada se reči iz engleskog jezika preuzimaju i kada je to opravdano i kada nije, i kada taj uticaj dovodi do pojave pseudonorme, potrebno kritički sagledati preuzimanje reči iz engleskog jezika, uključujući i termine.

2.4. ADAPTACIJA TERMINA PREOBLIKOVANJEM I PREVOĐENJEM

Imajući u vidu da ne postoji jedinstvena tipologija adaptacije reči iz engleskog jezika, u ovom odeljku razmatraju se tipologije više autora, i to one koje predlažu Newmark (1988), Vinay i Darbelnet (1958, navedeno prema Hatim i Munday 2004), Jovanović (1991) i Prčić (2005).

Newmark (1988: 70, 81-93) navodi čak 19 prevodnih postupaka koje u nastavku nabrajamo i kratko opisujemo:

- 1) doslovno prevođenje (eng. *literal translation*) – obuhvata prevode reč-za-reč, grupa-za-grupu, kolokacija-za-kolokaciju, klauza-za-klauzu, rečenica-za-rečenicu (npr. eng. *seagull* – srp. *galeb* – mađ. *sirály*; *a red rose* – *crvena ruža* – *piros rózsa*);
- 2) transferencija ili pozajmljivanje, transkripcija (eng. *transference*) – postupak prenosa reči iz izvornog jezika u ciljni jezik koji obuhvata transliteraciju, tj. preoblikovanje date reči na nivou ortografije (npr. eng. *samovar* – srp. *samovar* – mađ. *szamovár*);
- 3) naturalizacija (eng. *naturalisation*) – postupak koji ide korak dalje u odnosu na transferenciju, u smislu da se reč na izvornom jeziku prilagođava fonologiji i morfologiji ciljnog jezika (npr. eng. *attractive* – srp. *atraktivan, -na, -no* – mađ. *atraktív*);
- 4) kulturni ekvivalent (eng. *cultural equivalent*) – približni prevod reči specifične za kulturu izvornog jezika, rečju koja je specifična za kulturu ciljnog jezika (npr. eng. *A-levels* – srp. *matura* – mađ. *érettségi*);
- 5) funkcijski ekvivalent (eng. *functional equivalent*) – postupak koji se primenjuje kod prevođenja reči specifičnih za kulturu izvornog jezika, koji podrazumeva da se takva reč prevede na ciljni jezik neutralnim izrazom (npr. polj. *Sejm* – eng. *Polish parliament*);
- 6) opisni ekvivalent (eng. *descriptive equivalent*) – postupak koji podrazumeva da se pojam izražen na izvornom jeziku opiše na ciljnom jeziku, poput davanja definicije (npr. eng. *machete* – *Latin American broad, heavy instrument for cutting*).
- 7) sinonimija (eng. *synonymy*) – upotreba približnog ekvivalenta na ciljnom jeziku za reč na izvornom jeziku, u kontekstu u kome potpuni ekvivalent može, ali ne mora postojati (npr. fra. *personne gentille* – eng. *kind person*);
- 8) kalkiranje (eng. *through-translation*) – doslovno prevođenje uobičajenih kolokacija, imena organizacija, elemenata složenica i fraza (npr. nem. *Übermensch* – srp. *nadžovek*);
- 9) transpozicija (eng. *shifts, transpositions*) – prevodni postupak koji podrazumeva promenu na nivou gramatike u prenosu reči iz izvornog u ciljni jezik (npr. eng. *advice* – srp. *savet* – mađ. *tanács*);
- 10) modulacija – (eng. *modulation*) – postupak je preuzet od Vinay i Darbelnet i predstavlja varijaciju forme poruke, kroz promenu ugla posma-

tranja. Postupak je, prema autorima, opravdan kada doslovno prevodjenje daje gramatički ispravan rezultat, ali koji se smatra neadekvatnim, neidiomatskim ili neprirodnim na ciljnom jeziku (npr. eng. *it is not difficult to see* – srp. *lako je uočiti* – mađ. *könnyű észrevenni*);

- 11) prihvaćen prevod (eng. *recognised translation*) – preporuka da se koristi zvaničan ili opšteprihvaćen prevod institucionalnih termina (npr. nem. *Mitbestimmung* – eng. *co-determination*);
- 12) obeležen prevod (eng. *translation label*) – privremen prevod, obično za nove institucionalne termine, koji treba navesti pod navodnicima i koji se kasnije može povući (npr. fra. *langue d'héritage* – eng. „*heritage language*”);
- 13) kompenzacija (eng. *compensation*) – uočava se kada se neizraženo značenje, zvučni efekat, metafora ili pragmatički efekat u jednom delu rečenice izražava u ciljnom jeziku u drugom delu rečenice;
- 14) komponentna analiza (eng. *componential analysis*) – podrazumeva raščlanjivanje leksičke jedinice na njegove značenjske komponente i često rezultira dodavanjem značenjskih komponenti na ciljnom jeziku (npr. fra. *portière* – eng. *carriage door*);
- 15) skraćivanje i proširivanje (eng. *reduction and expansion*) – ovo su neprecizni postupci koji se koriste intuitivno ili *ad hoc*, prevashodno kod loše napisanih tekstova (npr. *cheveux égaux* – *evenly cut hair*);
- 16) parafraza (eng. *paraphrase*) – postupak kojim se pojačava ili dodatno objašnjava značenje dela teksta i koji se pretežno koristi za loše napisane tekstove, koji imaju važne implikacije ili propuste.
- 17) drugi postupci (ekvivalentnost i adaptacija – eng. *equivalence, adaptation*) – objašnjenja ovih postupaka Newmark preuzima od Vinay i Darbelnet. Ekvivalentnost je postupak prikazivanja iste situacije kroz dva teksta upotrebom potpuno različitih stilističkih i strukturnih metoda. Ekvivalentni izrazi su stalni i spadaju u grupu idioma, klišea, izreka, imeničkih i pridevskih fraza (npr. eng. *Have a finger in every pie* – srp. *U svakoj čorbi mirođija* – mađ. *Minden lében kanál*). Adaptacija predstavlja kranju granicu prevodenja, a koristi se u slučajevima kada se u izvornom jeziku ukazuje na situaciju koja je nepoznata u kulturi ciljnog jezika. U tim slučajevima prevoditeljice i prevodioci stvaraju novu situaciju koja se može smatrati ekvivalentnom situaciji na koju se ukazuje. Adaptacija se smatra situacionom ekvivalentnošću i često se koristi u

prevodu naslova knjiga i filmova (npr. eng. *The Good Wife* (naslov serije) – srp. *Dobra žena* – mađ. *A férjem védelmében*);

- 19) kombinacija dva ili više postupka – primena dva, tri ili četiri gore navedena postupka za prevođenje jedne reči;
- 20) beleške, komentari prevoditeljice/prevodioca – saveti o tome kako da prevodilac/prevoditeljica pruži dodatne informacije u okviru samog prevoda, kao i u vidu fusnota ili napomena na kraju teksta.

Vinay i Darbelnet (1958, navedeno prema Hatim i Munday 2004: 148-151) daju pregled sedam prevodnih postupaka koji se mogu grubo svrstati u dve metode. Prva metoda predstavlja direktno prevođenje, i tu spadaju postupci kao što su pozajmljivanje, kalkiranje i doslovno prevođenje. Druga metoda je posredno prevođenje i obuhvata transpoziciju, modulaciju, ekvivalenost i adaptaciju. Budući da se tipologija koju predlaže Newmark (1988) delimično zasniva na tipologiji Vinay i Darbelnet (1958, navedeno prema Hatim i Munday 2004), i da su prethodno već objašnjeni ključni postupci iz tipologije Vinay i Darbelnet, nema potrebe da se posebno prikazuju i postupci iz tipologije navedenih autora, već će se u nastavku predstaviti tipologija koju predlaže Jovanović (1991: 30-105). Ovaj autor razlikuje 18 postupaka i tehnika kojima se služe prevoditeljice i prevodioci koji su veoma slični postupcima koje opisuje Newmark. To su:

- 1) doslovno i slobodno prevođenje – doslovno prevođenje je prevođenje po principu reč po reč, dok je slobodno prevođenje podrazumeva slobodu odstupanja od formalne korespondencije originala i prevoda (npr. eng. *It is him I respect, not you* – srp. *To je on koga poštujem, ne tebe – Njega poštujem, ne tebe*);
- 3) povratni prevod – prema Jovanoviću (1991:35) ovo nije pravo prevođenje, već podrazumeva prevođenje prevoda na izvorni jezik radi provere vernosti prvobitnog prevoda upoređivanjem povratnog prevoda sa originalom (npr. eng. *It is raining cats and dogs* – srp. *Padaju psi i mačke – Lije kao iz kabla*);
- 4) parafraziranje – koristi se kada prevoditeljica ili prevodilac nije u stanju da za neki deo teksta originala nađe odgovarajuće rešenje u ciljnom jeziku da bi došao do teksta koji se može prevesti (npr. eng. *I feel that he is need of a new evaluation.* – srp. *Smatram da treba da donesem novi sud o njemu.*);
- 5) adaptacija – podrazumeva adaptaciju na nivou glasovnih i grafičkih si-

- stema ciljnog jezika, i uključuje transliteraciju i transkripciju (npr. engl. *file* – srp. *fajl*);
- 6) dodavanje – ukoliko neki tekst na izvornom jeziku ne može da se prevede reč za reč, mogu se dodati neke reči u ciljnog jeziku (npr. eng. *I bought a new desk for my office.* – srp. *Kupila sam novi radni sto za kancelariju.*);
 - 7) oduzimanje i izostavljanje – ovo je tehnika suprotna dodavanju i najčešće se primenjuje kod poezije (npr. eng. *Once upon a midnight dreary...* – srp. *Jednom beše ponoć pusta...*);
 - 8) permutacije – podrazumeva premeštanje funkcionalnih delova rečenice (npr. eng. *the Epson graphics mode* – srp. *grafički režim rada Epsonovog štampača*);
 - 9) antonimijski prevod – prevod reči ili jezičkih jedinica većih od reči rečima ili jezičkim jedinicama većim od reči koje imaju suprotno značenje (npr. srp. *Mislim da nisi u pravu.* – eng. *I don't think you are right.*);
 - 10) kompenzacija – javlja se kada se zbog razlika izvornog i ciljnog jezika ekvivalent pokriva samo deo informativnog sadržaja originala, pa prevoditeljica ili prevodilac ovo kompenzuje odmah ili kasnije dodavanjem, parafrazom, zamenom ili adaptacijom (npr. srp. *Stric* – eng. *father's brother*);
 - 12) transliteracija i transkripcija – transliteracija je prenošenje zapisa teksta ili dela teksta sa jednog na drugo pismo, a transkripcija prenošenje, zapisivanje izgovora reči originala prema pravopisu ciljnog jezika (npr. eng. *Mr. Green.* – srp. *G.Grin*);
 - 13) kalk – proces u kome se prilikom prevođenja delovi reči, složenica ili izraza originala za koje ne postoje ekvivalenti u ciljnog jeziku doslovno prevode, čime se u ciljnog jeziku stvaraju prevodne pozajmljenice (npr. eng. *skyscraper* – srp. *oblakoder*);
 - 14) prevođenje definicija i prevođenje definicijama – kada prevoditeljica ili prevodilac treba da prevede definicije koje sadrži izvorni jezik ili da prevodi definicijama u slučajevima kada ciljni jezik nema ekvivalent za reč na izvornom jeziku ;
 - 15) prevođenje termina – preporuka da se termini na izvornom jeziku prevode odgovarajućim terminima ciljnog jezika, ako oni postoje, ili opštim rečima ciljnog jezika ili preuzimanjem, neologizmima, kalkiranjem, definisanjem;

- 16) prevođenje neologizama i prevođenje neologizmima – autor konstatuje da će prevoditeljica ili prevodilac nekada neologizam prevesti običnom rečju, a nekad neologizmom, ako na ciljnom jeziku još uvek ne postoji (npr. eng. *pulse rate* – srp. *brzina pulsiranja*);
- 17) opisni prevod – Jovanović (1991:91) konstatuje da opisivanje kao prevodilačka tehnika za prevođenje teksta na nivou rečenice ili većem od rečenice nije prihvatljivo, ali se može koristiti kada krajnja korisnica ili korisnik to zahteva, kada ciljni jezik nema ekvivalente potrebne za pravilno prevođenje i kada je reč o prevodima filozofskih tekstova iz različitih kultura i civilizacija ili o naučnim tekstovima čiji je sadržaj teško shvatiti (npr. srp. *seoska slava* – eng. *village patron saint's day*);
- 20) prevođenje i razlike u vanjezičkoj stvarnosti – ovde autor ne misli na prevodni postupak, već konstatuje da prevoditeljice ili prevodioci prilikom prevođenja tekstova o elementima izvanjezičke stvarnosti (društvene institucije, kultura, civilizacija), mora koristiti najrazličitije tehnike i postupke da bi izvršili svoj zadatak da čitateljki ili čitaocu prevoda omoguće da doživi izvanjezičku stvarnost originala;
- 21) prevođenje skraćenica i akronima – ne podrazumeva prevodni postupak, već preporuke o pravilnom prevođenju akronima;
- 22) transpozicija – ovde se radi o premeštanju sadržaja originala, na nivou reči i na nivou jezičkih jedinica većih od reči iz jedne vrste reči u drugu, iz jedne vrste gramatičke strukture u drugu ili iz jednog jezičkog nivoa u drugi. Krajnji cilj je ostvarivanje vernog prenošenja sadržaja u prevod (npr. eng. *I am pleased to announce* – srp. *sa zadovoljstvom najavljujem*).

Ni jedna od tri navedene tipologije ne pravi razliku između prevođenja i preoblikovanja (preuzimanja) kao različitim vidovima adaptacije reči iz drugog (u ovom slučaju engleskog) jezika. Opisujući integraciju reči preuzetih iz engleskog jezika u srpski jezik, Prčić (2005: 124) ističe da preuzimanje leksičkih i sintaktičkih jedinica iz jezika-davaoca u jezik-primalac pretpostavlja njihovo prilagođavanje sistemu jezika primaoca. Ovo prilagođavanje može biti: a) na nivou oblika i vrši se preoblikovanjem reči iz engleskog jezika (na ortografskom, fonološkom i morfološkom planu), b) na nivou sadržine, kada se vrši prevođenjem, ili c) mešovito, kombinovanjem preoblikovanja i prevođenja. Prema tome, adaptacija preoblikovanjem podudara se sa prevodnim postupcima 2 i 3 u Newmark (1988), podudara se sa postupkom pozajmljivanja kod Vinaya i Darbelnet (1958, navedeno

prema Hatim i Munday 2004) i sa postupcima 4, 10 i 13 u tipologiji Jovanovića (1991).

Kada je u pitanju adaptacija prevođenjem, Prčić (2005: 178) objašnjava da je datu reč moguće adaptirati prevođenjem ako su zadovoljena tri uslova: a) ukoliko je reč pragmatički prevodiva, jer je opštekulturno stvarno ili potencijalno relevantna, b) ukoliko je reč morfosintaktički i semantički prevodiva jer postoje produktivni sistemski resursi u ciljnom jeziku i c) ukoliko je reč ekonomično prevodiva, jer je prevod u domenu leksike, dovoljno je kratka i više ili manje prozirna. Kako ovaj autor tvrdi, u meri u kojoj ovi uslovi nisu zadovoljeni, bilo pojedinačno ili zbirno, jača tendencija ka preoblikovanju (Prčić 2005: 178). Autor tipologiju prevodnih postupaka svodi na tri postupka: direktno prevođenje, strukturalno prevođenje ili kalkiranje, i funkcijsku aproksimaciju (2005: 179-180):

- 1) direktno prevođenje prema ovom autoru podrazumeva neposredno prevođenje doslovnog ili prenesenog značenja na ciljni jezik, uz preuzimanje i eventualnih dodatnih semantičkih obeležja sadržanih u monomorfemskoj ili polimorfemskoj reči iz izvornog jezika (npr. *fish and chips – riba i pomfrit*);
- 4) strukturalno prevođenje (kalkiranje), primenljivo isključivo na polimorfemske lekseme, podrazumeva doslovno prevođenje elemenata reči u izvornom jeziku odgovarajućim elementima u ciljnom jeziku. Podvrsta ovog postupka je delimično strukturalno prevođenje (delimično kalkiranje) kada se jedan element prevodi odgovarajućim domaćim ili odomaćenim „stranim“ elementom, dok se preostali deo pozajmljuje (npr. *first lady – prva dama*);
- 5) funkcijska aproksimacija, kao najučestaliji prevodni postupak, podrazumeva izražavanje sadržaja iz izvornog jezika leksičkim sredstvima u ciljnom jeziku, tako da se što bliže i što vernije odrazi funkcija denotata, uz zadržavanje izvorne perspektive ili konceptualizacije, ili menjanjem izvorne perspektive ili konceptualizacije, odn. osvetljavanjem denotata iz drugog ugla (npr. *skydiving – akrobatika u vazduhu*).

Imajući u vidu ekonomičnost ove tipologije, kao i da je putem analize utvrđeno da je većina ekvivalenata rezultat upravo prevodnih postupaka koje Prčić navodi, za potrebe rada koristiće se tipologija ovog autora.

Prema tome, tipologija koja se koristi u ovom radu je sledeća: adaptacija preoblikovanjem (AP), pri čemu će se u okviru komentara ukazati na slučaja-

jeve delimične adaptacije preoblikovanjem (kada je deo odrednice preoblikovan, a deo preveden), zatim direktan prevod (DP), kalkiranje (K) (na delimično kalkiranje će se upućivati u okviru komentara uz svaku odrednicu) i funkcijska aproksimacija (FA).

2.5. VREDNOVANJE PREVODA

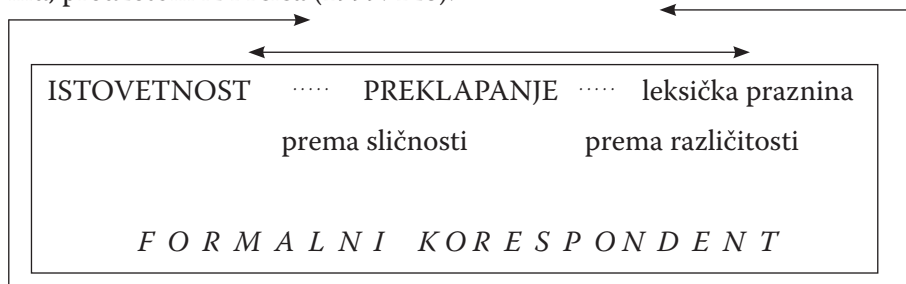
Koristi vrednovanja prevoda sumira Heltai (2004a: 411) pozivajući se na Höniga (1997), koji smatra da je vrednovanje prevoda važno za korisnice i korisnike, za profesionalne prevoditeljice i prevodioce (kako bi se izbeglo angažovanje nestručnih prevoditeljica ili prevodilaca), za istraživačice i istraživače (koji se moraju baviti proverom kvaliteta i kriterijumima vrednovanja, ukoliko ne žele da praktičari smatraju njihove rezultate irelevantnim), kao i za buduće prevoditeljice i prevodioce kojima su vredovanje i povratne informacije potrebni kako bi dalje unapređivali kvalitet rada.

Budući da ovaj rad podrazumeva kritičku analizu prevoda termina sa engleskog jezika na srpski i mađarski jezik, te imajući u vidu predmetni registar kome termini pripadaju, za vrednovanje prevoda važno je istaći nekoliko faktora.

Ovaj magistarski rad zasniva se na teorijskim učenjima koja počivaju na komunikativnom pristupu prevođenju, pre svega na teorijskim razmatranjima koja daju Nida i Taber (1982: 22-28). Prema ovim autorima sam fenomen prevođenja predstavlja pronalaženje najbližeg, prirodnog ekvivalenta (engl. *closest natural equivalent*) u ciljnom jeziku, za poruku koja je na izvornom jeziku. Dalje, ovi autori uvode pojam dinamične ekvivalencije koja se definiše kao princip prema kojem prevoditeljica ili prevodilac pokušava da prevede značenje originala na taj način da formulacija na ciljnom jeziku ima isti uticaj na publiku u ciljnoj kulturi kao što je izvorna formulacija imala na publiku u izvornoj kulturi (1982: 24).

Sama analiza počiva na modelu leksičkog kontrastiranja koju predlaže Prčić (1999, 2005). Polazeći od toga da leksičko značenje, kroz relevantna deskriptivna i asocijativna obeležja, predstavlja spoj deskriptivnog i asocijativnog značenja, cilj leksičkog kontrastiranja prema Prčiću (1999: 128) jeste da se za svako pojedinačno značenje svake lekseme u izvornom jeziku, uspostave funkcijsko-komunikativni ekvivalenti u ciljnom jeziku, koji se mogu smatrati najprimerenijima u određenom rasponu jezičkih i vanje-

zičkih konteksta, i da se lekseme sagledaju kroz sintagmatske odnose sa drugim leksemama (kolokabilnost i kolokacioni opseg), kao i kroz paradigmske odnose (hiponimija, sinonimija, antonimija). Na osnovu navedenog, analiza koja se u ovom radu predstavlja zasnovana je na upoređivanju sadržine termina na engleskom jeziku sa sadržinom termina na srpskom odnosno mađarskom jeziku, ispitivanjem deskriptivnih i asocijativnih obeležja termina na izvornom i ciljnim jezicima, pri čemu značenje termina na engleskom jeziku (objašnjeno definicijom na engleskom jeziku) ima status leksičkog prototipa (Prčić 1997: 40-54) i funkciju *tertium comparationis* (Krzeszowski 1990). Tako se, putem leksičkog kontrastiranja, utvrđuje stepen ekvivalentnosti između termina na engleskom jeziku i na srpskom i mađarskom jeziku, utvrđivanjem mesta na kontinuumu koji se kreće od istovetnosti do leksičke praznine, kao što je prikazano na sledećem dijagramu, preuzetom iz Prčića (1999: 128):

Dijagram 1: Kontinuum funkcijsko-komunikativne ekvivalentnosti (Prčić, 1999 i 2005)

Istovetnost i preklapanje prema sličnosti i prema različitosti pretpostavljaju postojanje formalnog korespondenta, odnosno reči u ciljnom jeziku koja formom, funkcijom i sadržinom odgovara reči s datim sadržajem u izvornom jeziku (Prčić 2005: 170). Ukoliko ovakav korespondent ne postoji, radi se o leksičkoj praznini, i tada se pristupa utvrđivanju funkcijsko-komunikativnog ekvivalenta, odnosno jezičkih sredstava u ciljnom jeziku koji svojom funkcijom i sadržinom odgovaraju sadržajem u izvornom jeziku (2005: 171). Prema istom autoru (1999, 2005), nakon uočenog stepena ekvivalentnosti, u skladu sa tim da li postoji podudaran broj, višak ili manjak deskriptivnih i/ili asocijativnih značenja, nude se metode za postizanje što veće funkcijsko-komunikativne ravnoteže, a prvenstveno se ovde misli na pronalaženje rešenja za hipersemantizovane ekvivalente (kada leksema u ciljnom jeziku sadrži veći broj obeležja u odnosu na leksemu u izvornom jeziku, npr. eng. *get married* – srp. *udati se/oženiti se* – mađ. *férjhez menni/mengnősülni*,

gde leksema na srpskom i mađarskom jeziku sadrže i dodatnu informaciju o polu osobe koja stupa u brak) i hiposemantizovane ekvivalente (kada leksema na ciljnom jeziku sadrži manji broj obeležja u odnosu na leksemu na izvornom jeziku, npr. eng. *fiddler* – srp. *violinista* – mađ. *hegedűművész*, gde leksema na srpskom i mađarskom jeziku ne sadrže informaciju o vrsti muzike koju osoba izvodi), za preklapanja i praznine. Tako će se i prilikom ove analize, nakon određivanja stepena ekvivalentnosti dati, tamo gde je to potrebno, predloži prevoda na srpski i mađarski jezik kojima se ostvaruje veći stepen funkcijsko-komunikativne ravnoteže. Prilikom utvrđivanja ovih predloga, jedan od ključnih principa bilo je uspostavljanje ravnoteže između blizine izvornom engleskom jeziku, i postizanja što veće prirodnosti u ciljnim jezicima, srpskom i mađarskom jeziku. Prilikom vrednovanja prevodnih ekvivalenata biće potrebno utvrditi i da li se radi o anglicizmu i da li je njegova upotreba opravdana. Pod anglicizmom se podrazumeva reč preuzeta iz engleskog jezika kao jezika-davaoca i uklopljena u sistem srpskog jezika-primaoca (Prčić 2005: 120). Međutim, kako naglašava Prčić (2005: 121-123), sve snažniji globalni prodor engleskog jezika u protekloj deceniji doveo je do velikog i nekontrolisanog priliva leksičkog i drugog materijala u srpski jezik, što nameće potrebu da se gore navedeni termin preispita. U tom smislu ovaj autor smatra da se leksičke jedinice koje su preuzete iz engleskog jezika i koje su u većoj ili manjoj meri integrisane u sistem srpskog jezika mogu svrstati u kategoriju očiglednih anglicizama. Pored njih postoje i reči, sintagme ili rečenice srpskog jezika koje mogu da odražavaju i/ili slede običaje engleskog jezika. U tim slučajevima značenja i/ili upotrebe svojstvene oblicima engleskog jezika kriju se u oblicima srpskog jezika, koji se relativno brzo odomaćuju. Njih Prčić (2005) naziva skrivenim anglicizmima. Treću vrstu anglicizama po ovom autoru čine sirovi anglicizmi, u koje spadaju reči, sintagme i rečenice preuzete iz engleskog jezika direktno, bez ikakvog prilagođavanja srpskom jeziku. Govoreći o opravdanosti anglicizama, autor ističe da je objektivna potreba za nekim anglicizmom u direktnoj srazmeri sa njegovom opravdanošću. Pod objektivnom potrebom misli se na jezičke činioce, odnosno doprinos anglicizma izražajnosti srpskog jezika. Nasuprot tome je subjektivna potreba koja se zasniva na vanjezičkim činiocima i tiče se osobe koja anglicizam unosi (2005: 129). Na osnovu stepena objektivne potrebe za anglicizmom, Prčić (2005: 130-134) nudi i skalu opravdanosti anglicizama:

- 1) sasvim neopravdan anglicizam – ukoliko već postoji domaća ili odomaćena reč, izraz za dati strani sadržaj (npr. *implementacija*, *harmonizacija*, *sekstrafking*);

- 2) neopravdan anglicizam – ako postoji mogućnost prevođenja stranog sadržaja, primenom produktivnih morfosintaktičkih i semantičkih sredstava srpskog jezika (npr. *bilbord, spejs-šatl, hendaut*);
- 3) uslovno opravdan anglicizam – ukoliko nudi mogućnost upadljivije kraćeg i ekonomičnijeg izražavanja novog ili postojećeg sadržaja od domaće ili odomaćene reči ili izraza (npr. *horor-film, PR, hifi*);
- 4) opravdan anglicizam – ukoliko uvodi novu nijansu značenja u sistem srpskog jezika (npr. *bejbisiterka, hamburger, laptop*);
- 5) sasvim opravdan anglicizam – ukoliko unosi sasvim novo značenje u sistem srpskog jezika i time popunjava neku leksičku i/ili pojamovnu prazninu (npr. *milkšejk, internet, džogirati*).

Prilikom analize prevoda termina iz oblasti rodne ravnopravnosti bilo je bitno rukovoditi se i određenim principima vrednovanja prevoda. Jedno od opštih načela jeste poštovanje jezičke norme, što je, kako ističe Heltai (2004a) posebno bitno kada je reč o stručnoj komunikaciji. Upotreba terminologije, ističe autor, mora biti precizna, nedvosmislena, inače dolazi do ozbiljnih smetnji u komunikaciji. Stručna upotreba jezika je u suštini normativna, a standardizovana terminologija je neizostavni preduslov stručne komunikacije. Na ovom polju je poštovanje norme od presudnog značaja za uspešnu komunikaciju (Heltai 2004a: 34).⁴ Heltai (2004a: 43) navodi model za formativno vrednovanje prevoda koju je razvila Dróth (2001, 2002), a čiji je cilj da se pored vrednovanja prevoda dâ i vrednovanje kompetencije prevoditeljice ili prevodioca. Ovaj model vrednuje prevod na pet nivoa:

- 1) Situacija komunikacije: koherentnost, početna kulturološka, društvena, stručna i pragmatična znanja;
- 2) Tekstualni nivo:
 - 2.1.) Odluke: retorički cilj, žanr, registar (stručni jezik)
 - 2.2.) Kohezija
 - 2.3.) Logički i tematski redosled klauza i rečeničnih elemenata;
- 3) Sintaksa: Razumevanje gramatike i njeno prenošenje;

.....
⁴ „A terminológia használatának szabatosnak, egyértelműnek kell lennie, különben azonnal súlyos kommunikatív zavarok állnak be. A szakmai nyelvhasználat tehát lényegéből fakadóan normatív, a szabványosított terminológia a szakmai kommunikáció elengedhetetlen előfeltétele... Ezen a területen a norma betartása tehát döntően befolyásolja a kommunikáció sikerét.“ (Heltai 2004a: 34)

- 4) Leksika: razumevanje i prenos reči, izraza – terminologija;
- 5) Površinski elementi: pravopis, organizacija teksta, itd.

Osvrćući se na gore dat model, Heltai (2004a) navodi da se kvalitet stručnog teksta ne može odrediti isključivo na osnovu njegove jezičke uređenosti na nivou teksta, kao ni isključivo na osnovu sadržaja. Precizna upotreba terminologije je izuzetno važna, što je, kako autor objašnjava, samo delimično pitanje forme, a većinom pitanje sadržaja. Za analizu prevoda termina rodne ravnopravnosti iz gore navedenog modela, budući da se radi o analizi leksema, a ne teksta, posebno će biti važni treći, četvrti i peti nivo.

Prilikom analize prevoda termina iz predmetnog registra rodne ravnopravnosti, daju se i primeri uočenih prevodilačkih grešaka, koje se mogu svrstati u greške u prenosu sadržaja, i u gramatičke i/ili stilske greške. Uočavanje grešaka u prevođenju u ovom radu zasniva se na teoriji relevantnosti (Heltai 2004a: 47-50, mađ. *relevancia elmélet*), prema kojoj nema apsolutne definicije greške, već se definisanje greške vezuje za dati kontekst (ko je prevoditeljica ili prevodilac, za koga prevodi, sa kojim ciljem, kakav je tekst koji se prevodi, kakvu funkciju će prevod imati u ciljnoj kulturi, kakvi su uslovi samog procesa prevođenja), a ključni faktori su kontekstualni efekat prevođa i greške koje kao posledicu imaju otežanu obradu prevoda (mađ. *kvázi helyesség-feldolgozási erőfeszítés*). Kako navodi Heltai (2004a: 47), ključni element za određivanje kvaliteta prevoda (posebno stručnog prevoda) jeste prenošenje informacija (kontekstualnog efekta) u tekstu na izvornom jeziku u ciljni jezik. Dróth (2001: 13) ove greške definiše kao neopravdano odstupanje od denotativnog značenja. Druge, manje uočljive greške koje utiču na postizanje kontekstualnog efekta u ciljnom jeziku jesu ona odstupanja usled kojih se pragmatičke, tekstualne, sociolingvističke karakteristike izvornog teksta ne prenose na odgovarajući način (Heltai 2004a: 48). Prilikom analize uočenih grešaka u prevodu odrednica, istaćiće se i primeri skrivenih grešaka, odnosno onih grešaka koje su teže uočljive, ali utiču na obradu informacija na ciljnom jeziku. Ove greške se mogu odnositi i na nivo sadržaja i na nivo forme, ponuđeni ekvivalenti mogu biti jezički ispravni, ali se ne poklapaju sa formom i sadržajem izvornog teksta (npr. pogrešno prenet semantički sadržaj, koji je gramatički ispravan, ili prevod koji je jezički ispravan, ali u kome je promenjen fokus ili stil).

Budući da se rad bavi analizom prevoda termina u oblasti rodne ravnopravnosti, jedan od kriterijuma za vrednovanje biće i poštovanje principa neseksističke jezičke upotrebe, datih u nastavku prema Savić (2007: 68-77):

- 1) Princip simetrije znači da se u formi jezika, pisanoj i govorenoj, učini jednako vidljivim i muškarac i žena o kojima se saopštava (npr. *studentkinje i studenti, građanke i građani*)
- 2) Princip prvenstva znači da prilikom navođenja formi za označavanje muškaraca i žena, navodimo prvo žensku pa mušku formu, naročito ako je populacija kojoj se obraćamo dominantnije ženska (kao gore u primeru).
- 3) Princip jezičke kreacije i slobode znači da pojedinke i pojedinci sami daju doprinos jezičkoj upotrebi na način koji njima odgovara, oslanjajući se na sopstvenu intuiciju i na izbor forme koji same korisnice i korisnici jezika zadovoljava (npr. *žena pilot* ili *pilotkinja, žena rudar* ili *rudarka*). „Jezička igra, kao i svaka druga počiva na pravilima, ali i na zadovoljstvu zbog učešća u igri i kršenju pravila. Ne treba misliti da samo jezikoslovci čine jezičku politiku, svaka pojedinaka i pojedinac isto toliko imaju mogućnosti i obavezu da jezik usmeravaju“ (Savić 2007: 73).

Takođe u okviru analize pratiće se i poštovanje uputstava za upotrebu rodno osetljivog srpskog jezika u sferi javne komunikacije, koje Savić sa saradnicama (2009: 13-27) sumira na sledeći način:

- 1) Slediti osnovno pravilo za građenje rečenice u srpskom jeziku: subjekat i predikat moraju se slagati u rodu, broju i licu.
- 2) Upotrebljavati dosledno formu ženskog roda za zanimanja i titule žena svuda gde je to moguće (U ovoj prednormativnoj fazi za titule i zanimanja žena koriste se i forme ženskog roda i forme muškog roda, pa se događa da se forma ženskog roda za titule i zanimanja žena koristi, najčešće u naslovima novinskih tekstova, za nešto što je neočekivano ili neprihvatljivo).
- 5) Odabrati iz postojećeg inventara onu jezičku formu koja najbolje odgovara vašoj intuiciji za jezik: za zanimanja i titule koje mogu imati više sufiksa.
- 6) Odvikavati se od upotrebe nekih ustaljenih izraza kojima se vredaju neke grupe građana i građanki (npr. *Ciganka, peder, plavuša*).
- 7) Koristiti paralelne forme ako se preporuka odnosi i na muškarce i na žene.
- 8) Koristiti kreativno razne forme rodno osetljivog jezika prilikom oblikovanja teksta.

- 9) Pisati titule i zanimanja žena u punom obliku, a izbegavati pisanje skraćenica.
- 10) Navoditi punu identifikaciju za svaku osobu posebno ukoliko saopštavate o (bračnom) paru.
- 11) Primeniti pravila rodno osetljivog jezika pri prevođenju s nekog stranog jezika na srpski jezik.
- 12) Predložena uputstva valja primeniti u raznim tekstovima (upitnici, ankete, formulari, konkursi, oglasi...).
- 13) Izbegavati upotrebu etikete za oslovljavanje ili identifikovanje ženske osobe prema bračnom statusu.
- 14) Izbegavati primere (naročito u udžbeničkoj literaturi) u kojima su muškarac i žena u stereotipnim ulogama (na primer, za suprotne rečenice u gramatici: *Dejan je lekar, a Mara je domaćica*).

Pošto se u ovom magistarskom radu analiziraju termini iz oblasti rodne ravnopravnosti, a samo delimično i same definicije, primena svih navedenih principa i uputstava nije bila moguća, ali se prilikom analize prevoda termina posmatrala primena principa simetrije i principa prvenstva, i pojedinih pravila upotrebe rodno osetljivog srpskog jezika, kao što su pravila 2, 3, 5, 6 i 9. Ovde takođe treba istaći da se gore navedeni principi i uputstva odnose na srpski jezik koji „poznaje kategoriju roda dosledno u delovima sistema gramatike i vrsta reči: imenice, zamenice, pridevi, zatim forma radnog glogolskog prideva za građenje prošlog vremena i sintaktička ustrojnost rečenice koja počiva na pravilu o slaganju subjekta i predikata u rodu broju i padežu” (Savić 2009). Ovo nije slučaj kod sistema mađarskog jezika, pa će analiza pokazati da ove principe i uputstva samo ograničeno možemo primeniti na mađarski jezik, i to pre svega princip prvenstva.

2. 6. PRINCIPI STANDARDIZACIJE TERMINA I NJIHOVA PRIMENA NA TERMINE RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Da bismo razumeli značaj standardizacije terminologije uopšte, prvo ćemo objasniti značaj jezičke norme. Kako navodi Radovanović (2003: 186), jezičku normu čini skup propisanih pravila o tome kako bi se nekim jezikom trebalo, kako je njime dobro (tj. pravilno) govoriti i pisati. Radovanović dalje

ističe da je zadatak jezičke norme da se implicitne jezičke konvencije učine eksplicitnim, da se one, pri tome, u što je moguće većoj meri ujednače, kodifikuju i institucionalizuju. Ovakvo normiranje zahvata sve nivoe jezičkog sistema (Radovanović 2003: 183-184). Proizvod postupaka normiranja je standardni jezik koji prvenstveno ima komunikacijsku i stvaralačku ulogu. Ono što je takođe bitno istaći u kontekstu teme ovog rada jeste da jezička norma ima i druge zadatke: „da predviđa i usmerava evoluciju jezika, kako bi ovaj na najefikasniji način sledio opšti društveni i kulturni razvitak, odnosno promenjene potrebe, i mogao u svakoj eposi odgovarati zahtevima da bude prilagodljiv i upotrebljiv komunikacijski i stvaralački instrument kolektivu čija je svojima” (Radovanović 2003: 187). Objašnjavajući put do jezičke norme, ovaj autor (2003: 189) navodi faze u cikličnom procesu: 1) selekcija, 2) deskripcija, 3) kodifikacija, 4) elaboracija, 5) akceptualizacija, 6) implementacija, 7) ekspanzija, 8) kultivacija, 9) evaluacija i 10) rekonstrukcija norme. Važno je navesti i to da autor smatra da u ovom kontinuiranom procesu pored lingvista važnu ulogu igraju i drugi akteri, kao što su škole, kulturne i naučne institucije, izdavačke kuće, masovni mediji, lingvistička društva, političke organizacije, zakonska regulativa, itd (Radovanović 2003: 196).

Heltai (2004a: 34) ističe da odstupanje od pravila i normi može otežati ili onemogućiti komunikaciju ili može dovesti do nerazumevanja. Kako navodi, ovo se posebno odnosi na stručnu komunikaciju, koja je suštinski normativnog karaktera: upotreba terminologije mora biti ujednačena, nedvosmislena, jer u suprotnom dolazi do ozbiljnih smetnji u komunikaciji. Budući da je stručna upotreba jezika u suštini normativna, standardizovana terminologija predstavlja neizostavan preduslov stručne komunikacije.

Sličan stav ima i Sager (1998: 257), koji kaže da standardizovana terminologija pomaže u ostvarivanju uspešne komunikacije među stručnjakinjama i stručnjacima jer ubrzava proces komunikacije. Standardizacija nije međutim cilj za sebe, već sredstvo putem kojeg se ostvaruje optimalan prenos informacija.

Cabré (1999: 199-200), na čije objašnjenje se poziva i Fóris (2005: 24), ističe da je standardizacija termina složen postupak koji obuhvata nekoliko aktivnosti: ujednačavanje pojmova i pojmovnih sistema, definisanje termina, smanjivanje homonimije, uklanjanje sinonimije, fiksiranje naziva, uključujući i skraćenice i simbole, i stvaranje novih termina. Kako autorka navodi (1999: 200), svrha standardizacije terminologije je da pospeši komunikaciju specijalizovanim jezikom, i ne primenjuje se na vokabular opšteg jezika.

Predlozi za standardizaciju termina moraju uzeti u obzir sociolingvističke faktore (upotreba, medij, jezička politika, potrebe korisnika i korisnika, itd.), psiholingvističke faktore (jedinствена svojstva, običaji, moralne vrednosti, estetika, strahovi, itd.) i formalne lingvističke kriterijume (važljani oblik, morfološka motivacija, derivacioni potencijal, itd). Poput stava Radovanovića (2003) u vezi sa jezičkom standardizacijom uopšte, i Cabré (1999: 200) smatra da proces standardizacije, pri čemu autorka ovde misli na terminološku standardizaciju, ne sme teći bez uključivanja stručnjakinja i stručnjaka u datoj oblasti, koji će, na kraju krajeva, biti krajnje korisnice i korisnici rezultata navedenog procesa, a predlozi termina, posebno onih koji imaju međunarodni opseg, moraju biti usklađeni sa nacionalnim i međunarodnim stavovima. Kao i Radovanović (2003), i Cabré ističe institucionalizovanost procesa standardizacije (1999: 200) i da standard terminologije mora odobriti nadležno telo. Nakon toga, oni koji datu standardizovanu terminologiju treba da koriste, moraju o njoj da se informišu.

Da prilikom određivanja termina treba imati u vidu različite faktore iznosi i Bugarski (1996c), koji posebno ističe formalnu, semantičku, pragmatičku i sociolingvističku normu koju termin treba da poštuje. Među formalne kriterijume spadaju dužina; lakoća izgovora i pisanja; derivacioni potencijal; uklapanje u terminološki sistem. Semantička norma se ogleda u skupu kriterijuma koji čine pojmovna adekvatnost; motivisanost i prozirnost; mogućnost definicije; preciznost; izražajnost; jednoznačnost / višeznačnost; konotacije; sinonimi i homonimi; prisustvo i značenje istih leksema u drugim terminologijama i u opštem jeziku; mogućnost razlikovanja terminološke od opštejezičke upotrebe. Pored toga, pred dobar termin nameće se i pragmatička norma – prihvatljivost jezičkom osećanju; ekonomičnost; stabilnost / varijabilnost; krug korisnika; stepen odomaćenosti; ekvivalenti u drugim jezicima (internacionalnost / idiosinkratičnost); mogućnost međujezičke i međuvarijantne unifikacije; kod preuzimanja iz drugih jezika još i adekvatnost i raširenost izvorne terminologije. Pod sociolingvističkom normom, Bugarski ističe jezike i varijante sa stanovišta sistemskih mogućnosti i preferencijala (leksika, derivacija, frazeologija) ali i vrednosti koje kolektiv za njih vezuju; tradicije sociokulturnih sredina; stepen zastupljenosti date struke i stručne orijentacije; izvorno i u prevodu, u nauci i nastavi; auditorijum. (1996c: 92).

Razmatrajući standardizaciju terminologije, Milić se u svom magistarskom radu (2003: 59) poziva, između ostalih, i na Dubuca (1997), koji smatra da postoji samo lingvistička standardizacija koja obuhvata standarde opšteg

jezika i standarde posebnog jezika, a svrha i jedne i druge jeste lakše razumevanje poruke. Standardizacija posebnog jezika uslovljena je zadovoljavanjem tri uslova: 1) uprošćavanjem izraza izborom jednog od više sinonima, 2) postojanjem precizne definicije pojma u nastanku i 3) utvrđivanjem razlike između srodnih pojmova u određenom predmetnom registru (1997: 149-150).

Budući da je predmet ovog magistarskog rada nastao kao produkt tela Evropske komisije, osvrnućemo se kratko i na razmišljanja Fóris (2005) o značaju standardizacije terminologije u kontekstu Evropske unije. Autorka (2005: 24-25) ističe da je, iako je standardizacija na međunarodnom nivou važna, u ovom trenutku potrebno da se delotvorno i brzo reši saradnja više nacija (i jezika) u ujedinjenoj Evropi, tako da se procesi standardizacije vode na mnogo širem polju nego do sada. Standardizacija terminologije je do sada pre svega bila bitna za polja kao što su nauka, privreda i pojedine sfere industrije, ali će u budućnosti biti važno da se standardizacija terminologije proširi i na mnoga nova polja. Kao prvi zadatak, Fóris (2005) ističe standardizaciju administrativnog jezika Unije, kao i usklađivanje zakona zemalja članica. Budući da neprestano stupaju na snagu novi sporazumi, potrebno je stvoriti jedinstven terminološki sistem za mnoge ekonomske i druge oblasti, ili barem ujednačiti različite sisteme. To delimično zahteva standardizaciju na međunarodnom a delimično na nacionalnom nivou. Autorka takođe ukazuje na izazove tokom procesa usklađivanja mađarskog pravnog okvira sa evropskim propisima, budući da većina evropskih dokumenata nije dostupna na mađarskom jeziku, i da za njihovo prevođenje često nema dovoljno finansijskih sredstava, što kao rezultat može imati to da mađarska privreda i industrija budu u nepovoljnijem položaju od drugih zemalja kojima su ključni dokumenti dostupni na maternjem jeziku. Fóris dalje navodi i izazove u prevođenju koji nastaju usled razlika u međunarodnim pojmovnim i jezičkim sistemima i usled nedostatka njihove standardizacije. Kako autorka ističe, problem je u razlikama u mađarskom i engleskom pojmovnom sistemu, pa je tako na nivou jezika prevod moguć, ali na pojmovnom nivou nije. Analizirajući neujednačenu upotrebu stručnih termina prilikom prevođenja zvaničnih dokumenata EU sa engleskog jezika na mađarski jezik, Dróth (2000) posebno ističe potrebu hitne izrade rečnika terminologije Evropske unije na mađarskom jeziku. Autorka ističe da bi se time izbegli mogući nesporazumi u razumevanju prevedenog teksta u odnosu na izvorni tekst, kao i da bi prevoditeljice i prevodioci na taj način imali na raspolaganju priručnik koji bi im pomogao da izbegnu nepotrebno preuzimanje stranih termina, ili bi im se putem rečnika ukazalo kako da

preuzetu reč pravilno koriste (u smislu standardizovanog pravopisa, posebno kada je reč o ustaljenim frazama, nazivima institucija i akronimima).

Razmatranja koja iznosi Fóris (2005) biće značajna u bliskoj budućnosti i za Republiku Srbiju, u svetlu moguće integracije u Evropsku uniju, pa će tada i rad na standardizaciji termina administrativnog jezika i termina koji se koriste u pravnoj praksi Evropske unije dobiti na značaju, što predstavlja još jedan motiv da se intenzivira rad na standardizaciji termina u oblasti rodne ravnopravnosti, budući da je ravnopravnost žena i muškaraca jedan od temeljnih principa Evropske unije.

Na kraju prethodnih razmatranja, možemo zaključiti da specijalizovan jezik zahteva veći stepen određenosti od opšteg jezika. Tako postupak standardizacije termina obuhvata 1) izbor odgovarajućeg termina i 2) fiksiranje ovog termina i njegove definicije. Standardizacija je u suštini namerni pokušaj društva da se ograniče forme izražavanja. Postupak standardizacije zahteva smanjenje kompleksnosti i raznolikosti naziva i stoga smanjenje njihovog broja, i zasniva se na konsenzusu koji se mora redovno potvrđivati. Primenu i potvrdu terminoloških standarda mogu izvršiti same korisnice i korisnici. Cilj standardizacije jeste da se ostvari veći stepen preciznosti i smanji mogućnost nesporazuma tokom komunikacije (Sager 1998: 258).

Kada je reč o principima standardizacije termina, upoređivanjem stavova više autora, dolazimo do zaključka da ne postoji jedinstven stav o principima koje idealan termin mora zadovoljiti. Postoji određeni stepen podudarnosti između principa koje iznose različiti autori, ali ne postoji hijerarhijska podudarnost među njima. Budući da se u svom magistarskom radu Milić (2003: 60-64) posebno bavi navođenjem i upoređivanjem principa za standardizaciju termina više autora, i daje prikaz principa Dubuca (1997), Šipke (1998) i Bugarskog (1996c), za potrebe ovog rada koristi se upravo poređenje koje daje Milić, pri čemu se još dodaju i principi koje ističu autori Klár i Kovalovszky (1955) (prema Fóris 2005) i Seregy (1989).

Milić (2003: 61) navodi principe standardizacije termina koje ističe Bugarski (1996c:109). To su: 1) sistemnost, 2) produktivnost, 3) jednoznačnost, 4) internacionalnost, 5) motivisanost, 6) raširenost, 7) stabilnost, 8) konotacije, 9) kratkoća i 10) lakoća.

Zatim autorka (2003: 61-62) navodi principe koje objašnjava Šipka (1998: 129):

- 1) transparentnost – osobina termina da se već u samom nazivu vide i određene karakteristike koje su njima izražene;

- 2) internacionalnost – da je termin internacionalno prepoznatljiv, odnosno da se razlikuje od onih u drugim jezicima samo po fonetskoj i morfološkoj interpretaciji;
- 3) ustaljenost – osobina da je termin duže vreme prisutan, opštepoznat i prihvaćen;
- 4) kratkoća – da termin nije glomazan, što obično podrazumeva jednočlanost;
- 5) sistemnost – uklopljenost u terminološki sistem, npr. po doslednosti u upotrebi tvorbenih elemenata;
- 6) nedvosmislenost – osobina da se ostvaruje veza termina samo sa jednim pojmom unutar jednog predmetnog polja;
- 7) preciznost – osobina termina da bez preliivanja i bez ostatka pokriva svoj pojam;
- 8) nesinonimnost – osobina da se ostvaruje veza termina samo s jednim pojmom unutar predmetnog polja.

Milić (2003: 62) se dalje poziva na Dubuca (1997), koji principe predlaže sa ciljem rešavanja problema sinonimije u terminologiji. Ovaj autor smatra da se taj problem rešava tako što se „pojam prvo adekvatno definiše i određuju mu se osnovne karakteristike. Potom se se svaki sinonim mora analizirati da bi se utvrdilo da li definiše iste karakteristike. Termine koji odstupaju treba odbaciti. Nadalje, more se verifikovati način na koji se koristi svaki sinonim u grupi...” (Dubuc 1997: 153-154). Nakon toga se termini vrednuju prema sledećim predloženim kriterijumima (1997: 155-157, prema Milić 2003):

- 1) učestalost (eng. *frequency*) – proverava se automatski ili empirijski (proveravanjem referentnih radova i rečnika, anketiranjem korisnika). Pod uslovom da su kriterijumi ujednačeni, učestalijem terminu treba dati prednost nad ostalima;
- 2) iskoristljivost (eng. *usability*) – termin treba da bude što lakši za korišćenje u usmenoj i pismenoj komunikaciji. Ovde se misli na konciznost i lakoću izgovora, kao i na način pisanja. Drugi važan faktor termina jeste derivacioni potencijal koji podrazumeva mogućnost i lakoću izvođenja drugih oblika reči;
- 3) adekvatnost (eng. *adequacy*) – u idealnim uslovima termin treba da predstavlja samo jedan pojam u nekoj oblasti iako se toga ne treba previ-

še kruto držati, pošto višestruka značenja ne moraju uvek da budu izvor zabune. Činjenica da neki sinonim ima drugačije značenje od ostalih nije uslov za njegovu standardizaciju. U sklopu polisemije, treba voditi računa o tome da li je došlo do prirodnog pomeranja značenja (npr. *poslanica* u srpskom jeziku označava i članicu republičke skupštine i pismo patrijarha ili pape). Ukoliko jeste, moguće je prihvatiti i višestruka značenja termina. U obrnutom slučaju, sinonime treba odbaciti;

- 4) motivisanost (eng. *motivation*) – termin je motivisan ukoliko je pojam koji označava očigledan, bilo etimološki ili na osnovu značenja njegovih sastavnih delova. Termin koji su u skladu sa morfološkim konvencijama jezika često su i motivisani. Vremenom motivisanost može oslabiti ili čak potpuno nestati a da to ne utiče na funkcijsku vrednost termina, kao što je slučaj sa rečima grčkog ili latinskog porekla, ili sa terminima koji su duže u upotrebi;
- 5) preciznost (eng. *appropriateness*) – pod idealnim uslovima, termin treba da predstavlja samo jedan pojam u nekom predmetnom registru. Termin se ponekad nepravilno koristi u značenju koje se razlikuje od opšteprihvaćenog značenja, što je posledica neopravdanog pomeranja značenja ili njegovog povezivanja sa srodnim pojmovima. U takvim slučajevima, to značenje treba uporediti sa prihvaćenim značenjem, kao i sa značenjima drugih termina umesto kojih se termin pogrešno koristi;
- 6) nova stvarnost (eng. *new reality*) – imenovanje predmeta koji je već dobio ime u nekom drugom jeziku, rešava se adaptacijom takvog termina pozajmljivanjem. Milić (2003: 64) dodaje da Dubuc (1997: 157) razmatra i problem kada usvojeni termin postoji uporedo sa postojećim terminom u jeziku, kada dođe do pomeranja njegovog značenja. Prvi korak u stvaranju termina jeste određivanje definicije pojma. Potom se mogu predložiti mogući termini, vodeći računa o njihovoj adaptaciji i prihvatljivosti;
- 7) prihvatljivost (eng. *acceptability*) – predstavlja psihološki i društveni kriterijum, pošto nije uvek lako predvideti reakcije korisnika na predloženi termin, ali postoje faktori koji često dovode do njegovog odbacivanja. Pejorativne i neprijatne asocijacije, čudnost termina i preterana naučna obeležnost termina (izvan naučnih krugova) mogu otežati prihvatanje termina koji je inače odličan.

Fóris (2005) se u navođenju principa za standardizaciju termina poziva na Klár i Kovalovszky (1955), ističući da je većina onoga što su autori o termi-

nologiji i sistematizaciji terminologije napisali pre pola veka i dalje osnova terminološkog rada (2005: 21). Prema Fóris (2005: 18-20) Klár i Kovalovszky izdvajaju osam principa kojima termin mora odgovarati:

- 1) jednoznačnost (mađ. *szabatosság, egyértelműség*) – termin treba da bude tačan, jednoznačan, prikladan (mađ. *találó*), treba da se odnosi samo na jedan određeni pojam, i da tačno odgovara pojmu;
- 2) prikladnost (mađ. *alkalmasság*) – osnovni zahtev je kratkoća, da ima vrednosnu osobinu (mađ. *osztályozó ereje*), da ima mogućnost terminološke sistematizacije;
- 3) jasnoća (mađ. *szemléletesség*) – termin treba da jasno ukaže na određeni pojam;
- 4) ispravnost i uklapanje u sistem mađarskog jezika (mađ. *helyesség és magyarosság*) – termini i stručni izrazi treba da odgovaraju duhu, zakonitostima i pravilima mađarskog jezika. Ukoliko ne postoji dobar naziv na mađarskom jeziku, treba koristiti dobru stranu reč. Takođe treba izbegavati da se po svaku cenu „mađarizuju“ međunarodni ili odomaćeni strani termini;
- 5) fleksibilnost (mađ. *hajlékonyság*) – termin treba da se uklopi u jezički sistem (Fóris ovde ocenjuje da pošto principi 4 i 5 ukazuju na istu stvar, mogu se spojiti u jedan princip, 2005: 20);
- 6) jednoobraznost (mađ. *egyöntetűség*) – termini koji ukazuju na srodne pojmove tu povezanost treba da odraze i na nivou strukture;
- 7) stabilnost (mađ. *állandóság*) – značenje termina ne treba da se menja, ne treba proizvoljno i pogrešno proširivati značenje;
- 8) usklađenost (mađ. *összhang*) – značenje elemenata koji čine terminološki izraz ne mogu biti u suprotnosti sa značenjem istog izraza u celosti.

Još jedan mađarski autor koji se bavi standardizacijom terminologije je Se-regy (1989), koji, poput Heltaija (2004a: 34), ističe povezanost terminologije i jezičke norme i navodi zahteve kojima termini treba da odgovore: „Bez normativnog sistema nema ni jezika, ni komunikacije putem jezika. Komunikacija jezikom u suštini i postaje moguća tako što određene jezičke elemente na osnovu istorijski nastalih pravila na isti način razumeju i osoba koja šalje i osoba koja prima poruku. Jezička norma je posebno važna kod stručne terminologije, jer po prirodi svaki stručni izveštaj nosi novu informaciju, ili bar novu za njegove čitaoc. [...] Postojeći termini u skladu

sa mogućnostima treba da budu jednostavni, fleksibilni, ako je moguće da budu u duhu mađarskog jezika, da mogu dobro da se uklope u terminološki sistem ili nomenklaturu i po mogućstvu da budu dugotrajni “ (Seregy 1989: 32, 36).⁵

Radi lakšeg pregleda navedenih razmatranja u nastavku dajemo tabelarni prikaz predstavljenih principa standardizacije termina:

Bugarski (1996c)	Šipka (1998)	Dubuc (1997)	Fóris (Klár i Kovalovszky) (2005)	Seregy (1989)
sistemnost	transparentnost	učestalost	jednoznačnost	jednostavnost
produktivnost	internacionalnost	iskoristljivost	prikladnost	fleksibilnost
jednoznačnost	ustaljenost	adekvatnost	jasnoća	usklađenost sa jezičkim sistemom
internacionalnost	kratkoća	motivisanost	ispravnost	uklopljivost
motivisanost	sistemnost	preciznost	fleksibilnost	dugotrajnost
raširenost	nedvosmislenost	nova stvarnost	jednobražnost	
stabilnost	preciznost	prihvatljivost	stabilnost	
konotacije	nesinonimnost		usklađenost	
kratkoća				
lakoća				

Tabela 2: Principi standardizacije termina (delimično prema Milić 2003)

U vezi sa principima za standardizaciju treba istaći da ne postoji određena grupa principa koja se može smatrati konačnom, jer, kako zaključuje Bugarski (1996c: 109) (i zato i ne daje definicije iznetih principa) čitalac može i sam kreirati sopstveni predlog principa za termine iz određene oblasti u koju ima uvid.

.....
⁵ „Valamilyen normarendszer nélkül nincs nyelv, nem létezik nyelvi közlés. A nyelvi közlés lényegében azért is válik lehetségessé, mert az egyes nyelvi elemeket a történelmileg kialakult hagyomány alapján ugyanúgy értelmezi a közlő, mint a befogadó. Különösen fontos a nyelvi norma szerepe a szaknyelvekben, hiszen a szakközlemények rendszerint új információt hordoznak, vagy legalább az olvasójuk számára újakat. [...] Arra [...] törekednünk kell, hogy az újonnan alkotott szakszavak minél több követelménynek eleget tegyenek. [...] a leendő szakszavaink a lehetőséghez mérten egyszerűek, hajlékonyak, ha módunk van rá magyarosak, a szaknyelvi terminológia vagy a nomenklatúra rendszerébe jól beilleszthetők, s lehetőleg időállóak legyenek.” (Seregy 1989: 32, 36)

Imajući u vidu gore navedeno, kao i analizu termina u oblasti rodne ravnopravnosti koja sledi, može se konstatovati da bi termin iz predmetnog registra rodne ravnopravnosti trebalo da zadovolji sledeće kriterijume: 1) sa aspekta same stručne oblasti rodne ravnopravnosti, termin treba da bude jednoznačan i nesinoniman; 2) sa aspekta poštovanja pravila jezičkog sistema, termin treba da zadovolji principe sistemnosti, prozirnosti i produktivnosti; i 3) sa aspekta pragmatičnosti treba zadovoljiti kriterijume kratkoće i učestalosti. Pored ovoga, idealan termin u ovom predmetnom registru treba da poštuje i principe rodno osetljive upotrebe jezika.

Treba istaći da je izbor principa izvršen na osnovu nalaza analize i iskustva autorke u oblasti rodne ravnopravnosti, te se ne može smatrati konačnim. Za dalji rad na određivanju principa za standardizaciju termina u oblasti rodne ravnopravnosti potreban je zajednički rad i terminološkinja i terminologa, ali i stručnjakinja i stručnjaka u oblasti rodne ravnopravnosti i u drugim relevantnim oblastima.

U odeljku 4.1 navode se primeri termina koji čine deo analiziranog korpusa sa aspekta zadovoljavanja gore izabranih principa.

3. KRITIČKA ANALIZA KORPUSA

U ovom poglavlju, radi boljeg razumevanja toka prevođenja i vrednovanja prevoda, opisuje se kontekst u kome su nastala izdanja koja čine predmet ovog rada, kao i sam tok analize termina rodne ravnopravnosti. Nakon toga sledi sama analiza korpusa, prikazana u tabelarnoj formi uz prateća objašnjenja za tumačenje.

3.1. OPIS ANALIZE KORPUSA

Analiza korpusa realizovana je u nekoliko faza koje se ovde koncizno opisuju. Prva faza obuhvatila je upoznavanje sa korpusom, odnosno sa kontekstom njegovog nastanka, budući da se radi o analizi prevedenog korpusa sa izvornog engleskog jezika na srpski i mađarski jezik. Za analizu važno je bilo steći uvid u to ko je korpus preveo, za koga, s kojim ciljem i kakvu ulogu prevod ima u javnosti ciljnog jezika. Korpus na izvornom engleskom jeziku nalazi se u okviru publikacije *One hundred words for equality – A glossary of terms on equality between women and men*. Glosar je prvi put izdala Generalna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti Evropske komisije 1998. godine. Svrha glosara jeste, kako se u uvodu navodi (European Commission 1998: 3), da približi pitanja rodne ravnopravnosti građankama i građanima i da pruži kratka objašnjenja stručnih izraza, od kojih su mnogi specifični baš za Evropsku uniju. Dalje se ističe da se glosarom žele postići dva cilja. Prvi je da se na nivou Evropske unije stvori jedinstveno razumevanje termina i pitanja među onima koji se ovom oblašću bave, doprinoseći na taj način unapređenju rodne ravnopravnosti. Drugi cilj je da se termini koji se tiču rodne ravnopravnosti učine dostupnim i razumljivim svim građankama i građanima. Publikacija sadrži kratke definicije termina rodne ravnopravnosti u oblastima rada, zdravlja, političkog učešća, obrazovanja, socijalne zaštite i drugih oblasti koje su važne za rodnu ravnopravnost. Jezik glosara je informativan i formalan, a na izbor odrednica veliki uticaj imaju zajednička pitanja zemalja Evropske unije i administrativna terminologija koja je već u upotrebi. Ova terminologija često je nerazumljiva široj javnosti, a posebno građankama i građanima

u zemljama koje nisu članice Evropske unije. U izboru odrednica jasno se prepoznaje princip jezičke ekonomičnosti, što može biti veliki izazov prilikom prevođenja, posebno ukoliko se radi o prevodu u okruženju koje nije poznato sa stručnom terminologijom koja se upotrebljava u Evropskoj uniji (npr. eng. *satellite account* – srp. *satelitski račun / prateći račun*), kao što su nove države članice ili države koje nisu članice, i gde potpuno poklapanje u značenju pojmova na ciljnom jeziku nije moguće postići (npr. eng. *paternal leave* – srp. *odsustvo oca radi brige o detetu*).

Prevod glosara na srpski jezik i na mađarski jezik koji se upotrebljava u Vojvodini nastao je 2004. godine, a objavljen je u okviru *Ženskog rokovnika* za 2005. i 2006. godinu, publikaciji Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, koja je namenjena osobama koje se profesionalno bave pitanjima rodne ravnopravnosti, političarkama i političarima u Vojvodini, aktivistkinjama i aktivistima nevladinih organizacija za zaštitu i promovisanje ljudskih prava. Prevod na srpski jezik pripremili su zaposleni u Sektoru za ravnopravnost polova Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova (sadašnjeg Pokrajinskog sekretarijata za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova), među kojima je bila diplomirana profesorica engleskog jezika i književnosti sa iskustvom u prevođenju, sociolog i diplomirana profesorica srpske književnosti. Direktnim uvidom u tok prevođenja može se zaključiti da nakon finalne provere prevoda nije vršena lektura i korektura teksta. Prevod na mađarski jezik pripremile su prevoditeljice Službe za prevodilačke poslove Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice. Nije bilo moguće ostvariti direktan uvid u to da li je nakon završetka prevođenja vršena lektura i korektura teksta, ali je to redovna praksa prevodilačke službe pokrajinskih organa. Služba je takođe imala na raspolaganju stručnu literaturu Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova i stručnu podršku Sektora za ravnopravnost polova.

Prevod na mađarski jezik koji se govori u Mađarskoj objavilo je 2000. godine tadašnje Ministarstvo za socijalna pitanja i porodicu. Kako se navodi u uvodu glosara *100 szó az egyenlőségről* (2000), proces prevođenja bio je izazovan i uključivao podršku profesionalnih prevoditeljica i prevodioca, aktivistkinja i aktivista nevladinih organizacija i stručnjakinja i stručnjaka u oblasti rodne ravnopravnosti. Publikacija je objavljena u okviru projekta koji je podržala Evropska unija.

Nakon upoznavanja sa kontekstom nastanka građe, u drugoj fazi analize određena je metodologija rada i konsultovana relevantna literatura. Meto-

dologija analize objašnjena je ranije u odeljku 1.2, dok je literatura koja je bila značajna za sprovođenje analize i formiranje zaključaka kratko opisana u odeljku 1.4.

Treća faza podrazumevala je konkretnu analizu korpusa čiji su obim i struktura prikazani gore u odeljku 1.3. Četvrtu fazu činilo je sumiranje rezultata, izvođenje zaključaka na osnovu analize i razmatranje načina na koji se analiza i zaključci mogu koristiti u budućnosti (videti odeljak 4.3).

3.2. ANALIZA KORPUSA

Odrednice u okviru analize su razvrstane na osnovu svoje morfosintaksičke strukture (proste, izvedene, složene i frazne). Analiza je prikazana tabelarno. Ključni elementi tabele su: odrednica na izvornom jeziku sa definicijom na izvornom jeziku preuzeta u potpunosti iz glosara na izvornom jeziku (uključujući i upućivanja na druge odrednice), prevodi na ciljne jezike sa prevodnim postupkom koji je primenjen, komentari u vezi sa vrednovanjem prevoda u skladu sa kriterijumima iznetim u odeljku 2.5. kao i predlozi prevoda na ciljnim jezicima. Kod predloga prevoda nastojalo se dati jedan predlog, a u slučaju da je moguće dati više prevodnih rešenja koristiće se znak ; za razdvajanje predloga. U prvoj koloni nalazi se oznaka jezika, u drugoj odrednica na datom jeziku, a u trećoj koloni se nalazi oznaka za prevodni postupak. U cilju ekonomičnosti u kolonu sa prevodnim postupkom unose se i podaci o adaptaciji preoblikovanjem i podatak o primenjenom prevodnom postupku.

U komentarima se, radi poređenja, za svaku odrednicu navode primeri prevoda iz sličnih izvora – srodne odrednice iz publikacije *Rečnik rodne ravnopravnosti – 102 pojma rodne ravnopravnost za 102 godine osvajanja ženskih ljudskih prava* (Jarić 2010), srodne odrednice iz *Pojmovnika rodne ravnopravnosti* Vlade Republike Hrvatske (Borić 2007), kao i prevodi odrednica sa engleskog jezika na mađarski jezik Baze termina Evropske Unije (dostupno na internet adresi www.iate.europa.eu). Baza predstavlja inicijativu Prevodilačke službe Evropske unije, zasniva se na zvaničnim prevodima dokumenata iz različitih oblasti i sadrži prevode termina na jezicima zemalja članica EU.

Treba napomenuti da su odrednice na izvornom jeziku i prevodi odrednica u potpunosti preneti u onom obliku u kome se navode u objavljenim glosa-

rima koji se analiziraju. Kod pojedinih odrednica za elemente u slobodnoj varijaciji koristi se kosa crta (/), Upotreba kose crte se izbegava kod predloga prevodnih rešenja koje daje kandidatkinja, zbog mogućih nejasnoća koje se tiču elemenata koji su u varijaciji i da li predstavljaju moguću varijantu odrednice ili njen obavezni deo. Kod predloga prevodnih rešenja za srpski i mađarski jezik (obeleženi slovima SP i MP) prikazuju se i nova rešenja, ali i postojeća rešenja iz analiziranog korpusa za koja je utvrđeno da su adekvatna. To je učinjeno radi doslednosti i ujednačenosti odrednica, kao i sticanja boljeg uvida u to koja se postojeća rešenja smatraju prihvatljivim a koja ne. Kako se u izvornom glosaru ne daju kontekstualne informacije o odrednici, radi boljeg razumevanja značenja odrednice i njene upotrebe, ispod definicije svake odrednice daje se i primer upotodrednice uonstruktiji na izvornom engleskom jeziku. Primeri su preuzeti sa zvaničnih internet stranica organizacija koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti (UN Women, UNDP, European Women's Lobby), institucija koje su nadležne za oblasti za koje se određene odrednice vezuju (Nacionalna služba za zaštitu zdravlja Velike Britanije, Služba za zapošljavanje Australije), a pojedini primeri su preuzeti iz besplatnog internet rečnika engleskog jezika – www.thefreedictionary.com.

Kriterijumi za vrednovanje prevoda su u prethodnim delovima rada detaljno objašnjeni, ali radi podsećanja i lakšeg praćenja analize, dole se koncizno navode osnovni elementi značajni za procenu prihvatljivosti prevoda. To su:

- potpuni ili delimični prenos semantičkog sadržaja, deskriptivnih i asocijativnih značenja odrednice na izvornom jeziku (IJ) u skladu sa raspoloživim resursima na ciljnom jeziku (CJ);
- podudarnost sa postojećom terminologijom u CJ;
- opravdanost adaptacije preoblikovanjem;
- poštovanje principa neseksističke i rodno osetljive upotrebe jezika.

Objašnjenje skraćenica:

- E – engleski jezik
- S – prevod odrednice na srpski jezik
- MM – prevod na mađarski jezik koji se upotrebljava u Mađarskoj
- VM – prevod na mađarski jezik koji se upotrebljava u Vojvodini
- SP – predlog prevoda na srpski jezik
- MP – predlog prevoda na mađarski jezik
- AP – adaptacija preoblikovanjem / pozajmljivanje (sa ukazivanjem na delimičnu adaptaciju preoblikovanjem u komentaru uz odrednicu, u slučajevima kada su neke lekseme u okviru prevoda odrednice adaptirane prevođenjem, a neke preoblikovanjem)
- DP – direktan prevod
- FA – funkcijska aproksimacija
- K – kalkiranje (sa upućivanjem na delimično kalkiranje u okviru komentara uz odrednicu)
- IJ – izvorni jezik
- CJ – ciljni jezik
- Jarić – odrednica na srpskom jeziku iz *Rečnika rodne ravnopravnosti*
- HR – odrednica na hrvatskom jeziku iz *Pojmovnika rodne ravnopravnosti* Vlade Republike Hrvatske
- IATE – odrednica na mađarskom jeziku iz Baze termina Evropske Unije

I Proste lekseme

1.

E gender

A concept that refers to the social differences between women and men that have been learned, are changeable over time and have wide variations both within and between cultures.

Women are sometimes denied opportunities solely because of their gender.

S	rod	DP
MM	nemek (a nem társadalmi fogalma)	FA
VM	nem (-hez tartozás), nemi szerep	FA

komentar

U srpskom jeziku je dihotomija pol/rod slična kao u engleskom jeziku *sex/gender*, pa se tako značenje reči „rod“ proširuje i tako ona pored gramatičkog roda označava i društveno konstruisane uloge žena i muškaraca u odnosu na pol, koji je termin koji ukazuje na njihove biološke karakteristike. Leksema „rod“, za određivanje društveno uslovljenih uloga žena i muškaraca je u širokoj upotrebi u srpskom jeziku, kao i u hrvatskom, bosanskom i crnogorskom jeziku (up. Jarić 2011, Borić 2007, Gender Centar Vlade Republike Srpske, publikacije Odeljenja za poslove rodne ravnopravnosti pri Ministarstvu za manjinska prava). U mađarskom jeziku, imajući u vidu da se za obeležavanje pojma pola i pojma roda koristi ista leksema, a s obzirom na potrebu da se ova dva pojma ipak razdvoje, kod MM je termin preveden postupkom funkcijske aproksimacije i za „rod“ se u MM koristi termin „nemek“ (množinski oblik reči „nem“), sa dodatnim objašnjenjem u zagradi koje posebno naglašava društveni konstrukt, a ne biološku datost. Upravo korišćenjem množinskog oblika lekseme „nem“ za označavanje roda, a korišćenjem oblika za jedninu za označavanje pola nastoji se razdvojiti ova dva pojma. Takođe se kod nekih odrednica koje sadrže leksemu „gender“ u MM koristi i „nők és férfiak“ (žene i muškarci), a „nem“ kada je reč o biološkim aspektima. Kod VM se u velikoj većini slučajeva koristi „nem“ odnosno „nemi“ (pridevski oblik imenice „nem“) i za označavanje pola i za označavanje roda, što je problematično, pogotovo kada se koristi pridev „nemi“ čije prototipsko značenje ukazuje na seksualne i biološke razlike (npr. mađ. *nemi betegség* – polno prenosiva bolest, *nemi erőszak* – seksualno nasilje). Ovde ipak treba ukazati i na činjenicu da se u Vojvodini za rod često koriste izrazi sa „nemi“ (npr. mađ. *nemi egyenjogúság* – rodna ravnopravnost), ali i izrazi koji se preuzimaju iz MM (npr. mađ. *nemek közötti egyenlőség / esélyegyenlőség* – rodna jednakost odnosno jednake šanse za oba pola/roda). Sam VM prevod je neadekvatan jer ukazuje na srodan, ali sasvim drugi pojam za koji se već koristi druga leksema (mađ. *nemi szerep* – rodna uloga). U prevodu na S i MM ostvarena je ekvivalentnost i ova dva prevoda su prihvatljiva, dok je VM prevod neprihvatljiv jer ukazuje na pojam koji se izražava sasvim drugom leksemom u odnosu na gore navedenu odrednicu.

Jarić: pol i rod

HR: rod

IATE: nemek/nem (*gender equality* – *nemek egyenlősége*, *gender perspective* – *nemi dimenzió*)

SP	rod	DP
MP	nemek (a nem társadalmi fogalma)	FA

2.

E quota

A defined proportion or share of places, seats or resources to be filled by or allocated to a specific group, generally under certain rules or criteria, and aimed at correcting a previous imbalance, usually in decision making positions or in access to training opportunities or jobs.

The Serbian Parliament introduced a 30% quota for women MPs in 2004.

S	kvota	AP
MM	kvóta	AP
VM	kvóta	AP

Adaptacija preoblikovanjem je opravdana jer se ne mogu u potpunosti zadovoljiti svi kriterijumi za adaptaciju prevodenjem (Prčić 2005: 178) izneti u odeljku 2.4. ovog rada, posebno kriterijum koji se tiče ekonomičnosti prevodnog ekvivalenta. Reč kvota je u širokoj upotrebi i u srpskom i u mađarskom (MM i VM) jeziku.

komentar

Jarić: kvote

HR: kvota

IATE: kvóta

SP	kvota	AP
MP	kvóta	AP

3.

E refuge

A safe place for women and children who are victims of violence in the home (shelter, crisis centre).

The London-based refuge provides support for over 1000 women annually.

S	utočište	DP
MM	krízisotthon	FA
VM	menedék	DP

Kod S i VM rešenja imamo hiposemantizaciju jer „utočište“ odnosno „menedék“ ne sadrže posebna semantička obeležja kojim bi se upućivalo na svrhu ove ustanove i njene korisnice i korisnike. Stoga se predlaže da se kod prvog spominjanja pojma prilikom prevođenja teksta u zagradi daju dodatne informacije, kao u predlogu dole. Takođe, kod MM rešenja, koje je samo po sebi adekvatno, bilo bi potrebno dodati informacije o korisnicama i korisnicima ovog vida zaštite.

komentar

Jarić: sklonište

HR: žensko sklonište

IATE: krízisotthon, menedékhely (bántalmazott nők számára), menedékotthon

SP	sklonište (za žene i decu izložene nasilju)	FA
	menedék (bántalmazott nők és gyermekek számára);	
MP	krízisotthon (bántalmazott nők és gyermekek számára)	FA

4.

E sex

The biological characteristics which distinguish human beings as female or male.

Please indicate your name, age and sex when completing the form.

S	pol	DP
MM	nem	DP
VM	nem	DP

Direktnim prevodom dobijamo korespondente, te intervencije nisu potrebne. Izbor prevodnog postupka je adekvatan za sve ciljne jezike.

komentar Jarić: pol
HR: spol
IATE: nem

SP	pol	DP
MP	nem	DP

II Izvedene lekseme

5.

E diversity

The differences in the values, attitudes, cultural perspective, beliefs, ethnic background, sexual orientation, skills, knowledge and life experiences of each individual in any group of people.

the cultural diversity of British society

S	raznolikost	K
MM	másság	K
VM	másság	K

Korišćeni prevodni postupci su opravdani i u sva tri slučaja dobijamo formalne korespondente. U odnosu na S rešenje, u MM i VM rešenju se više ističe semantička komponenta različitosti. Takođe je moguće upotrebiti i rešenje „sokszínűség” koje se dobija primenom direktnog prevoda, s tim što treba voditi računa o kontekstu u kome bi se ovo rešenje koristilo zbog doslovnog značenja lekseme koje bi prevedeno na srpski jezik bilo „višebojnost”, da bi se izbegla politička nekorektnost zbog upotrebe u određenim kontekstima, npr. u smislu raznolikosti rasa. U tom smislu se upotreba lekseme „sokszínűség” preporučuje za kontekste u kojima se pojam raznolikosti ne odnosi neposredno na pojedinke i pojedince i na pojam rase. U drugim kontekstima je upotreba ovog rešenja adekvatna.

komentar

Jarić: -

HR: raznolikost

IATE: *cultural and linguistic diversity* – kulturális és nyelvi sokszínűség

SP	raznolikost	K
MP	másság; sokszínűség	K

6.

E empowerment

The process of gaining access and developing one's capacities with a view to participating actively in shaping one's own life and that of one's community in economic, social and political terms.

This government believes strongly in the empowerment of women.

S	osnaživanje	K
MM	az önérvényesítés képességének fejlesztése	FA
VM	erősítés/erősödés	K

komentar

Iako se osnovno značenje S rešenja odnosi na fizičku moć, imajući u vidu intenzivnu upotrebu reči „empowerment” u kontekstu ne fizičke, već političke i društvene moći u oblasti rodne ravnopravnosti, može se smatrati opravdanim upotreba lekseme „osnaživanje”, tj. proširivanje značenja ove lekseme tako da ona pored fizičke moći obuhvata i društvenu moć određene grupacije. Slično je i sa VM prevodom, s tim što su tu ponuđeni i prelazni i neprelazni oblik glagolske imenice, gde „erősítés“ ukazuje na spoljni uticaj, odnosno da neko vrši „osnaživanje“ dok „erősödés” ukazuje na proces koji se dešava nekome ili unutar neke grupe. Kako u kontekstu rodne ravnopravnosti retko govorimo o fizičkom, a gotovo uvek o političkom i društvenom jačanju grupe koja poseduje manje moći (žene), mnogo je jasnije MM rešenje, gde je primenjena funkcijska aproksimacija.

Jarić: osnaživanje žena

HR: osnaživanje

IATE: felelősségteremtés

SP	osnaživanje	K
MP	az önérvényesítés fejlesztése	FA

7.	E	mentoring	
		<p>A sheltered relationship that allows learning and experimentation to take place and personal potential and new skills to flourish through a process in which one person, the mentor, supports the career and development of another, the mentee, outside the normal superior/subordinate relationship. Mentoring is increasingly used to support the personal/professional development of women.</p> <p><i>True mentoring is more than just answering occasional questions or providing ad hoc help.</i></p>	
	S	mentorstvo	K
	MM	mentorálás	K
	VM	tutorálás	K
		<p>U sva tri slučaja je upotrebljen postupak kalkiranja, što je opravdano, posebno ukoliko se želi poštovati princip ekonomičnosti prevoda. Treba naglasiti da VM rešenje nije odgovarajuće, jer se deskriptivna i asocijativna značenja odrednice na IJ i CJ ne poklapaju u potpunosti, s obzirom na to da se „tutorálás” odnosi na oblast formalnog obrazovanja, dok se mentorálás (na osnovu definicije značenja termina na IJ) odnosi na široku podršku razvoja karijere (prema Idegen Szavak Szótára).</p> <p>Jarić:-</p> <p>HR: mentorstvo – predlaže se upotreba još i „podrška” ili „osnaživanje”, umesto mentorstva, upravo kada se ova leksema koristi u smislu podrške razvoja karijere ili ličnog života.</p> <p>IATE: -</p>	
	SP	mentorstvo	K
	MP	mentorálás	K

8.	E	unemployment	
		<p>Measured against the total labour force, the number of persons who are registered as being without work, seeking work and currently available for work (European Community Labour Force Survey).</p> <p><i>Unemployment is a serious social evil.</i></p>	
	S	nezaposlenost	K
	MM	munkanélküliség	K
	VM	munkanélküliség	K
		<p>Primenom kalkiranja ostvaruje se formalna korespondencija. Primenjen postupak je opravdan. Navedeni termini uobičajeno se koriste u statističkoj terminologiji (v. Anketa o radnoj snazi – Republički zavod za statistiku RS, i Centralni statistički zavod Mađarske – Központi Statisztikai Hivatal).</p> <p>Jarić: -</p> <p>HR: nezaposlenost</p> <p>IATE: munkanélküliség</p>	
	SP	nezaposlenost	K
	MP	munkanélküliség	K

III Složene lekseme

9.

E activity rate

Represents the labour force as a percentage of the population of working age (15-64).

Activity rate is a measure of the degree of success of the economy in engaging the population in some form of production activity.

S	stopa aktiviteta	K
MM	aktivitási ráta	K
VM	a foglalkoztatottság mértéke	FA

komentar

Kako se radi o izrazima koji se tiču stručne terminologije u oblasti rada i zapošljavanja, odrednica na engleskom jeziku i definicija upoređeni su sa terminima i definicijama u zvaničnoj upotrebi u Republičkom zavodu za statistiku RS i Centralnom statističkom zavodu Mađarske i na osnovu toga su dati predlozi navedeni dole kojima se dobijaju formalni korespondenti. Imajući u vidu potrebu da se ostvari preciznosti i ujednači upotreba terminologije, gore navedena S i MM rešenja su neprihvatljiva za potrebe ovog rečnika. VM rešenje je neprihvatljivo jer upućuje na pojam „stope zaposlenosti”, a ne na pojam „stope aktivnosti” (izvor: Centralni statistički zavod Mađarske).

Jarić: -

HR: stopa aktivnosti radne snage

IATE: aktivitási ráta

SP	stopa aktivnosti	K
MP	aktivitási arány	K

10.

E benchmarking

The establishment of a criterion, standard or reference point against which to establish targets and measure progress.

Benchmarking helps you understand how your organization compares with similar organizations.

S određivanje pokazatelja uspešnosti FA

MM benchmarking/mérőpontosás K

VM az eredményesség viszonyítási mutatói FA

Primenom funkcijske aproksimacije dobija se hipersemantizovani ekvivalent, koji bi se mogao smatrati opravdanim s obzirom na opšti nedostatak informisanosti u ovoj oblasti. Ipak, imajući u vidu potrebu za ekonomičnošću kod prevođenja samih odrednica, prevodni postupci koji daju ekonomičnije rezultate, kao što je kalkiranje u slučaju MM, ovde su prihvatljiviji. Treba naglasiti da prvi deo MM rešenja možemo smatrati neopravdanim anglicizmom, budući da se leksema preuzima u svom izvornom obliku i da je leksema moguće na ekonomičan način prevesti, te da leksema preuzeta u svom sirovom obliku ne doprinosi razumevanju njenog značenja.

komentar

Jarić: merenje napretka

HR: procjena provedbe

IATE: benchmark, teljesítménymerő referenciaérték

SP **merenje napretka; merenje uspeha; merenje učinka** FA

MP **a teljesítmény mérése** FA

11.

E childcare

A broadly based concept covering the provision of public, private, individual or collective services to meet the needs of children and parents (Council Recommendation 92/241/EEC of 31/03/92, OJ L 123).

The University is proud to be able to offer a comprehensive range of childcare services at affordable prices and works closely with various professional bodies to continue to enhance its provision.

S briga o detetu FA

MM gyermekgondozás K

VM gyermekellátás FA

U S i VM rešenjima dobijamo ekvivalente, dok u MM rešenju dobijamo formalni korespondent. U VM rešenju „ellátás” ukazuje na uslugu koja se obezbeđuje, dok je „gondozás” koncept koji označava neposrednu negu koju pružaju pojedinke i pojedinci. Imajući u vidu definiciju koja navodi da se ovaj pojam odnosi na pružanje različitih vrsta usluga (što pokazuje sistemsku uredenost, organizovanost ove aktivnosti, a ne na neposrednu negu koju npr. roditelji pružaju deci), preciznije je koristiti VM rešenje.

komentar

Jarić: -

HR: skrb o djeci

IATE: *childcare worker* – gyermekgondozó

SP **briga o detetu** FA

MP **gyermekellátás** FA

12.

E dependant care

Provision of care for those who are young, ill, elderly or less able and dependent on another.

Taxpayers can claim a credit for child or dependant care expenses that were incurred when either working or looking for employment.

S	briga o izdržavanim licima	FA
MM	a gondozásra szorulók ellátása	FA
VM	gondoskodás az eltartottakról	FA

U sva tri rešenja dobijamo ekvivalente, a primenom navedenog prevodnog postupka prenose se sva ključna obeležja pojma izraženog na izvornom jeziku, s tim što kod MM i VM rešenja imamo delimično odstupanje u semantičkim obeležjima, kao i u slučaju prevoda odrednice „childcare” (*ellátás – gondoskodás*). Kao i kod prethodno analizirane odrednice, i ovdje je prikladnije koristiti leksemu „ellátás”, jer ona ukazuje i na individualnu aktivnosti brige o nekome, ali i na sistemski organizovanu aktivnost. Mogućnost da termin ukazuje i na aktivnosti koji pruža pojedinka ili pojedinac, ali i aktivnosti koju pruža država na organizovan način je važan u kontekstu rodne ravnopravnosti. Kao posledica neadekvatnih sistemskih rešenja i nedostatka usluga za brigu o izdržavanim licima, najveći teret ove aktivnosti pada na žene, i to je uglavnom neplaćen i nedovoljno vrednovan rad.

ko-
men-
tar

Jarić: -

HR: -

IATE: *dependant* – *eltartott*

SP	briga o izdržavanim licima	FA
MP	eltartottak ellátása	FA

13.

E equality dimension

The aspect of any issue which relates to equality.
 Watch Professor Gesine Schwan (Humboldt-Viadrina School of Governance) discuss the equality dimension of education.

S	dimenzija ravnopravnosti	K
MM	az egyenlőség szempontja	K
VM	az egyenjogúság dimenziója	K

Izabrani prevodni postupci opravdani su kod S i MM rešenja i njima dobijamo formalne korespondente. Kod S i VM rešenja uočavamo delimično kalkiranje, budući da je leksema „dimension” u ovim rešenjima preoblikovana. Kod VM rešenja vidljiv je uticaj srpskog jezika, jer se leksema na IJ „equality“ prevodi na srpskom jeziku sa „ravnopravnost“, a na mađarskom jeziku sa „egyenjogúság” (u prevodu na srpski jezik „ravnopravnost”, a ne „egyenlőség” – „jednakost”). U Vojvodini je dominantna upotreba leksema „egyenjogúság” za „equality”, dok se u Mađarskoj koristi izraz „egyenlőség”. Imajući u vidu potrebu da se kod standardizacije terminologije uzmu u obzir i varijacije u upotrebi termina koji se za isti pojam koriste u matičnoj zemlji i van njenih granica (Fóris 2005: 27-28), dole je predloženo da se jednako može koristiti i leksema „egyenlőség” i leksema „egyenjogúság” u prevodjenju date odrednice.

komentar

Jarić: -

HR: dimenzija jednakosti

IATE: *dimension* – dimenzió

SP	dimenzija ravnopravnosti	K
MP	az egyenlőség szempontja; az egyenjogúság szempontja	K

14.

E family leave

A right to leave for family reasons which may or may not be shared between the parents.

Paid Family Leave has been available as a legal right and/or governmental program for many years.

S	porodično odsustvo	K
MM	szabadságolás családi okokból	FA
VM	távolmaradás családi okokból	FA

S rešenje ne prenosi sve aspekte značenja pojma na izvornom jeziku, te bi bilo prikladnije koristiti funkcijsku aproksimaciju kako bi odrednica bila preciznija. Treba imati na umu prototipsko značenje leksema „porodično” (*porodična večera, porodične vrednosti, porodično okupljanje*, itd.) koje se ovde neadekvatno koristi u kombinaciji sa leksemom „odsustvo”, jer u datom obliku, S rešenje može pogrešno navesti čitateljke i čitaoce da se radi o odsustvu cele porodice, a ne o odsustvu zbog porodičnih razloga (kako je navedeno u definiciji). MM i VM rešenja su oba prihvatljiva, jer uočavamo samo delimično odstupanje u značenju leksema „távolmaradás” i „szabadságolás”, pa su i u predlogu navedena oba rešenja.

komentar

Jarić:-

HR: obiteljski dopust

IATE: *paid annual leave* – éves fizetett szabadság

SP	odsustvo iz porodičnih razloga	FA
MP	szabadságolás családi okokból; távolmaradás családi okokból	FA

15.

E family violence

See Domestic violence.

Family violence is the most popular violent crime in America.

S	porodično nasilje	K
MM	családon belüli erőszak	FA
VM	családi erőszak	K

komentar

Sagledavajući prototipsko značenje leksema „porodično” odnosno „családi” važno je istaći da upotreba ovih leksema kao premodifikacija nije adekvatna jer, imajući u vidu pozitivna asocijativna značenja navedenih leksema (npr. porodični ručak, porodične vrednosti, porodično okupljanje, porodični izlet, porodično pakovanje, odnosno na mađarskom jeziku családí ebéd, családí értékek, családí összejövetel, családí kirándulás, családí kiszereles, itd.), čini se da bi S i VM rešenja mogla učiniti da se krivično delo na koje ovaj termin ukazuje ne tretira kao krivično delo. To bi trebalo izbeći i uopšte, a posebno u kontekstu rečnika termina koji je predmet ove analize. Stoga je u slučaju mađarskog jezika mnogo bolje MM rešenje, a za S da se koristi leksema „nasilje u porodici” ističući time da se nasilje dešava unutar porodice i naglašavajući često tajni karakter ove pojave. Sama odrednica na IJ se sve manje koristi, a umesto nje se upotrebljava „domestic violence”.

Jarić: nasilje u porodici

HR: -

IATE: családon belüli erőszak

SP	nasilje u porodici	FA
MP	családon belüli erőszak	FA

16.

E family worker

A family member working in a family business such as a farm, shop, small business or professional practice, frequently a wife, daughter or son.

The majority of family workers in Serbia are women.

S	pomažući članovi u domaćinstvu	FA
MM	alkalmazott családtag	FA
VM	(ki)segítő családtag	FA
komentar	<p>S i VM rešenja su prihvatljiva, dok MM rešenje nije, zbog osnovnog značenja lekseme „alkalmazott”, koje ukazuje na formalno zaposlenje, što ovde nije slučaj, već se upravo ukazuje na lica koja pomažu drugom članu porodice u vođenju porodičnog posla ili poljoprivrednog gazdinstva bez obzira na njihov formalni status. Ovo je posebno značajno imajući u vidu da većina ovih lica nisu plaćena za svoj rad (prema Anketi o radnoj snazi Republičkog zavoda za statistiku). Za predloženo S rešenje upotrebljen je termin koji se koristi u izveštajima Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije, s tim što je pored lekseme „članovi“ dodata i leksema „članice“, kako bi odrednica poštovala princip simetrije rodno osetljive upotrebe jezika.</p> <p>Jarić:-</p> <p>HR: -</p> <p>IATE: -</p>	
SP	pomažući članovi ili članice domaćinstva	FA
MP	(ki)segítő családtag	FA

17.

E gender analysis

The study of differences in the conditions, needs, participation rates, access to resources and development, control of assets, decision making powers, etc. between women and men on their assigned gender roles.

A gender analysis is needed to determine what gender patterns exist among the citizens the operation serves.

S	rodna analiza	K
MM	a nemek társadalmi különbségeinek elemzése	FA
VM	nemi alapú elemzés	FA

Rešenje za S je adekvatno, dok je MM rešenje prihvatljivo ali neekonomično, pa je u predlogu dato rešenje koje odgovara ovom kriterijumu. VM rešenje je problematično zbog osnovnog značenja lekseme „nemi” koje ukazuje na biološki pol. S obzirom da postoji potreba da se na nivou leksike razdvoje pojmovi „rod” i „pol”, u mađarskom jeziku za ovo možemo koristiti „nem” odnosno „nemi” za pol kao biološku kategoriju, a koristiti množinski oblik „nemek” kako bi obeležili rod kao društvenu kategoriju. Iz ovog razloga je MM rešenje bolje, iako ne i najekonomičnije za odrednicu u rečniku.

komentar

Jarić: -

HR: rodna analiza

IATE: -

SP	rodna analiza	K
MP	nemek szerinti elemzés	FA

18.

E gender audit

The analysis and evaluation of policies, programmes and institutions in terms of how they apply gender-related criteria.

The gender audit of provincial employment programmes conducted in 2011 revealed numerous shortcomings in the implementation of the policy of equal opportunities for women and men.

S	revizija iz rodne perspektive	FA
MM	az egyenlő bánásmód ellenőrzése	FA
VM	a nemi aspektus revideálása	FA
komentar	<p>Rešenje za S je prihvatljivo, pa se navodi i dole u predlogu. MM rešenje je takođe prihvatljivo, ali ne i dovoljno precizno. „Egyenlő bánásmód” upućuje na jednako postupanje, dok iz definicije vidimo da se tu zapravo radi o primeni kriterijuma koji se tiču različitih društvenih uloga žena i muškaraca. U skladu s tim, dole je predloženo drugo rešenje za mađarski jezik. VM rešenje je problematično zbog lekseme „nemi“ koja ukazuje na pol, te je zbog toga neadekvatno. Takođe je vidljiv uticaj S rešenja na VM rešenje. Kod S rešenja je uspešno preneto i specijalizovano značenje iz pravno-finansijske terminologije kod prevoda lekseme „audit“ na „revizija“. U predlogu rešenja na mađarskom jeziku takođe je upotrebljena leksema iz pravno-finansijske terminologije „vizsgálat”. Pored ove lekseme, takođe je moguće upotrebiti i leksemu „ellenőrzés”.</p> <p>Jarić: -</p> <p>HR: -</p> <p>IATE: <i>audit</i> – ellenőrzés</p>	
SP	revizija iz rodne perspektive	FA
MP	nemek szerinti vizsgálat; nemek szerinti ellenőrzés	FA

19.

E gender blind

Ignoring/failing to address the gender dimension (as opposed to gender sensitive or gender neutral).

The national employment strategy is completely gender blind.

S	rodna indiferentnost	FA
MM	a nemek társadalmi különbségeire érzéketlen	FA
VM	nemi indiferencia	FA

komentar

Sva tri rešenja daju ekvivalente koji obuhvataju ključna obeležja izvornog pojma, s tim što MM rešenje predstavlja rešenje koje je najbliže semantičkom sadržaju odrednice „gender blind”. Upravo je zato MM rešenje u ovom slučaju služilo kao primer za formiranje predloga za S rešenje. VM rešenje je problematično zbog lekseme „nemi” koja ukazuje na biološki pol. Stoga MM rešenje možemo smatrati preciznijim, bez obzira što sa aspekta ekonomičnosti nije najuspešnije. Kod S i kod VM rešenja primećujemo grešku u prenošenju vrste reči, pošto je izvorni pojam pridev, dok je u S i VM rešenjima termin prevedem kao imenica. „Neosetljiv, -a, -o na rodne razlike” takođe je prihvatljivo rešenje, ali ne i najekonomičnije, pa se umesto ovoga predlaže ekonomičnije rešenje „rodno neosetljiv, -neosetljiva, neosetljivo”.

Jarić: -

HR: rodno neosetljiv/neosetljivost na rodne razlike

IATE: -

SP	rodno neosetljiv, neosetljiva, neosetljivo	FA
MP	a nemek társadalmi különbségeire érzéketlen	FA

20.

E gender contract

A set of implicit and explicit rules governing gender relations which allocate different work and value, responsibilities and obligations to men and women and is maintained on three levels: 1) cultural superstructure (the norms and values of society); 2) institutions (family welfare, education and employment systems, etc.); and 3) socialisation processes, notably in the family.

Is living the gender contract really a free choice?

S	rodni ugovor	K
MM	a nemek közötti társadalmi szerződés	FA
VM	nemi szerződés	K

Prevodni postupci su opravdani, a dobijena rešenja u prenošenju deksriptivnih i asocijativnih značenja adekvatna u slučaju S i MM, dok je kod VM problematična leksema „nemi” koja, kao što je i ranije objašnjeno, upućuje na pol, a što nije značenje leksema koje čine odrednicu na izvornom jeziku.

komentar

Jarić: društveni ugovor

HR: društveni ugovor zasnovan na spolu

IATE: -

SP	rodni ugovor	K
MP	a nemek közötti társadalmi szerződés	FA

21.

E gender dimension

The aspect of any issue which relates to gender / the differences in the lives of women and men.

This study analyzes the gender dimensions of agricultural and rural employment.

S	dimenzija rodnosti	DP
MM	nemek társadalmi dimenziója	FA
VM	nemi dimenzió	K

U svim rešenjima može se uočiti delimična adaptacija preoblikovanjem kod prenošenja lekseme „dimension” u ciljne jezike. S i MM rešenja su prihvatljiva, s tim što se kod MM rešenja umesto preoblikovanja u slučaju lekseme „dimenziója” on može prevesti, što je i predloženo kod MP. Kod VM imamo upotrebu lekseme „nemi”, što upućuje na pol a ne na rod kao društvenu kategoriju, pa je zbog toga ovo rešenje neprihvatljivo.

komentar

Jarić: -

HR: rodna dimenzija

IATE: -

SP	dimenzija rodnosti	DP
MP	a nemek társadalmi szempontja	FA

22.

E gender equality

The concept meaning that all human beings are free to develop their personal abilities and make choices without the limitations set by strict gender roles; that the different behaviour, aspirations and needs of women and men are considered, valued and favoured equally.

The importance of gender equality is underscored by its inclusion as one of the eight Millennium Development Goals.

S	ravnopravnost polova	K
MM	a nemek társadalmi egyenlősége	FA
VM	nemi egyenjogúság	K

Iako je u stručnoj i medijskoj javnosti i dalje u širokoj upotrebi izraz „ravnopravnost polova“ (npr. Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Godišnje priznanje Vlade AP Vojvodine u oblasti ravnopravnosti polova), preciznije rešenje bilo bi „rodna ravnopravnost“ jer se na taj način potpunije prenose sva deskriptivna i asocijativna obeležja pojma na IJ (npr. *Uprava za rodnu ravnopravnost Ministarstva rada i socijalne politike Republike Srbije, mere za unapređenje rodne ravnopravnosti, politika rodne ravnopravnosti*). Pol ukazuje na biološku kategoriju, dok rod ukazuje na društvenu kategoriju, a upravo se o rodu radi i u pojmu na IJ. Kod MM rešenja, iako je ono prihvatljivo, bilo bi preciznije „egyenjogúsága“, jer se analizom definicije pojma na IJ zaključuje da se radi o jednakom ostvarivanju prava na slobodan izbor i jednako vrednovanje životnih izbora žena i muškaraca. Dato MM rešenje je ipak moguće, i ono je u širokoj upotrebi u Mađarskoj. U Vojvodini je u širokoj upotrebi izraz „nemi egyenjogúság“, međutim ukoliko želimo da budemo dosledni u razlikovanju roda i pola za šta su za mađarski jezik ponudeni oblici „nem“ i „nemek“, potrebno je da koristimo ovaj drugi. Imajući u vidu stav koji iznosi Fóris (2005: 27-28) da se u procesu standardizacije terminologije moraju uzeti u obzir i termini na mađarskom jeziku koji se koriste van matične zemlje, u predlogu dole će se ponuditi i termin koji se upotrebljava u Mađarskoj i termin koji se koristi u Vojvodini.

komentar

Jarić: rodna ravnopravnost

HR: rodna jednakost (ali i ravnopravnost spolova kod drugih odrednica – npr. *Gender Equality Law* – zakon o ravnopravnosti spolova)

IATE: nemek közötti egyenlőség/esélyegyenlőség

SP	rodna ravnopravnost	K
MP	nemek egyenlősége; nemek egyenjogúsága	K

23.

E gender equity

Fairness of treatment by gender, which may be equal treatment or treatment which is different but which is considered equivalent in terms of rights, benefits, obligations and opportunities.

When preparing for a new school year, follow these guidelines to increase gender equity in your classroom and throughout your campus.

S	jednakost polova	FA
MM	kiegyenlítő bánásmód férfi és nő között	FA
VM	a nemek egyenlősége	FA

Kod S rešenja imamo samo delimično poklapanje značenjskih obeležja. Isti je slučaj i sa VM rešenjem, gde je verovatno S rešenje uticalo na izbor prevoditeljice ili prevodioca. Pored toga, na osnovu uvida u definiciju gore navedene odrednice, kao i definiciju odrednice „gender equality”, zaključujemo da S i VM rešenja upućuju na odrednicu „gender equality”, a ne na odrednicu „gender equity”. Zato je potrebno dati drugi predlog za S rešenje, kao i za adekvatnije rešenje na mađarskom jeziku. MM rešenje preciznije prenosi značenje pojma na IJ, mada nije poštovan princip ekonomičnosti. Međutim, MM rešenje se poklapa sa prevodom lekseme na IJ “equal treatment of women and men” koji je posebna rečnička odrednica. Iako treba naglasiti da postoje značajna poklapanja u značenju ova dva pojma, neophodno je pronaći prevodna rešenja odrednica koja će jasno razdvojiti pojam koji se označava terminom „gender equity” i terminom „equal treatment”.

komentar

Jarić: -

HR: pravedno postupanje

IATE: *equity* – méltányosság

SP	pravično postupanje prema rodu	FA
MP	nemek szerinti méltányos bánásmód	FA

24.

E gender gap

The gap in any area between women and men in terms of their levels of participation, access, rights, remuneration or benefits.

The Obama campaign's heavy focus on women's issues for the past year paid off in a big way on Tuesday night, resulting in an 18-point gender gap that largely contributed to the president's reelection.

S rodni jaz K

MM a nemek közötti szakadék FA

VM nemi szakadék K

Imajući u vidu da je u pitanju specijalizovani termin koji nije u širokoj upotrebi, potrebno je preispitati svrsishodnost upotrebe leksema „jaz“ i umesto nje pronaći drugo rešenje koje će bliže preneti sva obeležja odrednice na IJ, sa ciljem što veće prozirnosti odrednice. U skladu s ovim su dole dati i predlozi za srpski i mađarski jezik.

komentar

Jarić: -

HR: rodni jaz

IATE: nemek közötti különbség / aránytalanság / szakadék

SP **rodno zasnovane razlike** FA

MP **nemek közötti különbségek** FA

25. E gender impact assessment

The assessing of policy proposals on any differential impact on women and men, with a view to adapting these proposals to make sure that discriminatory effects are neutralised and that gender equality is promoted.

Gender Impact Assessment (GIA) of employment and enterprise policies has not been undertaken to any great extent in Europe, particularly at local level and even in those countries where gender equality has been established for many years.

S	procena uticaja rodnosti	K
MM	a nemekre gyakorolt társadalmi hatások értékelése	FA
VM	a nemi hatás felbecsülése	K

komentar

Obe vrste primenjenih postupaka u tri prevoda su opravdani, međutim dobijeni ekvivalenti iziskuju izmene kako bi se ostvario veći stepen preklapanja na sadržinskom planu. Tako kod S rešenja greškom prevodioca ili prevoditeljice stoji „...uticaja rodnosti” a treba „...uticaja na rod” jer se uviđom u definiciju vidi da se procenjuje kako neka politika ili pitanje utiče na društveni položaj žena i muškaraca. Iako MM rešenje precizno prenosi sadržaj odrednice na IJ, ono nije najekonomičnije, pa je predlog da se izostavi „társadalmi” i umesto „hatások” koristi „hatás”. Sličan slučaj kao kod S rešenja imamo i kod VM prevoda, verovatno kao posledicu uticaja S prevoda.

Jarić: -

HR: procjena utjecaja mjera/politika s obzirom na spol/rod

IATE: nemi szempontú hatásvizsgálat

SP	procena uticaja na rod	FA
MP	a nemekre gyakorolt hatás értékelése	FA

26.

E gender mainstreaming

The systematic integration of the respective situations, priorities and needs of women and men in all policies and with a view to promoting equality between women and men and mobilising all general policies and measures specifically for the purpose of achieving equality by actively and openly taking into account, at the planning stage, their effects on the respective situations of women and men in implementation, monitoring and evaluation (Commission Communication COM (96) 67 final of 21/02/96).

Several authors claim that the transformative effect of gender mainstreaming was minimal and its application has led to contradictory result.

S	uvodjenje ravnopravnosti polova u javnu politiku	FA
MM	az egyenjogúsági politika érvényesítése a döntéshozatal minden szintjén / a politika fő áramában	FA
VM	a nemi egyenjogúság bevezetése a politikába	FA
komentar	<p>Usled složenosti definicije pojma potpuno poklapanje značenja odrednice na IJ i ekvivalenata u CJ je nemoguća, te se čak i funkcijskom aproksimacijom ostvaruje hiposemantizacija. Imajući u vidu da se zbog ekonomičnosti, odrednica na IJ često umesto prevoda koristi u svom izvornom obliku i u srpskom i u mađarskom jeziku, bilo bi potrebno da se prilikom prevodenja kod prvog pominjanja ove odrednice da pun prevod sa izrazom na engleskom jeziku u zagradi, a u daljem tekstu piše samo „uvodjenje rodne ravnopravnosti” odnosno „a nemeck egyenlőségének érvényesítése” ili „a nemeck egyenjogúságának érvényesítése”.</p> <p>Jarić: rodno osveščena politika</p> <p>HR: rodno osviještena politika</p> <p>IATE: a nemeck közötti egyenlőség érvényesítése</p>	
SP	uvodjenje rodne ravnopravnosti u javnu politiku	FA
MP	a nemeck egyenlőségének érvényesítése; a nemeck egyenjogúságának érvényesítése	FA

27.

E gender neutral

Having no differential positive or negative impact for gender relations or equality between women and men.

We offer gender-neutral housing to students who, because of gender identity or gender expression, prefer this option.

S	rodno neutralan / neutralna / neutralno	K
MM	nem-semleges	K
VM	nemileg semleges	K

Kalkiranjem dobijamo formalne korespondente. Prevodni postupak koji je primenjen je adekvatan i pokriva sva značenjska obeležja lekseme na IJ u slučaju S rešenja. MM i VM rešenja nisu prihvatljiva zbog upotrebe leksema „nem” odnosno „nemileg” i njenog prototipskog značenja, i potrebe da se napravi što jasnija razlika između biološke kategorije pola i duštvne kategorije roda.

komentar

Jarić:-

HR: rodno neutralan

IATE: -

SP	rodno neutralan, neutralna, neutralno	K
MP	nemek szempontjából semleges	FA

28.

E gender pay differential

The gap between the average earnings of men and women arising from job segregation and direct discrimination.

No one disputes that a male-female gender wage differential favoring men exists.

S	razlika u zaradama na osnovu pripadnosti rodu	FA
MM	a nemek megkülönböztetésén alapuló bérdifferentia	FA
VM	a keresetek nemi alapú megkülönböztetése	FA

Imajući u vidu semantički sadržaj lekseme na IJ, opravdana je upotreba navedenog prevodnog postupka. Dole je dat predlog za srpski jezik sa ciljem da se u što većoj meri poštuje princip jezičke ekonomičnosti, ali je moguće upotrebljavati i prvobitno S rešenje. Ako uporedimo prevode na mađarski jezik, preporuka je da se koristi MM rešenje s obzirom da se u njemu jasnije prenosi sadržaj lekseme na IJ, a takođe i zbog lekseme „nemi” u VM rešenju, koju je potrebno koristiti u drugom obliku kako bismo ukazali na razliku između pola i roda. Takođe kod VM rešenja je pogrešno upotrebljena leksema „megkülönböztetés”, umesto „különbség”.

komentar

Jarić: -

HR: -

IATE: *wage differential* - bérkülönbség

SP	rodno zasnovana razlika u zaradama	FA
MP	a nemek megkülönböztetésén alapuló bérkülönbség	FA

29.

E gender pay gap

The gap between the average earnings of men and women.

Women have made tremendous gains in education, employment and earnings in the past 50 years, but there is still a persistent gender pay gap.

S jaz između zarada pripadnika različitog roda FA

MM a férfi és női bérek közötti különbség FA

VM a nemek egyenlőtlen keresete FA

Opravdana je upotreba funkcijske aproksimacije kako bi se dobili ekvivalenti koji u što većoj mjeri prenose sadržaj ove lekseme. Uočavamo da postoji preklapanje u značenju odredica „gender pay gap” i „gender pay differential”, uz delimično nepodudaranje značenja leksema „differential” koja upućuje na razliku, dok „gap” upućuje na značajnu razliku (prema LDCE 2003). Na osnovu definicija, pojmovi izraženi leksemama „gender pay differential” i „gender pay gap” suštinski se ne razlikuju. Stoga se predlaže upotreba istih prevodnih rešenja kao i kod odrednice „gender pay differential”.

komentar

Jarić:-

HR: razlika u plaćama na osnovu roda/spola.

IATE: nemek közötti bérszakadék

SP **rodno zasnovana razlika u zaradama** FA

MP **a nemek megkülönböztetésén alapuló bérkülönbség** FA

30.

E gender perspective

The consideration and attention to the differences in any given policy area/activity.

During the last twenty years, our agency has learned a great deal about the causes of poverty and malnutrition, and has increasingly recognized that taking a gender perspective helps to illuminate the nature of rural poverty.

S	rodna perspektiva	K
MM	a nemek társadalmi megközelítése	FA
VM	nemi perspektíva	K

S rešenje je prihvatljivo, s tim da primećujemo da je primenjeno delimično kalkiranje, budući da je leksema „perspective” preoblikovana. Isti je slučaj i sa VM rešenjem. Kod MM rešenja je opravdana funkcijska aproksimacija, posebno ako imamo u vidu da u mađarskom jeziku ne postoje posebne leksema za „rod“ i „pol“. Kod ovog rešenja je leksema „társadalmi” upotrebljena kao premodifikator lekseme „megközelítése”, a treba da bude premodifikator lekseme „nemek”. Kod VM rešenja je problematična leksema „nemi” čije osnovno značenje ukazuje na pol, te je potrebno drugo rešenje kojim bi se jasnije izrazio pojam roda, što nam omogućava upotreba reči „nemek”, množinskog oblika lekseme „nem”. Ovde takođe treba istaći da je sama definija na IJ nejasna, što otežava bolje razumevanje i uspešno prevodenje odrednice.

komentar

Jarić: rodna perspektiva

HR: rodna perspektiva

IATE: nemi dimenzió

SP	rodna perspektiva	K
MP	a nemek közötti különbségek megközelítése	FA

31.

E gender planning

An active approach to planning which takes gender as a key variable or criterion and which seeks to integrate an explicit gender dimension into policy or action.

Gender planning is not an end in itself but a means by which women, through a process of empowerment, can emancipate themselves.

S	rodno planiranje	K
MM	a nemek társadalmi dimenzióját beépítő tervezés	FA
VM	nemi tervezés	K

komentar

Opravdana je upotreba kalkiranja kod S rešenja, kojim dobijamo formalni korespondent u CJ. Imajući u vidu pitanje prevođenja lekseme „gender” na mađarski jezik, takođe je prihvatljiva primena funkcijske aproksimacije kojom se dobija ekvivalent kod MM. Kod VM rešenja je potrebno preispitati ispravnost upotrebe lekseme „nemi” zbog svog osnovnog značenja, jer bi ovako prevedena odrednica, bez uvida čitalaca u definiciju termina, mogla pogrešno da upućuje na sasvim drugi pojam, kao što je npr. planiranje porodice, reproduktivno zdravlje, itd. Zato adekvatnijim možemo smatrati MM rešenje u odnosu na VM rešenje.

Jarić: -

HR: -

IATE: -

SP	rodno planiranje	K
MP	a nemek dimenzióját beépítő tervezés	FA

32.

E gender proofing

A check carried out on any policy proposal to ensure that any potential gender discriminatory effects arising from that policy have been avoided and that gender equality is promoted.

Where an existing policy or practice results in an inequality, the gender proofing process investigates the situation until the root cause of the inequality is established.

S	provera iz aspekta rodnosti	FA
MM	az egyenlő bánásmód kontrollja	FA
VM	nemi szempontú próba	FA

komentar

Opravdana je upotreba datog prevodnog postupka kod S rešenja imajući u vidu da za sadržaj izražen navedenom odrednicom ne postoji formalni korespondent u CJ. Potrebno je jedino ispraviti predlog ispred lekseme „aspekt”. Kod MM rešenja se samo delimično prenosi sadržaj pojma na koji ukazuje odrednica na IJ i zato je potrebno uneti odgovarajuće izmene. MM rešenje je na semantičkom planu uže od originala, jer ukazuje na proveru jednakog postupanja prema ženama i muškarcima („egyenlő bánásmód”), dok na osnovu defincije pojma zaključujemo da je semantički opseg izvorne odrednice širi, jer se odnosi na rodnu ravnopravnost koja uključuje, ali se ne ograničava isključivo na jednako postupanje prema ženama i muškarcima. VM rešenje je problematično zbog nepreciznosti i zbog upotrebe lekseme „nemi“ i ne može se smatrati prihvatljivim rešenjem.

Jarić: -

HR: provjera mera s obzirom na spol/rod

IATE: -

SP	provera s aspekta rodne ravnopravnosti	FA
MP	a nemek egyenlőségének ellenőrzése; a nemek egyenjogúságának ellenőrzése	FA

33.

E gender relations

The relation and unequal power distribution between women and men which characterise any specific gender system (see Gender contract).

Gender relations can only be ignored if it is assumed that there is just one sex, the male sex, in which case all relations have to be depicted as male.

S	rodni odnosi	K
MM	a nemek társadalmi kapcsolattrendszere	FA
VM	nemi viszonylatok	K

komentar

Kod S rešenja je opravdana upotreba kalkiranja koja daje formalni korespondent u CJ. U pogledu rešenja za mađarski jezik, bolje je MM rešenje, gde je primenjena funkcijska aproksimacija, jer se jasno ukazuje na rod, a ne na pol. VM rešenje je neprihvatljivo jer ne prenosi jasno sadržaj odrednice na IJ, prvo zbog osnovnog značenja lekseme „nemi“, a zatim i zbog upotrebe neadekvatne lekseme na mađarskom jeziku „viszonylatok“. Leksema „relations“ na izvornom jeziku i prevodno rešenje na mađarskom jeziku „viszonylat“ odstupaju u smislu semantičkog sadržaja, jer „viszonylat“ ukazuje na povezanost (npr. mađ. *Nemzetközi viszonylatban is jelentősek az eredmények.* – srp. *Rezultati su značajni i na međunarodnom planu*), a ne na pojam međuljudskih veza koji se želi preneti leksemom na izvornom jeziku i koja na semantičkom planu više odgovara leksemi „viszony“ u mađarskom jeziku.

Jarić: -

HR: odnosi među spolovima

IATE: -

SP	rodni odnosi	K
MP	a nemek kapcsolattrendszere	FA

34.

E gender relevance

The question of whether a particular policy or action is relevant to gender relations / equality between women and men.

In order to check the gender relevance of a policy, you need to obtain and study sex-disaggregated data and to ask the right questions.

S	značaj iz aspekta rodnosti	FA
MM	az egyenjogúság szempontjának megjelenítése	FA
VM	nemi relevancia	K

komentar

Kod S rešenja je upotreba funkcijske aproksimacije opravdana i daje ekvivalent koji u potpunosti prenosi semantički sadržaj odrednice na IJ. Potrebno je ipak ispraviti predlog uz leksemu „aspekt“ jer je pogrešan. MM rešenje je neekonomično i neprecizno, jer leksema „megjelenítés“ odgovara leksemi na engleskom jeziku „visualization“, tako da se njome ne prenosi semantički sadržaj lekseme „relevance“. Kod VM rešenja problematična je leksema „nemi“, pa se predlaže upotreba imenice u množini, tj. „nemek“ za označavanje roda. Predlog za mađarski jezik takođe je neekonomičan i neproduktivan budući da se radi o fraznoj leksemi, ali je bliži semantičkom sadržaju odrednice na IJ.

Jarić: -

HR: procjena mjera s obzirom na spol/rod

IATE: -

SP	značaj s aspekta rodne ravnopravnosti	FA
MP	jelentőség a nemek egyenlősége szempontjából	FA

35.

E gender roles

A set of prescriptions for action and behaviour allocated to women and men respectively, and inculcated and maintained as described under ‘Gender Contract’.

The possibility that modern gender roles have their origins in the form of agriculture practiced traditionally has long been recognized.

S	rodne uloge	K
MM	nemi szerepek	K
VM	nemi szerep	K

komentar

Opravdana je upotreba prevodnog postupka. Kod S rešenja dobijamo formalni korespondent koji u potpunosti prenosi sadržaj odrednice na IJ. Kod MM i VM rešenja potrebno je uneti izmene zbog upotrebe prideva „nemi“ i njegovog prototipskog značenja. Pored toga, kod VM rešenja je upotrebljena jednina u prevođenju lekseme „roles“, umesto množine.

Jarić: rodne uloge

HR: rodne/spolne uloge

IATE: -

SP	rodne uloge	K
MP	a nemek szerepe	K

36.

E gender sensitive

Addressing and taking into account the gender dimension.

Gender-sensitive communication and dissemination systems ensure that women and men are warned in advance of impending natural hazards.

S	rodna osetljivost	K
MM	a nemek egyenlősége iránti érzékenység	FA
VM	nemi érzékenység	K

komentar

U slučaju sva tri rešenja pogrešno je, prilikom prevođenja, preneti vrsta reči, budući da je odrednica na IJ pridev, a na ciljnim jezicima imenica. U ovom smislu ni jedno rešenje nije prihvatljivo, iako su primenjeni prevodni postupci adekvatni. Predlozi rešenja za srpski i mađarski jezik dati su u skladu sa gornjom konstatacijom. Kod VM rešenja potrebno je preispitati valjanost upotrebe lekseme „nemi”, s obzirom na njeno osnovno značenje, posebno kada je u kolokaciji sa leksemom „érzékenység” jer čitateljke ili čitaoci mogu pogrešno zaključiti da se radi o seksualnoj osetljivosti, što nije značenje koje se ovde želi preneti. Kod MM rešenja imamo samo delimični prenos semantičkog sadržaja, jer se kod ovog pojma ne radi samo o rodnoj ravnopravnosti, kako prevod sugerise, već o tome da se vodi računa o rodnoj dimenziji, tj. o razlikama u društvenom položaju žena i muškaraca. Imajući to u vidu, dole se predlaže ekvivalent koji dobijamo funkcijskom aproksimacijom.

Jarić: rodno osetljiv

HR: rodno osjetljiv

IATE: a nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő

SP	rodno osetljiv, osetljiva, osetljivo	K
MP	a nemek szempontját figyelembe vevő	FA

37.

E glass ceiling

The invisible barrier arising from a complex set of structures in male dominated organisations which prevents women from accessing senior positions.

The health sector is a good place for women to work – although many healthcare professionals say there is a glass ceiling, our latest members' survey reveals.

S	stakleni plafon	K
MM	„üvegplafon“	K
VM	üvegplafon	K

komentar

Opravdana je upotreba kalkiranja za sve prevode ove relativno nove reči u upotrebi i u srpskom i u mađarskom jeziku. Odrednica je metaforički izraz koji ukazuje na nevidljive prepreke kojima se žene susreću u društvima u kojima je moć nepravedno raspodeljena u korist muškaraca. Primenom funkcijske aproksimacije za S rešenje može se predložiti još i „nevidljive prepreke”, s obzirom na to da je definicija ove odrednice i odrednice „invisible barriers” veoma slična, mada ovaj potonji izraz ima šire značenje, dok prvi ima uže značenje i ukazuje na nemogućnost žena da zauzmu najviše položaje prvenstveno u poslovnoj sferi.

Jarić: stakleni plafon

HR: stakleni strop

IATE: -

SP	stakleni plafon	K
MP	üvegplafon	K

38.

E homework

Work carried out by a person in his or her home or in other premises of his or her choice, other than the workplace of the employer, for remuneration, which results in a product or a service as specified by the employer, irrespective of who provides the equipment, materials or other inputs used (ILO Convention n° 177).

Not only does homework allow for greater efficiencies and conserved resources, but allowing employees to work in a flexible physical and cultural space creates a more engaged and enthusiastic workforce.

S	rad u kući	FA
MM	otthoni munka	K
VM	otthoni munka	K

komentar

Kod ove odrednice treba istaći da je sama leksema na IJ nedovoljno prozorna, jer bez uvida u definiciju pogrešno upućuje na pojam koji se na srpskom i mađarskom jeziku određuje leksemama „domaći zadatak“, odnosno „házi feladat“. Uvidom u definiciju utvrđujemo da ni jedno od ponuđenih rešenja ne prenosi u potpunosti sadržaj lekseme na IJ. Imajući u vidu osnovno značenje kolokacije leksema „rad“ i „kuća“ odnosno „otthoni“ i „munka“, bez uvida u definiciju ili jasnog konteksta, sva tri rešenja možemo pogrešno povezati sa obavljanjem poslova u vezi sa održavanjem domaćinstva, što se u srpskom jeziku izražava leksemom „kućni poslovi“ a na mađarskom jeziku „házi munka“. Međutim, kako vidimo iz definicije, ovde se radi o obavljanju plaćenog rada van prostorija poslodavca. Predlozi dati dole nastoje da jasnije prenesu komponentu značenja koje ukazuje na plaćeni rad koji zaposlena ili zaposleni obavlja kod svoje kuće ili u prostorijama koje nisu prostorije poslodavca. Predlog na srpskom jeziku podudara se sa terminom koji se koristi i u aktuelnom Zakonu o radu RS (član 42 i 43).

Jarić: -

HR: rad od kuće

IATE: -

SP	rad kod kuće	FA
MP	távmunka	FA

39.

E inactivity rate

All persons who are not classified as employed or unemployed, expressed as a percentage of the population of working age (16-64).

The economic inactivity rate for those aged 16-64 stood at 26.9%

S	stopa neaktivnosti	K
MM	az inaktívák aránya	FA
VM	az inaktivitás mértéke	K

komentar

Kod S rešenja dobijamo formalni korespondent koji u potpunosti prenosi sadržaj lekseme na IJ. Leksema je u zvaničnoj upotrebi u izveštajima Republičkog zavoda za statistiku. Kod MM rešenja treba primetiti da nije adekvatno preneti leksema „inactivity”, jer bi prevod „inaktívák” odgovarao imenici „inactives” koja označava grupu ljudi, a ne imenici koja upućuje na fenomen neaktivnosti, na IJ „inactivity”. Stoga je potrebna izmena MM rešenja, što je i predloženo dole. Predlog za mađarski jezik se podudara sa odrednicom i definicijom koje koristi Centralni statistički zavod Mađarske. VM rešenje se može prihvatiti ako se koristi u opštim tekstovima koji ne zahtevaju terminološku preciznost, budući da je semantički opseg lekseme „mérték” širi od semantičkog opsega lekseme „arány”.

Jarić: -

HR: stopa neaktivnosti radne snage

IATE: -

SP	stopa neaktivnosti	K
MP	inaktivitási arány	K

40.

E job segregation / employment segregation

The concentration of women and men in different types and levels of activity and employment, with women being confined to a narrower range of occupations (horizontal segregation) than men, and to the lower grades of work (vertical segregation).

One of the primary reasons that women earn less is job segregation by sex.

Employment segregation is almost always a combination of blatant and more subtle discrimination.

S	segregacija radnih mesta / segregacija u zapošljavanju	K
MM	állás / foglalkoztatási szegregáció	K
VM	munkahelyi / foglalkoztatási szegregáció	K

komentar

Kod sva tri rešenja rešenja primećujemo upotrebu adaptacije preoblikovanjem u slučaju lekseme „segregation“. To je razumljivo, jer prevod ove lekseme na „podela“ ne sadrži sve značenjske elemente lekseme „segregacija“ (podela u smislu razdvajanja, odvajanja, izolacije, ukazuje se na negativnu pojavu, na neželjenu, često nezakonitu aktivnost). Pored toga, kolokacija leksema „podela“ i „radno mesto“ često se vezuje za organizaciju rada u okviru preduzeća uopšte, odnosno na horizontalnu i vertikalnu podelu poslova, pa je i to moguće objašnjenje za izbor lekseme „segregacija“ umesto lekseme „podela“. MM rešenje je prihvatljivo i u datom obliku, ali budući da je mogući prevod lekseme „segregation“ bez gubljenja elemenata sematičkog sadržaja, predlaže se upotreba lekseme „elkülönítés“. Kod VM rešenja nije adekvatna upotreba lekseme „munkahelyi“ jer se ona na osnovu svojih semantičkih obeležja podudara sa leksemom „workplace“ a ne sa leksemom „job“ na engleskom jeziku. U skladu sa ovim dat je predlog za mađarski jezik koji je prikazan dole.

Jarić: -

HR: segregacija pri zapošljavanju

IATE: elkülönítés, szegregáció

SP	segregacija radnih mesta; segregacija pri zapošljavanju	K
MP	állás elkülönítés; foglalkoztatási elkülönítés	K

41.

E job sharing

Where a single job, and its remuneration and conditions, is shared by two (typically) or more people working to an agreed pattern or roster.

Job sharing is one job description, one job, and one identity created by two people.

S	podela posla	K
MM	állás megosztás	K
VM	(meg)osztott munka	FA

komentar

Kod S rešenja primećujemo hiposemantizaciju, jer se ne prenose sva semantička obeležja odrednice na IJ, budući da prevodno rešenje ne daje informacije o tome o kakvoj se specifičnoj vrsti podele posla u ovom slučaju radi. „Podela posla“ upućuje na širi pojam koji ne ukazuje jasno na deljenje formalnog zaposlenja odnosno jednog radnog mesta između najčešće dve ili više osoba i može se pogrešno protumačiti kao pojam koji je označen odrednicom „job segregation“, ili kao podela zadataka na radnom mestu ili u domaćinstvu. Zato je S rešenje neprihvatljivo. MM rešenje je prihvatljivo jer upućuje na specifična semantička obeležja pojma na IJ, tj. ukazuje na to da se radi o podeli radnog mesta. Kod VM rešenja takođe imamo hiposemantizaciju, jer je semantički opseg lekseme „munka“ („labour“) širi nego kod lekseme „állás“ („job“). Pored toga u S i MM rešenjima leksema „sharing“, gerund, takođe je preveden gerundom, a u VM rešenju pridevom. Zbog ovoga se VM rešenje može smatrati neadekvatnim.

Jarić: -

HR: -

IATE: -

SP	deljenje radnog mesta	FA
MP	állásmegosztás	K

42.

E mainstreaming

See Gender mainstreaming.

The Office also works to mainstream human rights in all areas of work of the organisation.

S uvođenje u javnu politiku

FA

MM a nemek társadalmi dimenzióinak integrálása

FA

VM bevezetés a politikába

FA

komentar

Leksema „mainstreaming” predstavlja izazov za prevođenje i kada je u pitanju srpski jezik i kada je u pitanju mađarski jezik (i MM i VM), što potvrđuju i različiti primeri prevoda ove lekseme u kontekstu rodne ravnopravnosti: „uvođenje trenda jednakosti među polovima” (Savet Evrope 1999), „integracija rodne ravnopravnosti” (Đundić i dr. 2011), „uvođenje principa rodne ravnopravnosti u javne politike” (gender mainstreaming) (Đundić i dr. 2009)). Visok stepen preciznosti u prevođenju koji sadrži sva obeležja ove lekseme u srpskom i mađarskom jeziku ostvaruje se jedino primenom funkcijske aproksimacije. Međutim, s obzirom da se ovde radi o prevođenju odrednice u rečniku, a ne definicije, veoma je važno voditi računa i o ekonomičnosti, te je potrebno pažljivo razmotriti moguća prevodna rešenja. Ovo je posebno važno ako imamo u vidu upotrebu prevodnih rešenja u rečenici. Pored toga, važno je izbeći i hipersemantizaciju koju vidimo u MM rešenju, jer se leksemom „mainstreaming” označava širi pojam od onog u MM prevodu, bez obzira na to što se leksema „mainstreaming” često koristi u kontekstu rodne ravnopravnosti kao deo fraze „gender mainstreaming”.

Jarić: -

HR: -

IATE: érvényesítés

SP **uvođenje u javnu politiku**

FA

MP **bevezetés a politikába**

FA

43.

E maternity leave

Leave to which a woman is entitled for a continuous period allocated before and/or after giving birth in accordance with national legislation and practice (Council Directive 92/85/EEC of 19/10/92, OJ L 348/1).

All female employees are entitled to maternity leave from work immediately before and after the birth of their child.

S	porodiljsko odsustvo	K
MM	szülési szabadság	K
VM	szülési szabadság	K

U svim datim rešenjima dobijamo formalne korespondente koji u potpunosti prenose sadržaj lekseme na IJ.

komentar Jarić: -
HR: rodiljni dopust
IATE: -

SP	porodiljsko odsustvo	K
MP	szülési szabadság	K

44.

E minimum wage

A wage level defined in law or by agreement which is the lowest possible rate which an employer is permitted to pay.

This is a list of the minimum wages (per hour) in each state and territory of the United States, for jobs covered by federal minimum wage laws.

S	minimalna zarada	K
MM	minimálbér	K
VM	minimálbér	K

U svim datim rešenjima dobijamo formalne korespondente koji u potpunosti prenose sadržaj lekseme na IJ.

komentar Jarić: -
HR: minimalna plaća
IATE: minimálbér

SP	minimalna zarada	K
MP	minimálbér	K

45.

E parity democracy

The concept of society as equally composed of women and men and that their full and equal enjoyment of citizenship is contingent upon their equal representation in political decision making positions, and that the close or equivalent participation of women and men, within a 40/60 range of representation, in the full democratic process is a principle of democracy.

The Women Citizens of Europe Network requests the European Parliament, the Commission and the Council that the principle of parity democracy be applied in the decision making processes in the formulation of the Convention.

S	paritetna demokratija	AP
MM	paritásos demokrácia	AP
VM	paritásos demokrácia	AP

Opravdana je primena adaptacije preoblikovanjem, s obzirom na to da odrednicu nije moguće ekonomično prevesti. Umesto preoblikovanja moguće je i prevođenje putem funkcijske aproksimacije kao što je predloženo dole, ali bez uvažavanja kriterijuma ekonomičnosti.

komentar

Jarić: -

HR: paritetna demokracija

IATE: -

SP	paritetna demokratija; demokratija zasnovana na jednakosti žena i muškaraca	AP; FA
MP	paritásos demokrácia; nők és férfiak egyenlőségén alapuló demokrácia	AP; FA

46.

E participation rates

The rate of participation by a defined group – e.g. women, men, lone parents, etc. – as a percentage of overall participation, usually in employment.

Women's participation rate among members of the Serbian Parliament is barely 18%.

S stopa zastupljenosti FA

MM részvételi arány K

VM a képviseltség mértéke FA

komentar
 Sva tri prevodna rešenja su prihvatljiva jer pravilno prenose sadržaj odrednice na IJ. Kod S rešenja je, zbog ostvarivanja većeg stepena preciznosti potrebno uneti određene izmene. Umesto lekseme „zastupljenost” potrebno je da se upotrebi leksema „učesće”, jer se upravo ova leksema na semantičkom planu podudara sa leksemom „participation” koja se koristi u odrednici na IJ. Leksema „zastupljenost” odgovara leksemi „representation” na IJ. Razlike u MM i VM rešenjima nisu značajne, tako da je moguća upotreba i jednog i drugog rešenja, s tim da se zbog većeg stepena preciznosti dole predlaže upotreba MM rešenja. Naime kod VM rešenja, kao i kod S rešenja, leksema „képviselettség” na semantičkom planu odgovara leksemi „representation“ na IJ, a ne leksemi „participation“.

Jarić: -

HR: stopa participacije

IATE: *labour-force participation* – munkaerő-piaci részvétel

SP stopa učesća K

MP részvételi arány K

47. E satellite account

An official account that is separate from but consistent with core national accounts.
The tourism satellite account is linked to, and consistent with, the existing New Zealand System of National Accounts.

S	dodatna analiza	FA
MM	szatellit számla	K
VM	kiegészítő elemzés	FA

Imajući u vidu da odrednica ukazuje na složeni pojam iz oblasti ekonomije i finansija, razumljivo je da je prevodenje odrednice predstavljao izazov. Budući da se radi o terminu koji se intenzivno upotrebljava u statistici, rešenja na srpskom i mađarskom jeziku upoređena su sa odrednicama i definicijom pojma koja daju Republički zavod za statistiku Republike Srbije i Centralni statistički zavod Mađarske. Prema navedenim institucijama pojam na IJ na koji ukazuje leksema „sattelite account” u srpskom jeziku određuje se kao „satelitski račun”, a na mađarskom jeziku kao „szatellitszámla”. S i VM rešenja ukazuju na pokušaj prevoditeljice ili prevodioca da primenom funkcijske aproksimacije prenesu sadržaj odrednice i da učine odrednicu prozirnijom. Ipak, S rešenje se ne može smatrati prihvatljivim jer nepravilno prenosi semantički sadržaj odrednice na IJ, što je verovatno posledica pogrešnog razumevanja same definicije. U predlogu za srpski jezik takođe je primenjena funkcijska aproksimacija tako da se dobije rešenje koje će delimično preneti i metaforičko značenje lekseme na IJ „satellite”. VM rešenje je dole ponuđeno kao rešenje za mađarski jezik, iako ne prenosi sva sematička obeležja odrednice na IJ (prvenstveno obeležje da je to prateći dokument). Bez obzira na to što se u ovom trenutku u sferi finansija i ekonomije koriste prevodi dobijeni kalkiranjem (navedeni gore u komentaru) oni ne doprinose prozirnosti značenja lekseme, pa zato nisu ponuđeni kao predlozi. Ipak treba imati u vidu moguće reakcije na dole navedene predloge kod onih koji već intenzivno koriste prevode ove odrednice dobijene kalkiranjem.

komentar

Jarić: -

HR: satelitski račun

IATE: szatellitszámla

SP	prateća analiza	FA
MP	kiegészítő elemzés	FA

48.

E sex/gender system

A system of economic, social and political structures which sustain and reproduce distinctive gender roles and attributes of men and women (see Gender contract).

The sex/gender system appears to be a fundamental variable organizing social life throughout most recorded history and in every culture today.

S	polni/rodni sistem	K
MM	a férfiak és nők közötti rendszer	FA
VM	nemi alapú rendszer	FA

S rešenje je prihvatljivo jer je ekonomično i prenosi sadržaj lekseme na IJ. MM rešenje takođe je prihvatljivo, s tim što predstavlja hipersemantizaciju, jer konkretno imenuje polove umesto navođenja generičkih leksema „nem” odnosno „nemek”. VM rešenje nije prihvatljivo jer pogrešno prenosi značenje odrednice, a problematična je i upotreba lekseme „nemi” zbog svog osnovnog značenja. Imajući u vidu samu definiciju pojma, koji ukazuje na društveni sistem odnosa između žena i muškaraca, ukoliko se ne može morfosintaksički i semantički prevesti i „sex” i „gender”, prihvatljivije je koristiti množinski oblik lekseme „nem” kojim bi se označio rod, dakle „nemek”. U skladu s tim dole je dat predlog za mađarski jezik.

komentar

Jarić: -

HR: sustav zasnovan na spolu/rodu

IATE: -

SP	polni/rodni sistem	K
MP	a nemek közötti rendszer	FA

49.

E sex discrimination – direct

Where a person is treated less favourably because of his or her sex.

Where an employer treats someone less well, for instance by changing that person's work pattern, for a reason connected to pregnancy, childbirth, maternity leave or breastfeeding, this is direct sex discrimination.

S	diskriminacija na osnovu pola – direktna	FA
MM	nemi diszkrimináció – közvetlen	K
VM	nemi megkülönböztetés – közvetlen	K

Kod S rešenja primećujemo adaptaciju preoblikovanjem u slučaju lekseme na IJ „discrimination”. Kod MM rešenja uočava se delimično kalkiranja, gde je takođe leksema „discrimination“ adaptirana preoblikovanjem. Treba međutim naglasiti da se u cilju izbegavanja preoblikovanja reči, mogu primeniti i prevodni postupci za određene lekseme, pre svega kod „direct” i „discrimination” za koje postoje formalni korespondenti u mađarskom jeziku i kod „direct” na srpskom jeziku. U skladu s tim, dole su dati predlozi. Kako je na IJ upotrebljena leksema „sex”, a ne „gender”, opravdana je upotreba lekseme „nemi” u prevodima na mađarski jezik.

komentar

Jarić: -

HR: spolna diskriminacija (neposredna i posredna)

IATE: nemen alapuló megkülönböztetés, nemi alapon történő megkülönböztetés

SP	diskriminacija na osnovu pola – neposredna	FA
MP	nemi megkülönböztetés – közvetlen	K

50.

E sex discrimination – indirect

Where a law, regulation, policy or practice, apparently neutral, has a disproportionate adverse impact on the members of one sex, unless the difference of treatment can be justified by objective factors (Council Directive 76/207 of 09/02/76, OJ L 39).

If you think you have experienced indirect discrimination, read on for more information on how to take a case forward.

S	diskriminacija na osnovu pola – indirektna	FA
MM	nemi diszkrimináció – közvetett	K
VM	nemi megkülönböztetés – közvetett	K

komentar

Kod S rešenja leksema „discrimination“ je adaptirana preblikovanjem, kao i kod prethodne odrednice. U MM rešenju uočava se delimično kalkiranje, jer je deo lekseme preveden, a deo preoblikovan („discrimination“). Međutim, kao i kod prethodne odrednice, a u cilju izbegavanja preoblikovanja reči, mogu da se primene i prevodni postupci za određene lekseme, pre svega kod „indirect“ i „discrimination“ za koje postoje formalni korespondenti u mađarskom jeziku, i kod „indirect“ u srpskom jeziku. U skladu s tim, dole su dati predlozi. Kao i kod prethodne odrednice, na IJ je upotrebljena leksema „sex“, a ne „gender“, i zbog toga je opravdana upotreba lekseme „nemi“ u prevodima na mađarski jezik.

Jarić: diskriminacija

HR: spolna diskriminacija (neposredna i posredna)

IATE: nemen alapuló megkülönböztetés, nemi alapon történő megkülönböztetés

SP	diskriminacija na osnovu pola – posredna	FA
MP	nemi megkülönböztetés – közvetett	K

51.	E	time use survey	
		A measurement of the use of time by women and men, particularly in relation to paid and unpaid work, market and non market activities, leisure and personal time.	
		<i>There are two parts to the Time Use Survey: an electronic questionnaire and a paper diary that respondents fill out.</i>	
	S	analiza korišćenja vremena	K
	MM	az időbeosztás felmérése	K
	VM	időkihasználási felmérés	K
komentar		S rešenje je delimično prihvatljivo jer nije dovoljno precizno u prenošenju semantičkog sadržaja odrednice, posebno kada je reč o prevodu lekseme „survey“. Budući da na semantičkom planu, ovoj leksemi na engleskom jeziku odgovara leksema „anketa“ na srpskom jeziku („felmérés“ na mađarskom jeziku), u predlogu dole je uneta ova izmena u prvobitno S rešenje. Između MM i VM rešenja nema odstupanja na semantičkom planu, tako da su prihvatljiva oba rešenja. Na sajtu Centralnog statističkog zavoda Mađarske za gore navedenu odrednicu na IJ pronalazimo prevod „időmérleg“. Ovo rešenje svakako je ekonomičnije od MM i VM rešenja, ali je neprozirno, tako da se upotreba ovog prevoda predlaže jedino uz definiciju samog pojma. Jarić: - HR: - IATE: <i>labour force sample survey</i> – munkaerő mintavételes felmérése	
	SP	anketa o korišćenju vremena	K
	MP	az időbeosztás felmérése; időkihasználási felmérés	K

52.

E sex trade

The trade in human beings, largely in women and children, for the purpose of sexual exploitation.

Dallas came under a lot of intense criticism for an uptick in the sex trade when it hosted the 2011 Super Bowl.

S	trgovina ljudima radi seksualne eksploatacije	FA
MM	szexkereskedelem	K
VM	nemi alapú emberkereskedelem	FA

komentar S rešenje je prihvatljivo jer tačno prenosi sadržaj odrednica na IJ, ali nije ekonomično. Imajući u vidu raspoložive resurse u CJ, ovo se može smatrati najbližim prirodnim ekvivalentom. MM rešenje je prihvatljivo jer na ekonomičan način prenosi sadržaj odrednice na IJ. VM rešenje se ne može se prihvatiti jer pogrešno i nepotpuno prenosi semantički sadržaj odrednice na IJ. Ne prenosi deo značenja koji se odnosi na seksualno iskorišćavanje, a upućuje na rodnu zasnovanost trgovine ljudima (i to upotrebom lekseme „nemi”, a ne „nemek”, ili „nemeken alapuló”, što odrednicom na IJ nije izraženo). Moguće je da je ovakvo rešenje posledica pogrešnog razumevanja odrednice na IJ.

Jarić: trgovina ženama

HR: trgovanje seksualnim uslugama

IATE: szexuális keresdelem

SP	trgovina ljudima radi seksualnog iskorišćavanja	FA
MP	szexkereskedelem	K

53.

E wife battering / beating

Violence against women by their partner (see also Domestic violence).

A common myth about wife battering is that it only happens in the working class or in certain ethnic groups.

S	fizičko nasilje nad ženama	FA
MM	a feleség bántalmazása	K
VM	feleségbántalmazás	K

komentar

S rešenje nije prihvatljivo jer ne prenosi ključna deskriptivna i asocijativna značenja izvorne odrednice. Predstavlja hiposemantizaciju, jer ne upućuje na nasilje koje prema ženi čini njen muž ili partner, a ujedno i zbog toga što ukazuje samo na fizičko nasilje, što je samo jedna vrsta nasilja u porodično-partnerskom kontekstu. Pored toga, S rešenje ne ukazuje na odnos nasilnika i osobe koje nasilje trpi, kao što je to izraženo u odrednici na IJ, a što je sa aspekta rodne ravnopravnosti veoma važno preneti. U skladu s tim dat je predlog dole. MM i VM rešenja su prihvatljiva, jer ukazuju na odnos između nasilnika i žrtve, iako leksema „feleség” („supruga”) upućuje samo na bračnu zajednicu (kao i u odrednici na IJ), pa se imajući u vidu i samu definiciju odrednice može koristiti i „partnerbántalmazás”.

Jarić: -

HR: -

IATE: -

SP	partnersko nasilje	FA
MP	feleségbántalmazás; partnerbántalmazás	K

54.

E women's studies / gender studies

An academic, usually interdisciplinary approach to the analysis of women's situation and gender relations as well as the gender dimension of all other disciplines.

The first Women's Studies Programs in the United States were established in 1970.

S	ženske studije / studije roda	K
MM	nőkutatás	FA
VM	női stúdiumok	K

komentar

S rešenje je prihvatljivo i ono je i dole predloženo. Pored S rešenja „studije roda” u srpskom jeziku se koristi još i prevod „rodne studije” koji takođe predstavlja rezultat primene kalkiranja. Ovo rešenje je ujedno i zvaničan naziv studijskog programa na Univerzitetu u Novom Sadu. Međutim, sa stanovišta sistemnosti, gore dato S rešenje je adekvatnije u odnosu na „rodne studije”. MM rešenje predstavlja hiposemantizaciju, jer upućuje samo na proučavanje žena i njihovog položaja (nőkutatás – ženska istraživanja), i ne može se smatrati prihvatljivim jer ne prenosi sadržaj lekseme „studies”. U VM rešenju primećujemo uticaj S rešenja. Kod ovog rešenja uočavamo delimično kalkiranje, jer je deo prevoda, tj. leksema „stúdiumok” rezultat preoblikovanja. Imajući u vidu da ova leksema ima svoj formalni korespondent na mađarskom jeziku, dat je predlog dole. Iako MP rešenje takođe predstavlja hiposemantizaciju, treba imati u vidu da je u mađarskom jeziku nemoguće na ekonomičan način preneti pun sadržaj odrednice na IJ. Na osnovu izvora konsultovanih na internetu, pronađeni su još i prevodi „nőtudományi tanulmányok” koje se takođe može smatrati prihvatljivim, kao i „gendertanulmányok”, gde uočavamo delimično kalkiranje sa preuzimanjem lekseme „gender”, zbog čega je prihvatljivost ovog rešenja problematična, jer se preuzimanjem iz engleskog jezika prenosi samo forma, ali ne i sadržaj lekseme „gender”. Kod predloga za srpski i mađarski jezik treba naglasiti da SP predstavlja rešenje dobijeno na osnovu kalkiranja odrednice „women's studies / gender studies”, dok predlog na mađarskom jeziku predstavlja rešenje koje je dobijeno primenom kalkiranja dela izvorne odrednice „women's studies”, zato što je u mađarskom jeziku nemoguće na ekonomičan način prevesti sve komponente odrednice na IJ.

Jarić: ženske studije / studije roda

HR: ženski studiji / rodni studiji

IATE: -

SP	ženske studije; studije roda	K
MP	női tanulmányok	K

IV Frazne lekseme

55.

E affirmative action

See Positive action.

In its tumultuous 48-year history, affirmative action has been both praised and pilloried as an answer to racial inequality.

S afirmativna akcija AP

MM támogató intézkedés FA

VM afirmatív akció AP

komentar

Kod S i VM rešenja treba naglasiti da preoblikovanje u ovom slučaju nije opravdano jer u oba CJ postoje resursi za prevođenje sadržaja odrednice na IJ na ekonomičan način, i zato što je odrednica pragmatički prevodiva (Prčić 2005: 178). Budući da se sadržaj ove odrednice na IJ i odrednice „positive action“ (analizirana pod rednim brojem 92) poklapaju, i da se u samom objašnjenju gore navedene odrednice upućuje na objašnjenje odrednice „positive action“, za rešenje na srpskom jeziku predlaže se upravo upotreba prevoda ove odrednice, tj. „pozitivna mera“. MM rešenje je dole dato kao predlog za mađarski jezik, s tim što u MM rešenju imamo neslaganje u broju (*action* – intézkedés), te je to u predlogu ispravljeno. Pored „affirmative action“, i „positive action“ za ukazivanje na isti pojam u upotrebi je još i „positive discrimination“ („pozitivna diskriminacija“, odnosno „pozitív diszkrimináció“ ili „pozitív megkülönböztetés“). To je leksema koja se obično koristi da bi se dodatno objasnio sadržaj odrednice, pa se upravo ova leksema može dodati u zagradi pored predloženih rešenja prilikom prve upotrebe odrednice. Upotreba samo lekseme „pozitivna diskriminacija“ nije adekvatna, zbog asocijativnih obeležja lekseme „discrimination“ („diskriminacija“, „diszkrimináció“ odn. „megkülönböztetés“), tj. zbog toga što se ovom leksemom ukazuje na negativnu i nepoželjnu pojavu.

Jarić: afirmativna akcija / afirmativne mere

HR: afirmativna akcija (vidi: pozitivne mjere)

IATE: pozitív diszkrimináció, pozitív intézkedés, előnyben részesítés

SP pozitivna mera FA

MP támogató intézkedés FA

56.

E assisting spouses

The spouses of people who are engaged in work usually of a self employed or independent nature, where the spouse is an important contributor to the work but does not necessarily receive direct remuneration for this work and is often not entitled to social protection benefits.

The draft law includes a proposal for self-employed women, assisting spouses and life partners of self-employed workers, such as farmers' wives, to be granted a maternity allowance enabling them to interrupt their occupational activity for at least 14 weeks.

S	pomažući supružnici	K
MM	segítő házastárs	K
VM	(ki)segítő házastárs	K

Sva tri rešenja su prihvatljiva jer ekonomično prenose sadržaj odrednice na IJ. Takođe je dobro da se kod S i VM rešenja primenjuje isti prevodni postupak kao kod odrednice „family worker” („pomažući članovi domaćinstva” odnosno „(ki)segítő házastárs”). Kod MM i VM rešenja nema odstupanja u značenju, tako da su oba rešenja prihvatljiva.

komentar

Jarić: -

HR: pomažući supružnici

IATE: segítő házastárs

SP	pomažući supružnici	K
MP	(ki)segítő házastárs	K

57.

E atypical work / employment

Work which is other than full time and permanent, including part time, evening and weekend work, fixed term work, temporary or sub-contract home based working, teleworking and outwork.

Atypical work has often been looked upon with disfavour by economists in terms of the remuneration and career possibilities attaching to temporary work of this nature.

S	netipični oblici rada / zapošljavanja	FA
MM	atipikus munka / foglalkoztatás	K
VM	atipikus foglalkoztatási vagy munkaformák	FA

Sva data rešenja su prihvatljiva. Između MM i VM rešenja nema značajnijih odstupanja u značenju, ali se predlaže MM rešenje, jer je ekonomičnije. Kod MM i VM rešenja oučavamo kombinaciju prevodenja i preoblikovanja, jer je leksema „atypical“ u odrednici na IJ u navedenim ciljnim jezicima preoblikovana.

komentar

Jarić: -

HR: netipičan posao / zaposlenje

IATE: *atypical worker* – atipikus munkavállaló

SP	netipični oblici rada; netipični oblici zapošljavanja	FA
MP	atipikus munka; atipikus foglalkoztatás	K

58.

E balanced participation of women and men

The sharing of power and decision-making positions (40-60 per cent representation of either sex) between men and women in every sphere of life, which constitutes an important condition for equality between men and women (Council Recommendation 96/694/EC of 02/12/96, OJ L 319).

A balanced participation of women and men in the parliament allows women's voices to be heard in political decision making.

S	ujednačeno učešće žena i muškaraca	FA
MM	férfiak és nők kiegyensúlyozott részvétele	FA
VM	a nők és férfiak arányos képviseltsége	FA

S i MM rešenja su prihvatljiva jer pravilno prenose značenje odrednice na IJ. Kod MM rešenja se ne poštuje princip prvenstva („férfiak és nők”), pa je to u predlogu dole ispravljeno. Kod VM rešenja je potrebno uneti izmene, jer se tu upotrebljava leksema „képviseltség” („zastupljenost”) koja ima uži semantički opseg od semantičkog opsega odrednice na IJ. Naime, leksema „képviseltség” se prvenstveno koristi kada je reč o javnom, a pre svega političkom životu, dok iz same definicije odrednice vidimo da bi princip ravnomernog učešća žena i muškaraca trebalo da se odnosi na sve sfere života uključujući i politički život. Iz ovog razloga se predlaže upotreba MM rešenja, odnosno ispravljenog VM rešenja.

komentar

Jarić: -

HR: *gender balanced representation* – ravnomjerna zastupljenost žena i muškaraca u području politike

IATE: -

SP	ujednačeno učešće žena i muškaraca; ravnomerno učešće žena i muškaraca	FA
MP	a nők és férfiak kiegyensúlyozott részvétele; a nők és férfiak arányos részvétele	FA

59.

E burden of proof

If a person files a legal complaint, it is in principle up to him or her to prove that she/he has been a victim of discrimination. In the area of equal treatment between men and women, a directive, based on the case law of European Court of Justice, shifts the burden of proof between the parties (defendant and complainant). Where persons consider themselves wronged by failure to apply the principle of equal treatment, and where there is a prima facie case of discrimination, it is for the respondent to prove that there has been no contravention of the principle (Judgement of 17.10.89 in Case C 109/88, Danfoss, [1989] ECR 3199, para 16; Council Directive of 15.12.97 on the burden of proof in cases of discrimination based on sex).

In the USA, the burden of proof in a civil trial lies on the defendant (the person who has been accused).

S	teret dokazivanja	K
MM	bizonyítási teher	K
VM	a bizonyítás terhe	K

Sva tri rešenja su prihvatljiva. Između MM i VM rešenja nema odstupanja u značenju, već u morfosintaktičkoj strukturi leksema.

komentar Jarić: -

HR: teret dokaza / teret dokazivanja

IATE: bizonyítási teher

SP	teret dokazivanja	K
MP	bizonyítási teher	K

60.

E democratic deficit

The impact of (e.g.) inadequate gender balance on the legitimacy of democracy.

Opinions differ on how to remedy the alleged democratic deficit in the EU.

S	demokratski deficit	AP
MM	demokrácia deficit	AP
VM	demokratikus hiány	K

S rešenje pogrešno prenosi sadržaj lekseme na IJ, jer se upotrebom lekseme „demokratski” kao premodifikacija lekseme „deficit” fokus stavlja upravo na leksemu „deficit”, a ne na leksemu „demokratija” koja bi zapravo trebalo da bude u fokusu. Imajući u vidu da se pored preoblikovanja može primeniti i postupak funkcijske aproksimacije, predlaže se upotreba rešenja koje dobijamo ovim postupkom – „nedostatak demokratije”. Na taj način se ujedno izbegava adaptacija preoblikovanjem lekseme „deficit”. Za prevod na mađarskom jeziku predlaže se kombinacija MM i VM rešenja, kako bi se izbegla adaptacija preoblikovanjem koja nije u dovoljnoj meri prozirna.

komentar

Jarić: demokratski deficit

HR: demokratski deficit

IATE: *deficit* – hiány

SP	nedostatak demokratije	FA
MP	demokrácia hiány	FA

61.

E derived rights

Rights, notably to social security benefits or residence, which accrue to an individual but which originate from and depend on their relationship with another person, usually of parenthood, marriage or cohabitation.

This paper analyses the income situation of older women living alone and examines the role of pension entitlements from derived rights for their income security.

S	izvedena prava	DP
MM	származtatott jogok	DP
VM	származékos jogok	DP

Imajući u vidu da se radi o stručnom terminu iz oblasti prava, uvidom u stručne rečnike prava (Vukičević 2001), zaključujemo da je S rešenje adekvatno, te je isto rešenje predloženo i dole. Što se tiče VM i MM rešenja, MM rešenje je prihvatljivo, dok je VM rešenje neprihvatljivo jer leksema „származtatott“ i „származékos“ nemaju isti semantički opseg. Dok leksema „származtatott“ predstavlja prevodno rešenje lekseme „derived“, leksema „származékos“ odgovara leksemi „derivative“. Leksema „származékos“ takođe nije odgovarajuća u kolokaciji sa leksemom „jog“.

komentar

Jarić: -

HR: izvedena prava

IATE: *derived* – származtatott

SP	izvedena prava	DP
MP	származtatott jogok	DP

62.

E desegregation of the labour market
 Policies aiming to reduce or eliminate segregation (vertical/horizontal) in the labour market.

Desegregation of the labour market is seen as a possibility for lowering economic inequalities of women and men.

S	desegregacija tržišta rada	K
MM	a munkaerőpiaci elkülönítés megszüntetése	FA
VM	a munkaerőpiac deszegregációja	K

komentar
 S rešenje je prihvatljivo iako se za „desegregation” primenjuje adaptacija preoblikovanjem, a ne prevodenje, čime ovaj postupak možemo svrstati u delimično kalkiranje. Isti je slučaj i sa VM rešenjem. Ovo opredeljenje prevoditeljice ili prevodioca opravdano je s obzirom na to da u CJ ne postoje resursi kojima bi se ovaj deo odrednice na ekonomičan način preveo. Imajući u vidu da se u mađarskom jeziku adaptacija preoblikovanjem može izbeći, budući da postoje resursi da se prenese sadržaj odrednice na IJ, predlaže se upotreba MM rešenja. Iako ovo rešenje nije i najekonomičnije, sa aspekta isključivo ekonomičnosti nema velike razlike između MM i VM rešenja (u kome je primenjeno preoblikovanje kod lekseme „desegregation”).

Jarić: -

HR: rodna desegregacija na tržištu rada

IATE: elkülönítés/szegregáció

SP	desegregacija tržišta rada	K
MP	a munkaerőpiaci elkülönítés megszüntetése	FA

63.

E dignity at work

The right to respect and in particular freedom from sexual and other forms of harassment in the workplace (Council Resolution 90/C 157/02 of 29/05/90, OJ C 157).

The very least any worker should come to expect is 'Dignity at Work' and yet unacceptable behaviour, bullying and harassment show themselves in the workplace all too frequently.

S	dostojanstvo na radnom mestu	K
MM	a munkavállaló méltósága	FA
VM	munkahelyi méltóság	K

Sva tri rešenja su prihvatljiva jer pravilno prenose sadržaj odrednice na IJ. Kod MM rešenja potrebno je naglasiti da se radi o hipersemantizaciji jer se jasno imenuje subjekt na koji se sama odrednica odnosi, tj. zaposlena ili zaposleni treba da ima dostojanstvo na svom radnom mestu (prema definiciji gore). Upravo zbog ovog višeg stepena preciznosti u prenošenju sadržaja odrednice, dole u predlogu se nalazi MM rešenje.

komentar

Jarić: dostojanstvo na poslu (decent work conditions)

HR: dostojanstvo na radu

IATE: *protection of the dignity of women and men at work* – a nők és férfiak méltóságának munkahelyi védelme

SP	dostojanstvo na radnom mestu	K
MP	a munkavállaló méltósága	FA

64.

E directives on equal treatment

Directives which extend the scope of the principle of equal treatment for men and women (which initially, in the Treaty of Rome, only concerned pay). The principle was extended to access to employment, vocational training and promotion, and working conditions (Council Directive 76/207 of 09/02/76, OJ L 39), statutory social security schemes, etc. (Council Directive 79/7 of 19/12/78, OJ L 6), occupational social security schemes (Council Directive 86/378/EEC of 24/07/86, OJ L 225), to those engaged in activity, including agriculture, in a self-employed capacity (Council Directive 86/613/EEC of 11/12/86, OJ L 359), to pregnant workers and workers who have recently given birth (Council Directive 92/85/EEC of 19/10/92, OJ L 348) and to those who are on parental leave (Council Directive 96/34/EEC of 19/06/96, OJ L 145).

Through the passing of directives on equal treatment, the EU aims to decrease inequality and ensure equal treatment of women and men and promotion of gender equality in specific fields.

S	direktive o jednakom tretmanu	K
MM	direktívák az egyenlő bánásmódról	K

VM	az egyenlő bánásmódra vonatkozó irányelvek	FA
komentár	<p>S rešenje je prihvatljivo. Razumljiva je odluka prevoditeljice ili prevodioca da kod lekseme „directives“ primeni adaptaciju preoblikovanjem u kombinaciji sa kalkiranjem, jer moguća rešenja (npr. „propisi“ ili „uredbe“) semantički ne pokrivaju sve aspekte ovog termina koji se vezuje za zakonodavstvo EU (pod uslovom da je prilikom rada prevoditeljice ili prevodioca uopšte bilo ovakvih razmatranja i da se nisu odmah opredelili za preoblikovanje kao „najlakše“ rešenje). SP se zasniva na S rešenju, s tim što je izbegnuto preoblikovanje lekseme „treatment“. Što se tiče MM i VM rešenja, predlaže se VM rešenje kojim se izbegava adaptacija preoblikovanjem, s obzirom na to da u mađarskom jeziku postoji formalni korespondent za leksemu „directive“.</p> <p>Jarić: sekundarno zakonodavstvo Evropske unije – direktive</p> <p>HR: direktive o jednakom postupanju</p> <p>IATE: irányelv</p>	
SP	direktive o jednakom postupanju	K
MP	az egyenlő bánásmódra vonatkozó irányelvek	FA

65.

E	division of labour (by gender)	
<p>The division of paid and unpaid work between women and men in private and public life. <i>The division of labour by gender, in which men tend to specialise more in paid work within the market, and women tend to specialise more in unpaid work within the home, is a feature common to modern Western society.</i></p>		
S	podela rada (na osnovu roda)	DP
MM	a munka (nemek szerinti) felosztása	DP
VM	(nemi alapú) munkamegosztás	DP
komentár	<p>S rešenje je prihvatljivo, dok su MM i VM rešenja samo delimično prihvatljiva. Kod S rešenja je dole u predlogu uneta izmena kako bi se rodna komponenta istakla na početku odrednice i kako bi se ostvarila doslednost u prevodenju sličnih odrednica (npr. „gender-based violence“ – „rodno zasnovano nasilje“). U MM rešenju je potrebno izmeniti leksemu „felosztás“, jer nije adekvatna u kolokaciji sa „munka“, već je pravilnije upotrebiti leksemu „megosztás“. U VM rešenju se koristi leksema „nemi“ koja se zbog svojih semantičkih obeležja (vezivanje prvenstveno za pol, a ne za rod koji se ovde posebno ističe) ne može smatrati najboljim rešenjem, posebno ako u mađarskom jeziku, u skladu sa raspoloživim jezičkim resursima, nastojimo da razdvojimo značenja „pola“ i „roda“, odnosno da određenim oblikom lekseme „nem“ izražavamo „pol“, a drugim oblikom iste lekseme „rod“.</p> <p>Jarić: -</p> <p>HR: podela rada prema spolu/rodu</p> <p>IATE: munkamegosztás</p>	
SP	(rodno zasnovana) podela rada	DP
MP	a munka (nemek szerinti) megosztása	DP

66.

E domestic violence / family violence

Any form of physical, sexual or psychological violence which puts the safety or welfare of a family member at risk and/or the use of physical or emotional force or threat of physical force, including sexual violence, within the family or household. Includes child abuse, incest, wife battering and sexual or other abuse of any member of the household.

One in three women in Vojvodina have experienced some form of domestic violence in their lifetime.

S	nasilje u porodici	FA
MM	otthoni / családon belüli erőszak	K/FA
VM	erőszak a családban	FA

S rešenje je prihvatljivo i identično sa prevodom koji je dat kod odrednice „family violence” (analizirano pod brojem 15). Kod MM rešenja upotreba lekseme „otthoni” („kućno”) nije prihvatljivo zbog odstupanja u sadržaju ove lekseme i lekseme na IJ („domestic”) i asocijativnog značenja ove lekseme. VM rešenje je prihvatljivo, s tim što je MM prevodno rešenje („családon belüli erőszak”) adekvatnije, jer se kroz leksemu „belüli” dodatno ističe skrivenost ovog fenomena.

komentar

Jarić: nasilje u porodici

HR: nasilje u obitelji

IATE: családon belüli erőszak

SP	nasilje u porodici	FA
MP	családon belüli erőszak	FA

67.

E economically active population

All persons of either sex who supply labour for the production of economic goods and services as defined by the UN System of National Accounts, during a specified time period (United Nations).

The size of the economically active population in our country has decreased in the last several years.

S	radno aktivno stanovništvo	FA
MM	gazdaságilag aktív népesség	K
VM	aktív kereső népesség	FA

Imajući u vidu da se radi o stručnom terminu u oblasti statistike tržišta rada, definicija odrednice na IJ upoređena je sa definicijama i odrednicama koje se koriste u zvaničnim statističkim izveštajima Srbije i Mađarske. Na osnovu ovog poređenja predlog je da se S rešenje zadrži, jer druga rešenja, npr. ekonomski aktivno stanovništvo, nisu dovoljno prozirna i semantički se ne poklapaju u potpunosti sa odrednicom na IJ. MM rešenje je takođe prihvatljivo i to je ujedno odrednica koju koristi i Centralni statistički zavod Mađarske. Što se tiče VM rešenja, ono je samo po sebi prihvatljivo i ispravno, ali ne odgovara odrednici na IJ, jer je pojam na koji ukazuje odrednica na IJ širi. Naime „aktív kereső népesség” („aktivni tražioci posla”, kako navodi Republički zavod za statistiku Republike Srbije) predstavlja kategoriju u okviru radno aktivnog stanovništva.

komentar

Jarić: -

HR: ekonomski aktivno stanovništvo

IATE: gazdaságilag aktív népesség

SP	radno aktivno stanovništvo	FA
MP	gazdaságilag aktív népesség	K

68.

E equality between women and men (sex equality)

The principle of equal rights and equal treatment of women and men (see also Gender equality).

There cannot be full equality between women and men until male violence against women is eradicated.

S	ravnopravnost žena i muškaraca (ravnopravnost polova)	K
MM	a nők és férfiak közötti egyenlőség (a nemek egyenjogúsága)	K
VM	a nők és férfiak egyenjogúsága (nemi egyenjogúság)	K

komentar
 Prevodni postupak je opravdan i sva navedena rešenja su prihvatljiva. Kod MM i VM rešenja treba istaći da se zbog odstupanja u prevodu odrednice na IJ u Mađarskoj i Vojvodini, i zbog poštovanja teritorijalnih varijacija u jeziku, u predlogu dole navodi i MM i VM rešenje. Budući da terminologija ne trpi sinonimiju, tokom standardizacije terminologije iz ove oblasti trebalo bi odrediti da li mogu oba rešenja da se koriste, odnosno da se izabere jedan od ovih rešenja. Kod VM rešenja bi trebalo jedino umesto lekseme „nemi” koristiti oblik „nemek”, imajući u vidu osnovno značenje prvog navedenog oblika.

Jarić: rodna ravnopravnost

HR: ravnopravnost žena i muškaraca

IATE: nemek közötti egyenlőség

SP	ravnopravnost žena i muškaraca (ravnopravnost polova)	K
----	---	---

MP	a nők és férfiak egyenlősége (nemek egyenlősége); a nők és férfiak egyenjogúsága (a nemek egyenjogúsága)	K
----	--	---

69.

E equal opportunities for women and men

The absence of barriers to economic, political and social participation on the grounds of sex.

The European Union's objectives on gender equality are to ensure equal opportunities and equal treatment for women and men and to combat any form of discrimination on the grounds of gender.

S	jednake mogućnosti za muškarce i žene	K
MM	a nők és férfiak esélyegyenlősége	K
VM	a férfiak és a nők esélyegyenlősége	K

Svi prevodi su prihvatljivi jer pravilno prenose sadržaj odrednice na IJ. Treba, međutim, ukazati na potrebu da se prilikom prevođenja vodi računa o redosledu leksema u odrednici na IJ („women and men”), te je upravo zbog toga potrebno uneti izmene kod S i VM rešenja (kao što je navedeno u predlozima dole). Pored toga što je veoma bitno precizno preneti sadržaj iz IJ u CJ, ovde je takođe potrebno posebno voditi računa o rodno osetljivoj upotrebi jezika čije je jedno od pravila princip prvenstva, odnosno da se prilikom navođenja titula, zanimanja ili drugih vidova imenovanja žena i muškaraca, žena navede pre muškarca, odnosno leksema u ženskom rodu pre leksema u muškom rodu, i da se na taj način zapravo žena učini vidljivijom kroz samu upotrebu jezika (Savić 2002: 70).

komentar

Jarić: jednake mogućnosti za žene i muškarce

HR: jednake mogućnosti za žene i muškarce

IATE: a nők és férfiak esélyegyenlősége

SP	jednake mogućnosti za žene i muškarce	K
MP	a nők és férfiak esélyegyenlősége	K

70.

E equal pay for work of equal value

Equal pay for work to which equal value is attributed without discrimination on grounds of sex or marital status with regard to all aspects of pay and conditions of remuneration (Art. 141 (ex 119) of the Treaty).

Equal pay for work of equal value, or pay equity, has been a requirement of the Canadian Human Rights Act since 1978.

S	jednaka zarada za rad jednake vrednosti	K
MM	egyenlő munkáért egyenlő bért elve	FA
VM	azonos munkáért azonos kereset	FA

komentar

Prevodna rešenja su prihvatljiva jer pravilno prenose sadržaj odrednice na IJ. Ne postoje značajne semantičke razlike između MM i VM rešenja, tako da se oba mogu koristiti. Ipak, predlaže se MM rešenje jer se u većem stepenu podudara sa rešenjem koje se već koristi u prevodima dokumenata EU sa engleskog na mađarski jezik (na osnovu baze IATE) iako ovo rešenje predstavlja hipersemantizaciju, jer je dodata i leksema „elv“ („princip“).

Jarić: -

HR: jednaka plaća za rad jednake vrijednosti

IATE: egyenlő munkáért egyenlő díjazás

SP	jednaka zarada za rad jednake vrednosti	K
MP	egyenlő munkáért egyenlő bért elve	FA

71.

E equal treatment for women and men

Ensuring the absence of discrimination on the grounds of sex, either directly or indirectly (see Sex discrimination).

The purpose of the Directive on the principle of equal treatment for women and men outside the labour market is to lay down a framework for combating discrimination based on sex in the access to and supply of goods and services.

S	jednak tretman muškaraca i žena	K
MM	nőkkel és férfiakkal való egyenlő bánásmód	FA
VM	a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód	FA

komentar

U S rešenju uočavamo delimično kalkiranje, pošto je leksema „treatment“ na IJ preoblikovana u „tretman“, dok su ostali elementi prevedeni. Za srpski jezik je dole predloženo rešenje kojim je izbegnuta upotreba adaptacije preoblikovanjem u slučaju lekseme „treatment“ i u kome se pravilno navodi redosled leksema u odrednici na IJ „women and men“. Kod VM rešenja takođe nije dobro prenet redosled leksema „women“ i „men“, pa se predlaže upotreba MM rešenja. Može se pretpostaviti da je greška u VM rešenju verovatno nastala kao uticaj S rešenja.

Jarić: -

HR: jednako postupanje prema muškarcima i ženama

IATE: egyenlő bánásmód

SP	jednako postupanje prema ženama i muškarcima	K
MP	nőkkel és férfiakkal való egyenlő bánásmód	FA

72.

E feminisation of poverty

The increasing incidence and prevalence of poverty among women as compared to men.

I urge you to adopt a gender-specific perspective as a key component of all policies and national programmes to eradicate poverty in order to remedy and prevent feminisation of poverty.

S	feminizacija siromaštva	K
MM	a szegénység elnőiesedése	K
VM	a szegénység feminizálódása	K

komentar

U sva tri rešenja je primenjeno kalkiranje, s tim što je kod S i VM u pitanju delimično kalkiranje jer je leksema na IJ „feminisation“ adaptirana preoblikovanjem, dok je leksema „poverty“ prevedena. Za razliku od VM rešenja, u MM rešenju je izbegnuto preoblikovanje, pa se zbog toga dole predlaže upravo ovaj prevod. U slučaju MM rešenja značenje lekseme „elnőiesedés“ se proširuje, tako da ona označava ne samo dobijanje ženskih atributa, već povećanje broja žena u odnosu na muškarce u određenoj oblasti, u ovom slučaju sve veći broj žena među siromašnima u odnosu na muškarce.

Jarić: -

HR: feminizacija siromaštva

IATE: -

SP	feminizacija siromaštva	K
MP	a szegénység elnőiesedése	K

73.

E flexibility of working time / working hours

Formulas of working time which offer a range of possibilities in relation to numbers of hours worked and the arrangements of rosters, shifts or work schedules by day, week, month or year.

A system based on the flexibility of working hours gives employees some choice over the actual times they work their contracted hours.

S	fleksibilnost radnog vremena / radnih sati	K
MM	rugalmas munkaidő	FA
VM	rugalmas munkaidő / munkabeosztás	FA

S rešenje pravilno prenosi sadržaj odrednice na IJ. Tu uočavamo delimično kalkiranje jer je deo rešenja rezultat adaptacije preoblikovanjem (flexibility – fleksibilnost), a deo rezultat primene kalkiranja. Kod MM i VM rešenja potrebno je ispraviti oblik lekseme „rugalmas” u „rugalmasság” kako bi ova leksema odgovarala vrsti reči „flexibility” (imenica). Pored toga, kod VM rešenja umesto lekseme „munkabeosztás” treba pronaći drugo rešenje, jer se ova leksema ne podudara sa značenjem lekseme na IJ „working hours”. Leksema „munkabeosztás” se odnosi na radni raspored („work schedule”) dok se „munkaidő” odnosi na radno vreme („working time”). Leksemi „working hours” čije se značenje odnosi na broj ostvarenih radnih sati tokom određenog vremena, u mađarskom jeziku bi odgovarala leksema „munkaórák”. Kako je već i deo prevodnog rešenja „fleksibilnost radnog vremena” proziran i da bi se ostvarila što veća ekonomičnost, te zbog toga što je i sam fokus odrednice u IJ na radnom vremenu (na osnovu definicije) dole su predložena rešenja u kojima se ističe samo „radno vreme”, odnosno „munkaidő”.

komentar

Jarić: -

HR: fleksibilnost radnog vremena / radnih sati

IATE: *flexibility* – rugalmasság

SP	fleksibilnost radnog vremena	K
MP	a munkaidő rugalmassága	K

74.

E gender based violence / sexual violence

Any form of violence by the use or threat of physical or emotional force, including rape, wife battering, sexual harassment, incest and pedophilia.

Gender-based violence remains one of the most pervasive human rights violations of our time.

S	nasilje na osnovu roda / seksualno nasilje	FA/K
MM	szexuális erőszak	K
VM	nemi alapú erőszak / szexuális erőszak	K/K

S rešenje je prihvatljivo, s tim što su u dole datom predlogu unete izmene kako bi rešenje bilo ekonomičnije i kako bi se u svim odrednicama koje sadrže leksemu „gender-based“ dosledno upotrebljavao prevod na srpski jezik „rodno zasnovano“. MM rešenje nije prihvatljivo jer predstavlja hiposemantizaciju pošto deo odrednice uopšte nije prenet („gender-based violence“), dok VM rešenje nije prihvatljivo jer se u njemu kao ekvivalent „gender based“ upotrebila leksema „nemi“ što upućuje na seksualno nasilje (već izraženo kroz „szexuális erőszak“), a ne na nasilje zasnovano na razlikama u društvenoj moći, pa je neophodno uneti određene izmene i dopune (videti predlog dole). Takođe, kod VM rešenja treba naglasiti da je u mađarskom jeziku kod lekseme „sexual“ moguće izbeći adaptaciju preoblikovanjem i prevesti leksemu „sexual“, tako da se dobije rešenje „nemi erőszak“ umesto „szexuális erőszak“. Treba naglasiti da je kod sva tri rešenja kod drugog dela odrednice „sexual violence“ primenjeno delimično kalkiranje, jer je leksema „sexual“ adaptirana preoblikovanjem, dok je leksema „violence“ prevedena.

komentar

Imajući u vidu da pojam rodno zasnovanog nasilja obuhvata i seksualno nasilje, odnosno da je seksualno nasilje samo jedan vid rodno zasnovanog nasilja, potrebno je preispitati samu formulaciju odrednice na II. U nekom budućem rečniku termina u oblasti rodne ravnopravnosti pojmove rodno zasnovanog nasilja i seksualnog nasilja trebalo bi objasniti u odvojenim odrednicama.

Jarić: rodno zasnovano nasilje; seksualno nasilje (kao odvojene odrednice)

HR: rodno uvjetovano nasilje; seksualno nasilje (kao odvojene odrednice)

IATE: nemi alapú erőszak; nemi erőszak; szexuális erőszak

SP	rodno zasnovano nasilje, seksualno nasilje	K, K
MP	nemen alapuló erőszak, nemi erőszak	K

75.

E gender disaggregated data

The collection and separation of data and statistical information by gender to enable comparative analysis/gender analysis.

The lack of tangible improvements in gender equity in the water and sanitation sectors is due in part to the stark absence of gender disaggregated data.

S rodno osetljiva statistika FA

MM nemek szerint bontott adatok FA

VM nemileg érzékeny statisztika FA

komentar
 S rešenje je neprihvatljivo jer odrednica na IJ i prevodno rešenje na srpskom jeziku ne ukazuju na isti pojam. Pojam na IJ ukazuje na podatke razvrstane po rodu, dok S rešenje ukazuje na „...prikupljanje statističkih podataka o ženama i muškarcima u jednom društvu kako bi se omogućilo sprovođenje politika rodne jednakosti” (Blagojević 2012: 10). MM rešenje je prihvatljivo, dok se za VM rešenje može pretpostaviti da je rezultat uticaja S rešenja, pa se ni ovo rešenje ne može smatrati prihvatljivim.

Jarić: rodno osetljiva statistika

HR: rodna statistika (*gender statistics*)

IATE: -

SP **rodno razvrstani podaci** K

MP **nemek szerint bontott adatok** FA

76.

E gender distribution of paid and unpaid work

See Division of labour by gender.

With the newly introduced employment and social security policies in New Zealand, the gender distribution of paid and unpaid work is changing.

S	podela plaćenog i neplaćenog rada na osnovu roda	FA
MM	a fizetett és nem fizetett munka nemek szerinti megoszlása	FA
VM	a fizetett és fizetetlen munka nemi alapon való megosztása	FA

S rešenje je delimično prihvatljivo. Potrebno je leksemu „podela” ispraviti u „raspodela” jer je to rešenje preciznije, budući da se u odrednici na IJ koristi leksema „distribution” a ne „division”. Kod srpskog jezika možemo primeniti i kalkiranje, kao što je dato u predlogu, čime dobijamo i ekonomičniji prevod u odnosu na prevod koji se dobija primenom funkcijske aproksimacije. MM rešenje je prihvatljivo jer pravilno prenosi značenje odrednice na IJ. VM rešenje nije prihvatljivo, jer zbog upotrebe lekseme „nemi” i njenog osnovnog značenja može navesti na pogrešno tumačenje odrednice, u smislu da ukazuje na polne, odnosno biološke, a ne društvene razlike između žena i muškaraca. Razmatrajući upotrebu leksema „megosztás” u MM rešenju i „megosztás” u VM rešenju treba reći da se značenje odrednice „distribution” podudara sa leksemom „megosztás” („raspodela”), dok leksema „megosztás” odgovara leksemi „division” („podela”) na IJ. Stoga je dole predložena upotreba MM rešenja, zbog većeg stepena preciznosti. Kod MM i VM rešenja između leksema „nem fizetett” i „fizetetlen” nema razlika u značenju već u strukturi, te se dole predlaže „fizetetlen” zbog ekonomičnosti.

komentar

Jarić: -

HR: raspodjela plaćenog i neplaćenog rada prema spolu/rodu

IATE: *paid work* – fizetett munka, *unpaid work* – nem fizetett munka

SP	rodna raspodjela plaćenog i neplaćenog rada	K
MP	a fizetett és fizetetlen munka nemek szerinti megoszlása	FA

77.

E hidden unemployment

Those who are unemployed but who do not meet the requirements of national systems of unemployment registration (requirements which may exclude women in particular).

Official unemployment rates do not include data on hidden unemployment.

S	skrivena nezaposlenost	K
MM	rejtett munkanélküliség	K
VM	rejtett munkanélküliség	K

Sva tri rešenja su prihvatljiva i u potpunosti prenose deskriptivna i asocijativna značenja odrednice na IJ.

komentar Jarić: -

HR: nevidljiva nezaposlenost

IATE: rejtett gazdaság

SP	skrivena nezaposlenost	K
MP	rejtett munkanélküliség	K

78.

E horizontal segregation

The concentration of women and men into different sectors and occupations (see Job segregation).

An example of horizontal segregation can be found in construction, where men make up the majority of the industry's workforce, whereas childcare is almost exclusively a female occupation.

S	horizontalna segregacija	AP
MM	horizontális szegregáció	AP
VM	horizontális szegregáció	AP

Razumljiva je odluka prevoditeljice ili prevodioca da se opredeli za preoblikovanje u sva tri slučaja, imajući u vidu da je nemoguće na ekonomičan način prevesti odrednicu na IJ. Naime, funkcijska aproksimacija je moguća, ali ovaj postupak ne obezbeđuje ekonomično rešenje kojem bi trebalo težiti, s obzirom da se radi o prevođenju odrednice, a ne o prevođenju definicije pojma. S rešenje je prihvatljivo, dok je za prevod na mađarskom jeziku, pored MM i VM rešenja moguće koristiti i „horizontális elkülönítés” čime se kod lekseme „segregation“ izbegava adaptacija preoblikovanjem (ovo rešenje može se definisati kao delimično kalkiranje jer je leksema „horizontal“ adaptira preoblikovanjem a „segregation“ se prevodi). Kod predloga za mađarski jezik treba istaći da se za ovu odrednicu predlaže da se ostavi preoblikovana leksema „horizontális” umesto prevođenja u „vízszintes” („vodoravno”), jer se termini „vízszintes elkülönítés” i „függetlenes elkülönítés” koriste u oblasti kontrole letenja (Hungarocontrol – Mađarska služba za avio saobraćaj).

komentar

Jarić: -

HR: horizontalna segregacija

IATE: horizontális szegregáció

SP	horizontalna segregacija	AP
MP	horizontális elkülönítés; horizontális szegregáció	K; AP

79.

E human rights of women

The rights of women and the girl child as an inalienable, integral and indivisible part of universal human rights and including the concept of reproductive rights.

Governments must not only refrain from violating the human rights of women, but must work actively to promote and protect these rights.

S	ljudska prava žena	K
MM	a nők emberi jogai	K
VM	a nők emberi jogai	K

Sva tri rešenja, odnosno dva pošto su MM i VM rešenja identična, su prihvatljiva jer pravilno prenose sadržaj odrednice na IJ. Iako se često koriste i „ženska ljudska prava” i „női emberi jogok”, predlaže se korišćenje dole navedenih predloga u kojima je izbegnuta dupla premodifikacija i u kojima su žene jasno izražene kao grupa koja je nosilac ljudskih prava, a ne kao pridev.

Jarić: ženska ljudska prava

HR: *women's human rights* - ženska ljudska prava

IATE: a nők emberi jogai

SP	ljudska prava žena	K
MP	a nők emberi jogai	K

80.

E illegal work

Work performed by people who do not have a legal work permit.

This page contains guidance documents and codes of practice for United Kingdom employers who want to know how to prevent illegal work.

S	nezakonit rad	K
MM	illegális munka	K
VM	illegális munka	K

S rešenje je prihvatljivo jer pravilno prenosi sadržaj odrednice na IJ. Kod MM i VM rešenja uočeno je delimično kalkiranje, budući da je deo odrednice adaptiran preoblikovanjem (illegal – illegális), dok je drugi deo rezultat prevođenja postupkom kalkiranja. Kod ovih rešenja se umesto preoblikovanja jednog dela kalka može primeniti i prevođenje lekseme „illegal“, a rešenje je navedeno dole u predlogu.

Jarić: -

HR: ilegalni rad

IATE: illegal employment – illegális foglalkoztatás

SP	nezakonit rad	K
MP	törvénytelen munka	K

81.

E	individualisation of rights	
	Developing taxation and social security systems whereby rights accrue directly to the individual.	
	<i>Greater individualisation of pension rights could have adverse consequences for those with weak links to the labour market.</i>	
S	individualizacija prava	K
MM	a jogok individualizálása	K
VM	a jogok individualizálása	K
komentar	Imajući u vidu da ni u jednom od CJ ne postoje resursi koji bi omogućili ekonomičan prevod odrednice, kao i da ovi izrazi već predstavljaju deo pravne terminologije na oba jezika, prihvatljiva je primena delimičnog kalkiranja, gde je deo odrednice na IJ adaptiran preoblikovanjem, i to leksema „individualisation“, a drugi deo preveden.	
	Jarić: -	
	HR: <i>individual rights</i> – subjektivna prava	
	IATE: <i>individual rights</i> – személyhez fűződő jogok, egyedi jogok	
SP	individualizacija prava	K
MP	a jogok individualizálása	K

82.

E	individual rights	
	Rights which accrue directly to an individual (as opposed to derived rights).	
	<i>In the last 25 years or so, women's two avenues to pension entitlement, either through individual or through derived pension rights, have been affected by pension reforms taking place across the European Union.</i>	
S	prava pojedinca/pojedinke	K
MM	egyéni jogok	K
VM	személyes jogok	FA
komentar	S rešenje jeste prihvatljivo za opšte tekstove, dok se u pravnoj terminologiji u srpskom jeziku koristi leksema „individualna prava“ (Vukičević 2001) što predstavlja delimično kalkiranje, jer je leksema na IJ „individualisation“ adaptirana preoblikovanjem, dok je leksema „rights“ prevedena. U pravnoj terminologiji u mađarskom jeziku za pojam koji je opisan pod odrednicom „individual rights“ odgovara termin „személyhez fűződő jog“ (Ministarstvo pravde Mađarske), pa se u skladu s tim daje i predlog dole.	
	Jarić: -	
	HR: <i>individual rights</i> – subjektivna prava	
	IATE: <i>személyhez fűződő jogok / egyedi jogok</i>	
SP	individualna prava	K
MP	személyhez fűződő jogok	FA

83.

E informal economy / work

Unpaid economic activities done for the direct benefit of the household or of related and friends' households on a reciprocal basis, including everyday domestic work and a great variety of self provisioning activities and/or professional activity, whether as a sole or secondary occupation, exercised gainfully and not occasionally, on the limits of, or outside, statutory, regulatory or contractual obligations, but excluding informal activities which are also part of the criminal economy.

The informal economy comprises half to three-quarters of all non-agricultural employment in developing countries.

S	neformalna ekonomija / rad	K
MM	informális gazdaság / munka	K
VM	nem formális gazdálkodás / munka	FA
komentar	<p>S rešenje je prihvatljivo jer pravilno prenosi sadržaj odrednice na IJ. MM rešenje takođe je prihvatljivo i to je rešenje koje se već koristi u zvaničnim prevodima dokumenata EU. Kod ovog rešenja uočavamo delimično kalkiranje, budući da je leksema „informal“ adaptirana preoblikovanjem a drugi deo odrednice na IJ preveden postupkom kalkiranja. VM rešenje može da se koristi u opštim tekstovima, međutim u stručnim tekstovima predlaže se upotreba prepoznatih prevodnih rešenja, kao i upotreba lekseme „gazdaság“ umesto „gazdálkodás“ jer značenje odrednice „gazdálkodás“ ne odgovara odrednici na IJ „economy“. „Gazdálkodás“ bi u srpskom jeziku korespondirao sa leksemom „privređivanje“ čije se značenje vezuje za upravljanje, poljoprivredni rad, što bi na IJ odgovaralo leksemama „management“ ili „husbandry“. U manje stručnim tekstovima mogu se koristiti i fraze „siva ekonomija“ i „rad na crno“ odnosno „szürkegazdaság“ i „fekete munka“ kao prevodni ekvivalenti ove odrednice.</p> <p>Jarić: -</p> <p>HR: neformalna ekonomija / posao</p> <p>IATE: informális gazdaság</p>	
SP	neformalna ekonomija; neformalni rad	K
MP	informális gazdaság; informális munka	K

84.

E integration of equal opportunities / gender perspective

See Gender Mainstreaming.

Integrating a gender perspective into new employment policies is one way of addressing the gender gap in this field.

S integracija jednakih mogućnosti / rodne perspektive K

MM az esélyegyenlőség integrálása K

VM az esélyegyenlőség / nemi perspektíva integrálása K

U sva tri slučaja imamo delimično kalkiranje, gde je leksema „integration” adaptirana preoblikovanjem u sva tri CJ, a leksema „perspective” je preoblikovana u S i VM. S rešenje je prihvatljivo. Pošto je moguće izbeći upotrebu lekseme „integracija”, u predlogu dole se nudi upotreba lekseme „uključivanje”. MM rešenje je hiposemantizacija, jer nedostaje prevod dela odrednice („gender perspective”). VM rešenje je prihvatljivo, ali se dole, kao i za S rešenje, daje predlog u kome je izbegnuto preoblikovanje lekseme „integration”. Iako predloženo rešenje za mađarski jezik nije ekonomično, ono u potpunosti prenosi sadržaj odrednice na IJ, i u njemu se dosledno koriste rešenja navedena u prethodnim odrednicama (up. „gender perspective”).

komentar

Jarić: -

HR: politika jednakih mogućnosti (*integration of equal opportunities*)

IATE: *integration* – integráció, beilleszkedés

SP **uključivanje jednakih mogućnosti; uključivanje rodnog aspekta** K

MP **az esélyegyenlőség szempontjának beépítése;** K

a nemek társadalmi szempontjának beépítése

85.

E invisible barriers

Attitudes and their traditional assumptions, norms and values which prevent (women's) empowerment / full participation in society.

Instead of being able to achieve the same success, she is stopped by invisible barriers that prevent her from rising further.

S nevidljive prepreke K

MM láthatatlan korlátok K

VM láthatatlan akadályok K

Sva tri rešenja su prihvatljiva, jer pravilno i ekonomično prenose sadržaj odrednice na IJ. „Korlát” i „akadály” su sinonimi bez specijalizacije značenja, te se podjednako mogu koristiti i MM i VM rešenja.

komentar

Jarić: -

HR: nevidljive prepreke

IATE: *barrier* – akadály

SP **nevidljive prepreke** K

MP **láthatatlan akadályok; láthatatlan korlátok** K

86.

E irregular and/or precarious employment

Employment which is casual and generally not properly contracted or governed by any pay or social protection regulations.

Certain work characteristics associated with irregular or precarious employment – i.e. low pay, no pay increase, substantial unpaid overtime, no pension and manual work – puts workers at increased risk of poor physical health.

S	neredovno i/ili nesigurno zaposlenje	FA
MM	alkalmi és/vagy bizonytalan munkaviszony	FA
VM	rendhagyó és/vagy bizonytalan munka/állás	FA
komentár	<p>S rešenje je prihvatljivo jer pravilno prenosi sadržaj lekseme na IJ. MM rešenje takođe je prihvatljivo, dok je VM rešenje potrebno izmeniti tako da se izbegne upotreba lekseme „rendhagyó“, jer ono ne odgovara značenju koju leksema „irregular“ ima kada se upotrebljava u kolokaciji sa leksemom „employment“. U zavisnosti od konteksta u kome se odrednica koristi, može se prevoditi i sa „rad na crno“ odnosno „fekete munka“, jer semantički sadržaj obuhvata pojam rada na crno ali se ne ograničava na njega.</p> <p>Jarić: - HR: rad na crno IATE: -</p>	
SP	neredovno i/ili nesigurno zaposlenje	FA
MP	alkalmi és/vagy bizonytalan munkaviszony	FA

87.

E occupational segregation

See Job segregation.

Occupational segregation is one of the barriers which prevents women and men from fulfilling their potential in the labour market, and consequently contributes to the pay gap.

S	segregacija zanimanja	K
MM	foglalkoztatási szegregáció	K
VM	foglalkoz(tat)ási szegregáció	K

U sva tri slučaja uočavamo delimično kalkiranje, jer je leksema „segregation” adaptirana preoblikovanjem. S rešenje je prihvatljivo imajući u vidu da primena prevođenja umesto preoblikovanja ne bi mogla da proizvede ekonomično rešenje lekseme „segregation”. Prevod na srpski jezik bi mogao biti „odvajanje” ili „podela”, ali je pitanje da li ova prevodna rešenja imaju ista asocijativna značenja kao leksema na IJ, u smislu negativne pojave koja podrazumeva odvajanje ljudi (npr. u obrazovanju), prvenstveno na osnovu njihove rase i religije. MM i VM rešenja nisu prihvatljiva jer nepravilno prenose sadržaj lekseme „occupational”. Leksema „occupational” izvedena iz imenice „occupation” odnosi se na zanimanja („foglalkozás”), dok se leksema „foglalkoztatás” odnosi na zapošljavanje („employment”). U skladu sa ovim, dole je dat predlog prevoda. Pošto je umesto preoblikovanja lekseme „segregation” u „szegregáció” moguće ovu leksemu prevesti u „elkülönítés”, upravo je to rešenje predloženo i dole.

komentar

Jarić: -

HR: segregacija prema zanimanjima

IATE: vertikális szegregáció, horizontális szegregáció

SP	segregacija zanimanja	K
MP	foglalkozási elkülönítés; foglalkozási szegregáció	K; K

88.

E paid work

Work which is remunerated in cash or in kind.

Why did paid work become the only thing we really value?

S	plaćeni rad	K
MM	fizetett munka	K
VM	fizetett munka	K

Sva tri rešenja su prihvatljiva jer dobijamo formalne korespondente koji u potpunosti prenose sadržaj odrednice na IJ.

komentar

Jarić: -

HR: plaćeni rad

IATE: fizetett munka

SP	plaćeni rad	K
MP	fizetett munka	K

89.

E parental leave

The individual right, in principle on a non transferable basis, to leave for all male and female workers following the birth or adoption of a child, to enable them to take care of that child (Council Directive 96/34/EEC, of 19/06/96, OJ L 145).

Mr. Jones is on parental leave until the 21st.

S	roditeljsko odsustvo (odsustvo radi brige o detetu)	K
		(FA)
MM	szülői szabadság	K
VM	gyermekgondozási / szülői szabadság	FA/K

S rešenje je delimično prihvatljivo jer predstavlja hipersemantizaciju, deo u zagradi predstavlja višak informacije, pa je dovoljno da rešenje glasi „roditeljsko odsustvo”. MM rešenje je prihvatljivo, dok VM rešenje takođe predstavlja hipersemantizaciju, pa se predlaže upotreba MM rešenja. Treba naglasiti da zakonodavstvo u Srbiji ne poznaje pojam „roditeljsko odsustvo” koje podrazumeva pravo zaposlenog bez obzira na pol da nakon rođenja ili usvajanja deteta odsustvuje sa rada kako bi se starao o detetu, već se Zakonom o radu definišu „porodiljsko odsustvo” (odnosi se isključivo na majku, osim u određenim vanrednim okolnostima kada se može odnositi i na oca) i „odsustvo radi nege deteta” (koje mogu da koriste oba roditelja ali u praksi gotovo uvek majka nastavlja da koristi ovo pravo nakon isteka porodiljskog odsustva). Upotreba termina „roditeljsko odsustvo” umesto termina „odsustvo radi nege deteta” trebalo bi upravo da ukaže da se radi o pojmu koji postoji u savremenim evropskim zakonodavstvima, s tim da se u zagradi može dodati i pojam iz domaćeg zakonodavstva koji bi čitateljima i čitaocima približio značenje odrednice na IJ (ovo važi i za srpski i za mađarski jezik). Ovo je posebno važno budući da se ovde radi o publikaciji koja upravo govori o terminima koji se koriste u EU, ali dodavanjem termina iz zakonodavstva CJ zapravo se povezuju terminologija EU i domaća terminologija. Upotreba leksema „roditeljsko odsustvo” i „szülői szabadság” takođe ukazuje na nastojanje EU da promoviše ravnopravnost u sferi privatnog života i podeli odgovornost roditelja za brigu o deci. Stoga se predlaže da se prilikom navođenja odrednice u samom rečniku koriste rešenja bez dodatnih objašnjenja u zagradi, ali da se prilikom prevođenja ove lekseme u okviru nekog teksta kod prvog pominjanja daju i dodatne informacije, kao što je to urađeno i kod S i kod VM rešenja.

komentar

Jarić: -

HR: roditeljski dopust

IATE: szülői szabadság

SP	roditeljsko odsustvo	K
MP	szülői szabadság	K

90.	E	part-time employment	
		Employment for working hours which are shorter than the normal or standard full time hours.	
		<i>Part-time employment arrangements can be beneficial for your business and employees.</i>	
	S	rad sa skraćenim radnim vremenom	FA
	MM	részmunkaidős foglalkoztatás	K
	VM	részfoglalkoztatás	FA
komentar		S rešenje je neprihvatljivo jer leksema „skraćenim” upućuje na potpuno drugi pojam koji je definisan članovima 39 i 40 Zakona o radu Republike Srbije. Naime, skraćeno radno vreme odnosi se na skraćenje punog radnog vremena usled posebno teških uslova rada ili opasnosti po zdravlje zaposlene ili zaposlenog. Stoga se predlaže da se umesto lekseme „skraćenim” koristi leksema „nepunim”, jer se pojam nepunog radnog vremena podudara sa pojmom iz odrednice na IJ u smislu Zakona o radu. MM rešenje je prihvatljivo, dok VM rešenje predstavlja hiposemantizaciju jer ne upućuje na radno vreme. Budući da se MM rešenje podudara sa rešenjem iz IATE baze i da se upravo ovaj termin koristi i u radnom zakonodavstvu Mađarske (a Munka Törvénykönyve), predlaže se korišćenje MM rešenja.	
		Jarić: -	
		HR: rad sa skraćenim radnim vremenom	
		IATE: részmunkaidős foglalkoztatás	
	SP	rad sa nepunim radnim vremenom	FA
	MP	részmunkaidős foglalkoztatás	K

91.

E paternal leave

Usually a fixed amount of leave for the father of a child which may be taken at the time of birth, or fixed amounts of time in any year or period of years which may be taken for reasons concerning the care responsibilities of a father for his child.

If your partner has a multiple birth, for example twins, you'll only get one period of paternity leave.

S	odsustvo oca radi brige o detetu	FA
MM	az apa gyermekgondozási szabadsága	FA
VM	az apa gyermekgondozási / szülői szabadsága	FA

Sva tri rešenja su prihvatljiva, jer nije moguće na ekonomičan način preneti sadržaj odrednice u IJ osim uvođenja novog termina kao što bi npr. bilo „očinsko odsustvo“. Međutim u ovom slučaju se postavlja pitanje svrsishodnosti uvođenja novog izraza za pojam koji se već delimično izražava i kroz lekseme „odsustvo radi nege deteta“ i „gyermekgondozási szabadság“. Stoga se predlaže dodavanje leksema „otac“ odnosno „apa“ u već široko prihvaćen i upotrebljavan izraz koji se odnosi na odsustvo radi nege deteta. Kod S rešenja se predlaže preformulacija u „odsustvo oca radi nege deteta“ imajući u vidu da se u zvaničnim zakonskim dokumentima upravo pojavljuje pojam „odsustvo radi nege deteta“, a kod mađarskog jezika se predlaže upotreba MM rešenja umesto rešenja VM, zbog ekonomičnosti.

komentar

Jarić: -

HR: -

IATE: -

SP	odsustvo oca radi nege deteta	FA
MP	az apa gyermekgondozási szabadsága	FA

92.

E positive action

Measures targeted at a particular group and intended to eliminate and prevent discrimination or to offset disadvantages arising from existing attitudes, behaviours and structures (sometimes referred to as positive discrimination).

Positive action has been helping educators around the world create a healthy school climate for their students.

S	pozitivna akcija	AP
MM	pozitív intézkedések	K
VM	pozitív akció	AP

Sva tri rešenja su prihvatljiva, s tim što kod MM rešenja nema poklapanja u broju u odnosu na leksemu „action”, koja je brojiva i „intézkedések”, koja je u množini, a treba da bude u jednini. U MM rešenju radi se o delimičnom kalkiranju, budući da je leksema „positive“ adaptirana preoblikovanjem. Kod ove odrednice treba istaći da je isti semantički sadržaj leksema „positive action”, „positive discrimination” i „affirmative action”. Vidimo u definicijama ovih odrednica da se upućuje bar na jednu od ostale dve. Iz ovog razloga bi bilo potrebno da se navedene lekseme prevedu na isti način, s tendencijom da se izbegava upotreba termina „pozitivna diskriminacija” odnosno „pozitív diszkrimináció” i „pozitív megkülönböztetés” zbog negativnih asocijativnih značenja same lekseme „diskriminacija”, odnosno „megkülönböztetés”. Dole se predlažu rešenja u kojima se izbegava upotreba preoblikovanja. Predloženo rešenje identično je sa predloženim rešenjem za odrednicu „affirmative action” (up. odrednicu 55).

komentar

Jarić: afirmativna akcija / afirmativne mere

HR: pozitivna akcija

IATE: pozitív intézkedés / cselekvés

SP	pozitivna mera	FA
MP	támogató intézkedés	FA

93.

E	positive discrimination	
See Positive action.		
<i>Acts of positive discrimination are allowed for under anti-discrimination laws.</i>		
S	pozitivna diskriminacija	AP
MM	pozitív diszkrimináció	AP
VM	pozitív diszkrimináció	AP
komentar	<p>S rešenje je prihvatljivo ako se ima u vidu da se primenom prevođenja ne može dobiti ekonomično rešenje. Kod MM i VM rešenja, međutim, možemo primeniti funkcijsku aproksimaciju i dobiti rešenje kao što je dole predloženo. Zbog negativnog asocijativnog značenja lekseme „discrimination”, bolje je koristiti prevodna rešenja odrednica „positive action” ili „affirmative action”. Standardizacijom terminologije rodne ravnopravnosti, trebalo bi odrediti koju od tri lekseme koje upućuju na isti pojam, „affirmative action”, „positive action” i „positive discrimination” treba koristiti, budući da u slučaju stručne terminologije sinonimija nije poželjna.</p> <p>Jarić:-</p> <p>HR: pozitivna diskriminacija</p> <p>IATE: előnyben részesítés / pozitív diszkrimináció</p>	
SP	pozitivna diskriminacija	AP
MP	előnyös megkülönböztetés	FA

94.

E preferential treatment

The treatment of one individual or group of individuals in a manner which is likely to lead to better benefits, access, rights, opportunities or status than those of another individual or group of individuals. May be used positively when it implies a positive action intended to eliminate previous discriminatory practice or negatively where it is intended to maintain differentials or advantages of one individual/group of individuals over another.

While affirmative action is about to get torn apart by the Supreme Court, preferential treatment in college admissions goes uncontested.

S	povlašćeni tretman	K
MM	kedvező bánásmód	K
VM	megkülönböztetett bánásmód	FA

S rešenje je prihvatljivo, s tim što se dole predlaže rešenje kojim je izbegnuta upotreba preoblikovanja dela kalka (*treatment* – tretman). Kada je reč o rešenjima na mađarskom jeziku, treba istaći da ni MM ni VM rešenje ne možemo smatrati u potpunosti prihvatljivim i ne mogu se smatrati najbližim prirodnim ekvivalentom, imajući u vidu da ni jedno ni drugo rešenje ne prenosi u celosti asocijativna značenja odrednice na IJ. Naime, u definiciji same odrednice navodi se da pojam koji je izražen njome može biti i pozitivna i negativna pojava. Međutim, MM rešenje zbog upotrebe lekseme „kedvező” ima pozitivno asocijativno značenje, dok VM rešenje zbog upotrebe lekseme „megkülönböztetett” ima izraženo negativno asocijativno značenje. Stoga se predlaže primena funkcijske aproksimacije kojom se pojam osvetljava iz drugog ugla (Prčić, 2005) čime dobijamo dole navedeno rešenje.

Jarić: -

HR: -

IATE: preferenciális elbánás

SP	povlašćeno postupanje	K
MP	előnyben részesítés	FA

95.

E recognition and valuation of unpaid work

Measurement, in quantitative terms, including by assessing and reflecting its value in satellite accounts, of unremunerated work that is outside the scope of national accounts (UN system of national accounts) such as domestic work, caring for children and other dependants, preparing food for the family, community and other voluntary work.

Recognition and valuation of women's unpaid work is a key strategy in our gender equality policy.

S	priznavanje i vrednovanje neplaćenog rada	K
MM	a nem fizetett munka elismerése és értékelése	K
VM	a fizetetlen munka elismerése és értékelése	K

S rešenje je prihvatljivo jer pravilno prenosi sadržaj odrednice na IJ. MM i VM rešenja su takođe prihvatljiva i mogu se oba koristiti, imajući u vidu da su razlike morfosintaksičke a ne semantičke.

komentar

Jarić: -

HR: -

IATE: nem fizetett munka, *valuation* – értékelés

SP	priznavanje i vrednovanje neplaćenog rada	K
	a nem fizetett munka elismerése és értékelése;	
MP	a fizetetlen munka elismerése és értékelése	K

96.

E reconciliation of work and family / household life

The introduction of family and parental leave schemes, child and elderly care arrangements, and the development of a working environment structure and organisation which facilitates the combination of work and family/household responsibilities for women and men.

This first OECD review of the reconciliation of work and family life looks at the challenges parents of young children confront when trying to square their work and care commitments, and the implications for social and labour market trends.

S	usklađivanje rada i porodičnog života / života domaćinstva	FA
MM	a család és munka összeegyeztetése	FA
VM	a munka és család / családi élet összeegyeztetése	FA

S rešenje je delimično prihvatljivo, jer prenosi osnovno značenje odrednice na IJ, ali je potrebno preciznije odrediti nijanse u značenju kako bi se dobio tačan i što ekonomičniji prevod. U datom kontekstu leksemu „work” treba prevesti sa „posao”, odnosno „poslovni”, a ne „rad” jer je značenje ove druge lekseme opštije od prve. Takođe radi ekonomičnosti u rešenju razumljivo je izostavljanje dela „household life”, jer su ključna semantička obeležja odrednice na IJ već preneti kroz „reconciliation of work and family life”. MM rešenje je neprecizno i ne može se smatrati prihvatljivim jer se „family life” prevodi samo kao „család”, što je nedovoljno precizno. Takođe, prevodi leksema „work“ i „family life” navode se obrnutim redosledom. Kod VM rešenja je nepotrebno korišćenje i leksema „család” i leksema „családi élet”.

komentar

Jarić: -

HR: usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života

IATE: a munka és a családi élet összeegyeztetése

SP	usklađivanje poslovnog i porodičnog života	FA
MP	a munka és a családi élet összeegyeztetése	FA

97.

E regulation of part-time work

The introduction of rules which govern the scope and use of part time work, aimed at preventing any form of discrimination against part-time workers, improving the quality of part-time work and facilitating the development of part-time work as a choice.

The new study focuses on employment policies and regulation of part-time work in seven EU member states.

S	regulisanje rada sa skraćenim radnim vremenom	FA
MM	a részfoglalkoztatás szabályozása	K
VM	a részfoglalkoztatás szabályozása	K

komentar S rešenje je samo delimično prihvatljivo, jer se umesto prevođenja lekseme „regulation” koristi adaptacija preoblikovanjem i zbog toga što se neprecizno prenosi pojam na koji se upućuje odrednicom „part-time work“. Kako se ovde radi o stručnoj terminologiji, potrebno je uskladiti prevod lekseme „part-time work” sa zvanično priznatim i korišćenim terminima na CJ. U skladu sa ovim su dati i predlozi dole.

Jarić: -

HR: reguliranje poslova sa skraćenim radnim vremenom

IATE: -

SP	uređivanje rada sa nepunim radnim vremenom	FA
MP	a rész munkaidős foglalkoztatás szabályozása	K

98.

E reproductive health

A state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity, in all matters relating to the reproductive system and to its functions and processes.

Irresponsible sexual behaviour is a significant reproductive health risk for older adolescents.

S	reproduktivno zdravlje	K
MM	reproduktív egészség	K
VM	reprodukciós egészség	K

komentar Sva tri rešenja su prihvatljiva i daju formalne korespondente. U svim rešenjima uočava se delimično kalkiranje, jer je leksema „reproductive” adaptirana preoblikovanjem, dok je leksema „health” izražena sredstvima CJ, a struktura je preslikana sa IJ. Kod MM i VM rešenja se kod prevoda lekseme „reproductive” primenjuju različiti nastavci za tvorbu prideva, ali ovo ne utiče na značenje. Ipak, predloženo je MM rešenje kao rešenje koje se koristi i u prevodima zvaničnih dokumenata EU sa engleskog jezika na mađarski jezik.

Jarić: -

HR: reproduktivno zdravlje

IATE: reproduktív egészség

SP	reproduktivno zdravlje	K
MP	reproduktív egészség	K

99.

E reproductive rights

The right of any individual or couple to decide freely and responsibly the number, spacing and timing of their children and to have the information and means to do so, and the right to attain the highest standard of sexual and reproductive health.

According to pro-choice activist Lara Knudsen, issues related to reproductive rights are some of the most vigorously contested rights' issues worldwide, regardless of the population's socioeconomic level, religion or culture.

S	reproduktivna prava	K
MM	reprodukción jogok	K
VM	gyermekvállalással kapcsolatos jogok	FA

Kao i kod prethodne lekseme i u ovom slučaju se uočava delimično kalkiranje kod S i MM. S rešenje je prihvatljivo. Za rešenje na mađarskom jeziku se predlaže „reproduktiv jogok”, kako bi se dosledno upotrebljavao pridev „reproduktiv” za srodne odrednice. VM rešenje se ne preporučuje zbog toga što nije odgovarajuće, jer predstavlja hiposemantizaciju budući da upućuje samo na deo značenja pojma, odnosno na prava vezana za planiranje porodice, dok se odrednica na IJ pored planiranja porodice odnosi i na reproduktivno zdravlje.

komentar

Jarić: -

HR: reproduktivna prava

IATE: reproduktiv egészség

SP	reproduktivna prava	K
MP	reproduktiv jogok	K

100.

E segregation of the labour market

See Job segregation.

Rather than improving, as one might expect at the end of the dawn of the next century, segregation of the labour market and undervaluing of women's employment may be deepening.

S	segregacija tržišta rada	K
MM	munkaerőpiaci szegregáció	K
VM	a munkaerőpiac szegregációja	K

U sva tri slučaja imamo delimično kalkiranje, gde je leksema na IJ „segregation” adaptirana preoblikovanjem, dok je ostatak odrednice preveden. S rešenje je prihvatljivo i u skladu sa rešenjima sličnih leksema („job segregation”, „occupational segregation”, „horizontal segregation”). Za razliku od S rešenja, u mađarskom jeziku se može izbeći preoblikovanje lekseme „segregation” i koristiti prevodno rešenje „elkülönítés”, što je primenjivano i kod odrednica koje ukazuju na srodne pojmove.

komentar

Jarić: -

HR: segregacija na tržištu rada

IATE: horizontális szegregáció

SP	segregacija tržišta rada	K
MP	munkaerőpiaci elkülönítés	K

101.

E sex disaggregated statistics

The collection and separation of data and statistical information by sex to enable comparative analysis, sometime referred to as gender disaggregated statistics.

Sex-disaggregated statistical data reflect roles, real situations, general conditions of women and men in every aspects of the society.

S	polno osetljiva statistika	FA
MM	statisztika nemek szerinti bontásban	FA
VM	nemileg érzékeny statisztika	FA

komentar

S i VM rešenja su neprihvatljiva jer pogrešno prenose značenje odrednice na IJ. Verovatno je VM rešenje nastalo kao posledica uticaja S rešenja. Pojam na IJ ukazuje na podatke razvrstane po polu, dok S rešenje ukazuje na „...prikupljanje statističkih podataka o ženama i muškarcima u jednom društvu kako bi se omogućilo sprovođenje politika rodne jednakosti” (Blagojević 2012: 10). MM rešenje je prihvatljivo. Kako se u definiciji ove odrednice upućuje na odrednicu „gender disaggregated statistics“ (analizirana pod rednim brojem 75) u predlozima dole se navode rešenja upravo za ovu odrednicu. Tokom procesa standardizacije treba odrediti koja odrednica treba da se koristi za određivanje pojma čije je značenje opisano u definiciji.

Jarić: -

HR: statistika vođena prema spolu/rodu – *gender statistics*

IATE: disaggregated – alábontott (accounting)

SP	rodno razvrstani podaci	FA
MP	nemek szerint bontott adatok	FA

102.

E sexual harassment

Unwanted conduct of a sexual nature or other conduct based on sex affecting the dignity of women and men at work including conduct of superiors and colleagues (Council Resolution 90/C 157/02 of 29/05/90, OJ C 157).

Sexual harassment disproportionately affects women with 1 in 5 experiencing sexual harassment in the workplace at some time.

S	seksualno uznemiravanje	K
MM	szexuális zaklatás	K
VM	szexuális zaklatás	K

U sva tri rešenja uočavamo delimično kalkiranje, budući da je deo kalka, tj. leksema na IJ „sexual“ adaptirana preoblikovanjem. Iako je u izuzetno širokoj upotrebi, S rešenje predstavlja zapravo hiposemantizaciju, jer ne prenosi u potpunosti sve aspekte značenja lekseme „harassment“, tj. ne prenosi obeležje intenziteta neželjenog ponašanja. Definicija odrednice „sexual harassment“ više odgovara prevodu „seksualno napastovanje“ u pogledu deskriptivnog i asocijativnog značenja. Ipak treba naglasiti da se definicija gore navedene odrednice podudara delimično sa definicijama seksualnog uznemiravanja i seksualnog ucenjivanja opisanih u Zakonu o ravnopravnosti polova Republike Srbije (čl.10). Iako leksema „napastovanje“ pokriva semantički sadržaj pojmova „ucenjivanje“ i „uznemiravanje“, imajući u vidu da je „uznemiravanje“ u širokoj upotrebi u javnom govoru i medijima, možemo pretpostaviti da rešenje „seksualno napastovanje“ ne bi naišlo na široko prihvatanje i upotrebu u javnosti. MM i VM rešenja su prihvatljiva, s tim što bi bilo poželjno izbeći adaptaciju preoblikovanjem lekseme „sexual“ i ovu leksemu adaptirati prevodenjem.

komentar

Jarić: seksualno uznemiravanje

HR: seksualno zlostavljanje na poslu

IATE: szekszuális zaklatás

SP	seksualno napastovanje	K
MP	nemi zaklatás	K

103.

E sexual orientation

Sexual preference for a person of either the same or the opposite sex (homosexuality, lesbianism, heterosexuality, bisexuality).

Under the Equality Act 2010 it is unlawful to discriminate against workers because of sexual orientation.

S	seksualna orijentacija	AP
MM	szexuális orientáció	AP
VM	nemi hajlam	K

S rešenje je prihvatljivo. Ukoliko želimo da izbegnemo adaptaciju preoblikovanjem, leksema „orientation“ može se adaptirati prevođenjem, pri čemu dobijamo rešenje „opredeljenje“ tj. „seksualno opredeljenje“. Međutim, imajući u vidu da same organizacije koje se zalažu za prava istopolno orijentisanih osoba u svojim publikacijama koriste leksemu „seksualna orijentacija“, dole je upravo to rešenje predloženo. MM rešenje je takođe prihvatljivo. Dole se predlaže rešenje delimičnim kalkiranjem kojim se barem delom izbegava adaptacija preoblikovanjem kroz prevođenje leksema „orientation“ u „beállítottság“. Rešenje „szekszuális irányultság“ takođe je moguće, i ono se koristi prvenstveno u antidiskriminacionim pravnim dokumentima. VM rešenje nije prihvatljivo jer ne izražava adekvatno sadržaj odrednice na IJ („nemi hajlam“ – „polna sklonost“, ukazuje na tendencije u ponašanju, dok se termin „sexual orientation“ odnosi na seksualnost kao deo identiteta, čije su komponente seksualna orijentacija, biološki pol, rodni identitet, rodne uloge (Živković 2006:17)).

komentar

Jarić: seksualna orijentacija

HR: spolna orijentacija

IATE: szexuális irányultság

SP	seksualna orijentacija	AP
MP	szekszuális beállítottság	K

104.

E sexual violence

See Gender based violence.

Interviews at the Social Welfare Center revealed she had been a victim of sexual violence for many years.

S seksualno nasilje K

MM szexuális erőszak K

VM szexuális erőszak K

Sva tri rešenja su prihvatljiva i u sva tri slučaja uočavamo delimično kalikiranje sa preoblikovanjem lekseme „sexual”. Kod rešenja na mađarskom jeziku može se primeniti i prevođenje umesto preoblikovanja. Kod same odrednice na H, treba istaći da je upućivanje na pojam rodno zasnovanog nasilja neadekvatno, jer se pojmovi na koje ukazuje odrednica „gender based violence / sexual violence” u okviru analiziranog rečnika predstavljaju i definišu kao isti pojam (odrednica je analizirana pod rednim brojem 74), iako pojam rodno zasnovanog nasilja uključuje pojam seksualnog nasilja.

komentar Rodno zasnovano nasilje (prema definiciji Saveta Evrope iz 2002.godine) je svako delo nasilja zasnovano na rodnoj/polnoj osnovi, koje za posledicu ima ili može imati fizičku, seksualnu ili psihološku povredu ili patnju, uključujući i pretnje takvim delima, prisiljavanje ili oduzimanje slobode, bez obzira da li se nasilje događa u javnom ili privatnom životu. Rodno zasnovano nasilje najčešće se izjednačava sa nasiljem nad ženama i uključuje sledeće vidove (ali se ne ograničava na njih): 1. nasilje koje se događa u porodici ili domaćinstvu (fizička i mentalna agresija, emocionalno i psihološko zlostavljanje, silovanje i seksualno zlostavljanje, incest, silovanje među supružnicima, stalnim ili povremenim partnerima i ukućanima, zločine počinjene u ime časti, sakaćenje ženskih genitalija, ostali tradicionalni običaji štetni za žene kao što su prisilni, ugovoreni i rani brakovi); 2. nasilje koje se događa u zajednici (silovanje, seksualno zlostavljanje, seksualno uznemiravanje i ucenjivanje na radu i u institucijama, trgovina ženama (i decom) u svrhu seksualnog iskorišćavanja, ekonomskog iskorišćavanja i seks-turizma, nepoštovanje slobode izbora u vezi sa reprodukcijom, npr. prisilna sterilizacija i pobačaji, kontracepcija nametnuta pretnjom ili silom, uskraćivanje pobačaja, prenatalna selekcija pola i slično); 3. nasilje koje počinji ili dozvoli država ili njeni predstavnici ili predstavnice prema osobama u institucijama – u školama, učeničkim domovima, domovima za smeštaj dece bez roditeljskog staranja, domovima za stara i bolesna lica, psihijatrijskim institucijama, pritvorskim ustanovama i zatvorima; 4. kršenje ljudskih prava u situacijama ratnog konflikta (uzimanje osoba za taoce, ponižavanje, mučenje, progon, sistemsko silovanje, seksualno ropstvo, prisilna trudnoća, trgovina u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorišćavanja).

Jarić: seksualno nasilje

HR: seksualno nasilje

IATE: nemi erőszak / szexszuális erőszak

SP seksualno nasilje K

MP nemi erőszak K

105.

E trafficking / trading in human beings / in women and children

The trade in people, primarily in women and children, for the purposes of modern slavery or cheap labour or for sexual exploitation (see Sex trade).

As the study illustrates, in the combat against trafficking in children and women, there are strong expectations for targeted programmes and strategies, for early warning mechanisms and preventive actions.

S	trgovina ljudima / ženama i decom	K
MM	emberkereskedelem / nő- és gyermekkereskedelem	K
VM	emberkereskedelem / nőkkel és gyermekkel való kereskedelem	K
	Sva tri rešenja su prihvatljiva, s tim što se predlaže upotreba MM rešenja umesto VM rešenja zbog ekonomičnosti.	
komentar	Jarić: trgovina ženama HR: <i>trafficking</i> – trgovanje žena IATE: emberkereskedelem, nőkereskedelem, gyermekkereskedelem	
SP	trgovina ljudima; trgovima ženama i decom	K
MP	emberkereskedelem; nő- és gyermekkereskedelem	K

106.

E unpaid / unremunerated work

Work which carries no direct remuneration or other form of payment (see also Recognition and valuation of unpaid work).

In some sectors, even during boom times it was difficult to find paid experience, and unpaid work experience or internships were considered the 'norm.'

S	neplaćeni rad / rad bez naknade	K
MM	nem fizetett / fizetetlen munka	K
VM	fizetetlen / ingyen munka	K/FA
	S rešenje je prihvatljivo jer u potpunosti prenosi semantički sadržaj odrednice na IJ. Predlog je da se rešenje učini još ekonomičnijim tako što će se izostaviti deo „rad bez naknade” imajući u vidu poklapanja u značenju leksema „neplaćeni” i „bez naknade”. Isto se predlaže i za MM i VM rešenja, koja su takođe prihvatljiva. Nema značajnijih razlika u upotrebi dva oblika negacije u slučaju „nem fizetett” i „fizetetlen” pa se predlaže upotreba ovog drugog jer je kraći. Predložena rešenja za ovu odrednicu u skladu su sa predlozima za prevod srodne odrednice „recognition and valuation of unpaid work” (analizirana pod rednim brojem 95).	
komentar	Jarić: - HR: neplaćeni rad IATE: nem fizetett munka	
SP	neplaćeni rad	K
MP	fizetetlen munka	K

107.

E vertical segregation

The concentration of women and men in different grades, levels of responsibility or positions (see Job segregation).

Vertical segregation affects women far more than men.

S vertikalna segregacija AP

MM vertikális szegregáció AP

VM vertikális szegregáció AP

S rešenje je opravdano imajući u vidu da nije moguće primeniti prevodni postupak a da pritom kao rezultat dobijemo ekonomičan prevod koji u potpunosti prenosi semantički sadržaj odrednice na IJ. Kod rešenja za mađarski jezik predlaže se delimično kalkiranje, tj. prevođenje lekseme „szegregáció” umesto preoblikovanja. Predložena rešenja su u skladu sa rešenjima koja su data za srodnu odrednicu „horizontal segregation” (analizirana pod rednih brojem 78). Kao i kod „horizontal segregation” za mađarski jezik se ne preporučuje prevođenje lekseme „vertikális” u „vízsintes”, jer leksema „vízsintes elkülönítés” spada u terminologiju avio-transporta.

komentar

Jarić: -

HR: vertikalna segregacija

IATE: vertikális szegregáció

SP **vertikalna segregacija** AP

MP **vertikális elkülönítés** K

108.

E vocational training

Any form of education which prepares for a qualification for a particular profession, trade or employment or which provides the necessary skills for such a profession, trade or employment (European Court of Justice, Gravier Case 293/83 ECR 1985).

The Remote Vocational Training Scheme is a vocational training program for medical practitioners in remote and isolated communities throughout Australia.

S profesionalna obuka FA

MM szakképzés K

VM szakmai képzés K

S rešenje predstavlja neopravdanu strukovnu upotrebu anglicizma, u smislu da se preoblikovana leksema iz engleskog jezika „professional” koristi u izrazima u kojima se može koristiti i formalni korespondent na srpskom jeziku. U skladu s tim dat je predlog dole. MM i VM rešenja su oba prihvatljiva jer nema razlika u njihovom značenju. Zbog ekonomičnosti, dole je kao predlog navedeno MM rešenje.

komentar

Jarić: -

HR: strukovno usavršavanje

IATE: szakképzés

SP **stručna obuka** K

MP **szakképzés** K

4. ZAVRŠNA RAZMATRANJA

U ovom poglavlju predstavljeni su najznačajniji nalazi analize korpusa (odeljak 4.1.) i mogućnosti primene odabranih principa standardizacije terminologije rodne ravnopravnosti. Nakon toga iznose se najvažniji zaključci i razmatraju moguće koristi i primena izvršene analize korpusa (odeljci 4.2 i 4.3.).

4.1. REKAPITULACIJA REZULTATA ANALIZE

Uopšteno, prevodi glosara *100 words for equality* mogu se smatrati solidnim pokušajem da se terminologija interdisciplinarne oblasti rodne ravnopravnosti sa engleskog jezika pretoči u srpski i mađarski jezik. Na osnovu analize odrednica može se zaključiti da su se prevoditeljice i prevodioci trudili da prevodi budu orijentisani ka ciljnoj publici i da se ostvari što veći stepen jasnoće u prenošenju semantičkog sadržaja odrednica.

S aspekta detaljne analize, može se konstatovati da analizirani prevodi sadrže nekoliko referencijskih i gramatičkih grešaka i da se često neopravdano daje prednost adaptaciji preoblikovanjem u odnosu na adaptaciju prevodenjem. Kod prevoda na srpski jezik, na osnovu neposrednog uviđanja u tok prevodenja, može se konstatovati da nedostaje konačna provera prevoda, lektura i korektura, kao i da je u nedovoljnoj meri konsultovana stručna literatura.

U nastavku teksta daje se sumarni pregled glavnih nalaza analize sa primerima, po sledećim tačkama:

- 1) dominantni postupci adaptacije leksema sa engleskog jezika na srpski i mađarski jezik;
- 2) hiposemantizacija i hipersemantizacija prilikom prevodenja;
- 3) primeri prevodilačkih grešaka;
- 4) primeri adekvatnih prevoda;
- 5) sličnosti i razlike između dva prevoda na mađarski jezik;
- 6) poštovanje principa rodno osetljive upotrebe jezika.

4.1.1. Dominantni postupci adaptacije leksema sa engleskog jezika na srpski i mađarski jezik

Analiza prevoda odrednica ukazuje na to da je dominantni postupak adaptacije leksema iz engleskog jezika adaptacija prevodenjem, i to pre svega putem funkcijske aproksimacije i kalkiranja (za sva tri posmatrana jezika). Najveći broj rešenja koja su rezultat kalkiranja predstavljaju primere delimičnog kalkiranja, u kojima je celina odrednice prenetna primenom navedenog postupka, ali je deo kalka adaptiran preoblikovanjem. Najmanje je zastupljeno direktno prevodenje. Adaptacija preoblikovanjem primenjena je kod svega nekoliko odrednica. Među ciljnim jezicima nema značajnijih odstupanja u učestalosti primene različitih prevodnih postupaka. Učestalost prevodnih postupaka u MM i VM rešenjima je gotovo identična. Treba naglasiti da je prilikom analize uočen nedostatak u doslednosti primene istih prevodnih postupaka za srodne lekseme i lekseme slične strukture, što je otežalo precizno određivanje upotrebljenog prevodnog postupka. Dole će se navesti primeri adaptacije preoblikovanjem i adaptacije prevodenjem različitim postupcima.

Adaptacija preoblikovanjem je primenjena kod odrednica „quota“, „parity democracy“, „positive action“ i „vertical segregation“:

E	quota	
S	kvota	AP
MM	kvóta	AP
VM	kvóta	AP
SP	kvota	AP
MP	kvóta	AP

E	parity democracy	
S	paritetna demokratija	AP
MM	paritásos demokrácia	AP
VM	paritásos demokrácia	AP
SP	paritetna demokratija; demokratija zasnovana na jednakosti žena i muškaraca	AP; FA
MP	paritásos demokrácia; nők és férfiak egyenlőségén alapuló demokrácia	AP; FA

E	positive action	
S	pozitivna akcija	AP
MM	pozitiv intézkedések	K
VM	pozitív akció	AP
SP	pozitivna mera	FA
MP	támogató intézkedés	FA

E	vertical segregation	
S	vertikalna segregacija	AP
MM	vertikális szegregáció	AP
VM	vertikális szegregáció	AP
SP	vertikalna segregacija	AP
MP	vertikális elkülönítés	K

Adaptacija preoblikovanjem se u većini slučajeva primenjuje kada se prevođenjem ne može ostvariti ekonomičan i proziran prevod, odnosno kada prevedena leksema u ciljnom jeziku ima značajno drugačije značenje. U velikom broju prevodnih rešenja uočena je delimična adaptacija preoblikovanjem (kada je jedan deo odrednice preoblikovan, a drugi deo preveden), i to u slučajevima delimičnog kalkiranja.

Direktno prevođenje primenjeno je kod odrednica „refuge“, „sex“, „derived rights“ i „division of labour (by gender)“:

E	refuge	
S	utočište	DP
MM	krízisotthon	FA
VM	menedék	DP
SP	sklonište (za žene i decu izložene nasilju)	FA
MP	menedék (bántalmazott nők és gyermekek számára); krízisotthon (bántalmazott nők és gyermekek számára)	FA

E	sex	
S	pol	DP
MM	nem	DP
VM	nem	DP
SP	pol	DP
MP	nem	DP

E	derived rights	
S	izvedena prava	DP
MM	származtatott jogok	DP
VM	származékos jogok	DP
SP	izvedena prava	DP
MP	származtatott jogok	DP

E	division of labour (by gender)	
S	podela rada (na osnovu roda)	DP
MM	a munka (nemek szerinti) felosztása	DP
VM	(nemi alapú) munkamegosztás	DP
SP	(rodno zasnovana) podela rada	DP
MP	a munka (nemek szerinti) megosztása	DP

Kalkiranjem su prevedene odrednice „diversity”, „glass ceiling”, „burden of proof”, „invisible barriers”. Primenom ovog postupka dobijaju se ekonomska rešenja, ali ona ne doprinose uvek semantičkoj prozirnosti odrednice.

E	diversity	
S	raznolikost	K
MM	másság	K
VM	másság	K
SP	raznolikost	K
MP	másság; sokszínűség	K

E	glass ceiling	
S	stakleni plafon	K
MM	„üvegplafon“	K
VM	üvegplafon	K
SP	stakleni plafon	K
MP	üvegplafon	K

E	burden of proof	
S	teret dokazivanja	K
MM	bizonyítási teher	K
VM	a bizonyítás terhe	K
SP	teret dokazivanja	K
MP	bizonyítási teher	K

E	invisible barriers	
S	nevidljive prepreke	K
MM	láthatatlan korlátok	K
VM	láthatatlan akadályok	K
SP	nevidljive prepreke	K
MP	láthatatlan akadályok; láthatatlan korlátok	K

Primeri delimitičnog kalkiranja su prevodna rešenja odrednica „job segregation”, „feminisation of poverty”, „individualisation of rights” i „sexual harassment”:

E	job segregation / employment segregation	
S	segregacija radnih mesta / segregacija u zapošljavanju	K
MM	állás / foglalkoztatási szegregáció	K
VM	munkahelyi / foglalkoztatási szegregáció	K
SP	segregacija radnih mesta; segregacija pri zapošljavanju	K
MP	állás elkülönítés; foglalkoztatási elkülönítés	K

E	feminisation of poverty	
S	feminizacija siromaštva	K
MM	a szegénység elnőiesedése	K
VM	a szegénység feminizálódása	K
SP	feminizacija siromaštva	K
MP	a szegénység elnőiesedése	K

E	individualisation of rights	
S	individualizacija prava	K
MM	a jogok individualizálása	K
VM	a jogok individualizálása	K
SP	individualizacija prava	K
MP	a jogok individualizálása	K

E	sexual harassment	
S	seksualno uznemiravanje	K
MM	szexuális zaklatás	K
VM	szexuális zaklatás	K
SP	seksualno napastovanje	K
MP	nemi zaklatás	K

Funkcijska aproksimacija primenjuje se radi ostvarivanja jasnoće odrednice, na uštrb ekonomičnosti, i kada na ciljnim jezicima ne postoje resursi za

ekonomično i prozirno rešenje. Ovaj postupak primenjuje se kod leksema koje upućuju na složene pojmove koji su relativno novi u ciljnim društvima i još uvek nedovoljno poznati. Iako je ovo prevashodno semantička analiza odrednica na IJ i prevodnih rešenja, primećeno je da su prema strukturi rešenja dobijena primenom funkcijske aproksimacije frazne lekseme, i to pre svega imeničke fraze, a ređe sintagme. Posmatrajući strukturu prevodnih rešenja u odnosu na prevodni postupak, zaključujemo da se sintagme prevashodno javljaju upravo kod primene funkcijske aproksimacije (npr. kod MM rešenja odrednica „dependant care” i gender blind” ili kod rešenja u svim ciljnim jezicima za odrednicu „gender mainstreaming“). Takođe je uočeno da se najveći broj hipersemantizovanih prevodnih rešenja javlja prilikom primene funkcijske aproksimacije. Funkcijska aproksimacija je, između ostalog, primenjena kod prevoda leksema „family worker”, „mainstreaming”, „paternal leave” i „sex disaggregated statistics”:

E	family worker	
S	pomažući članovi u domaćinstvu	FA
MM	alkalmazott családtag	FA
VM	(ki)segítő családtag	FA
SP	pomažući članovi ili članice domaćinstva	FA
MP	(ki)segítő családtag	FA
E	mainstreaming	
S	uvođenje u javnu politiku	FA
MM	a nemek társadalmi dimenzióinak integrálása	FA
VM	bevezetés a politikába	FA
SP	uvođenje u javnu politiku	FA
MP	bevezetés a politikába	FA
E	paternal leave	
S	odsustvo oca radi brige o detetu	FA
MM	az apa gyermekgondozási szabadsága	FA
VM	az apa gyermekgondozási / szülői szabadsága	FA
SP	odsustvo oca radi nege deteta	FA
MP	az apa gyermekgondozási szabadsága	FA
E	sex disaggregated statistics	
S	polno osetljiva statistika	FA
MM	statisztika nemek szerinti bontásban	FA
VM	nemileg érzékeny statisztika	FA
SP	rodno razvrstani podaci	FA
MP	nemek szerinti bontott adatok	FA

Neopravdana upotreba anglicizma primećena je u slučaju MM rešenja odrednice „benchmarking” i S rešenja odrednice „vocational training”:

E	benchmarking	
S	određivanje pokazatelja uspešnosti	FA
MM	benchmarking/mérőpontosás	K
VM	az eredményesség viszonyítási mutatói	FA
SP	merenje napretka; merenje uspeha; merenje učinka	FA
MP	a teljesítmény mérése	FA

Prvi deo MM rešenja možemo smatrati neopravdanim anglicizmom, budući da se leksema preuzima u svom izvornom obliku i da je leksemu moguće na ekonomičan način prevesti, te da leksema preuzeta u svom izvornom obliku ne doprinosi razumevanju njenog značenja.

E	vocational training	
S	profesionalna obuka	FA
MM	szakképzés	K
VM	szakmai képzés	K
SP	stručna obuka	K
MP	szakképzés	K

S rešenje predstavlja neopravdanu strukovnu upotrebu anglicizma, u smislu da se preoblikovana leksema iz engleskog jezika „professional” koristi u izrazima u kojima se može koristiti i formalni korespondent na srpskom jeziku. U skladu s tim je predloženo rešenje „stručna obuka”.

4.1.2. Hiposemantizacija i hipersemantizacija prilikom prevodenja

Kada je reč o stepenu poklapanja deskriptivnih i asocijativnih značenja odrednica na CJ i prevodnih rešenja, može se zaključiti da se kod većine slučajeva uspeo u pronalaženju najbližeg prirodnog ekvivalenta. Primeri rešenja kod kojih je uočeno da predstavljaju hiposemantizaciju su prevodi leksema „wife battering”, „women’s studies / gender studies”, „job sharing”, „gender-based violence / sexual violence”, „part-time employment”, „reproductive rights” i „sexual harassment”:

E	wife battering / beating	
S	fizičko nasilje nad ženama	FA
MM	a feleség bántalmazása	K
VM	feleségbántalmazás	K
SP	partnersko nasilje	FA
MP	feleségbántalmazás; partnerbántalmazás	K

S rešenje nije prihvatljivo jer ne prenosi ključna deskriptivna i asocijativna značenja izvorne odrednice. Predstavlja hiposemantizaciju, jer ne ukazuje na odnos nasilnika i osobe koje nasilje trpi, kao što je to izraženo u odrednici na IJ, a što je sa aspekta rodne ravnopravnosti veoma važno preneti (nasilje koje prema ženi čini njen muž ili partner), a ujedno jer ukazuje samo na fizičko nasilje što je samo jedna vrsta nasilja u porodično-partnerskom kontekstu.

E	women's studies / gender studies	
S	ženske studije / studije roda	K
MM	nőkutatás	FA
VM	női stúdiumok	K
SP	ženske studije; studije roda	K
MP	női tanulmányok	K

MM rešenje predstavlja hiposemantizaciju, jer upućuje samo na proučavanje žena i njihovog položaja (nőkutatás – ženska istraživanja), i ne može se smatrati prihvatljivim jer ne prenosi sadržaj lekseme „studies”. Iako MP rešenje takođe predstavlja hiposemantizaciju, treba imati u vidu da je u mađarskom jeziku nemoguće na ekonomičan način preneti pun sadržaj odrednice na IJ.

E	job sharing	
S	podela posla	K
MM	állás megosztás	K
VM	(meg)osztott munka	FA
SP	deljenje radnog mesta	FA
MP	állásmegosztás	K

Kod S rešenja primećujemo hiposemantizaciju, jer prevodno rešenje ne daje informacije o tome o kakvoj se specifičnoj vrsti podele posla u ovom slučaju radi. „Podela posla“ upućuje na širi pojam koji ne ukazuje jasno na deljenje formalnog zaposlenja, odnosno jednog radnog mesta, između najčešće dve ili više osoba i može se pogrešno protumačiti kao pojam koji je označen odrednicom „job segregation“, zbog čega je S rešenje neprihvatljivo.

E	gender based violence / sexual violence	
S	nasilje na osnovu roda / seksualno nasilje	FA/K
MM	szexuális erőszak	K
VM	nemi alapú erőszak / szexuális erőszak	K/K
SP	rodno zasnovano nasilje; seksualno nasilje	K
MP	nemen alapuló erőszak; nemi erőszak	K

MM rešenje nije prihvatljivo jer predstavlja hiposemantizaciju pošto deo odrednice uopšte nije prenet („gender-based violence“)

E	part-time employment	
S	rad sa skraćenim radnim vremenom	FA
MM	részmunkaidős foglalkoztatás	K
VM	részfoglalkoztatás	FA
SP	rad sa nepunim radnim vremenom	FA
MP	részmunkaidős foglalkoztatás	K

S rešenje je neprihvatljivo jer leksema „skraćenim“ upućuje na potpuno drugi pojam koji je definisan članovima 39 i 40 Zakona o radu RS u odnosu na značenje lekseme „part-time“. Naime, skraćeno radno vreme odnosi se na skraćenje punog radnog vremena usled posebno teških uslova rada ili opasnosti po zdravlje zaposlenog. Stoga se predlaže da se umesto lekseme „skraćenim“ koristi leksema „nepunim“, jer se pojam nepunog radnog vremena podudara sa pojmom iz odrednice na IJ u smislu Zakona o radu.

E	reproductive rights	
S	reproduktivna prava	K
MM	reprodukciós jogok	K
VM	gyermekvállalással kapcsolatos jogok	FA
SP	reproduktivna prava	K
MP	reproduktív jogok	K

VM rešenje se ne preporučuje zbog toga što predstavlja hiposemantizaciju, jer upućuje samo na deo značenja pojma, odnosno na prava vezana za planiranje porodice, dok se odrednica na IJ pored planiranja porodice odnosi i na reproduktivno zdravlje.

E	sexual harassment	
S	seksualno uznemiravanje	K
MM	szexuális zaklatás	K
VM	szexuális zaklatás	K
SP	seksualno napastovanje	K
MP	nemi zaklatás	K

Iako je u izuzetno širokoj upotrebi, S rešenje predstavlja zapravo hiposemantizaciju, jer ne prenosi u potpunosti sve aspekte značenja lekseme „harassment”, tj. ne prenosi obeležje intenziteta neželjenog ponašanja. Definicija odrednice „sexual harassment” više odgovara prevodu „seksualno napastovanje” u pogledu deskriptivnog i asocijativnog značenja.

Primeri rešenja koja predstavljaju hipersemantizaciju su prevodi sledećih leksema: „empowerment”, „mainstreaming”, „gender analysis”, „gender pay differential”, „sex trade”, „dignity at work”, „parental leave” „sex/gender system”:

E	empowerment	
S	osnaživanje	K
MM	az önérvényesítés képességének fejlesztése	FA
VM	erősítés/erősödés	K
SP	osnaživanje	K
MP	az önérvényesítés fejlesztése	FA

MM rešenje predstavlja hipersemantizaciju jer, za razliku od odrednice na IJ opisuje na šta se osnaživanje tačno odnosi, i jasno ukazuje na političko i društveno jačanje, a ne na fizičko jačanje. Ovim se doprinosi većoj prozirnosti odrednice.

E	mainstreaming	
S	uvodenje u javnu politiku	FA
MM	a nemek társadalmi dimenzióinak integrálása	FA
VM	bevezetés a politikába	FA
SP	uvodenje u javnu politiku	FA
MP	bevezetés a politikába	FA

Hipersemantizaciju uočavamo kod MM rešenja, jer se leksemom „mainstreaming” označava širi pojam od onog u MM prevodu, bez obzira na to što se leksema „mainstreaming” često koristi u kontekstu rodne ravnopravnosti kao deo fraze „gender mainstreaming”.

E	gender analysis	
S	rodna analiza	K
MM	a nemek társadalmi különbségeinek elemzése	FA
VM	nemi alapú elemzés	FA
SP	rodna analiza	K
MP	nemek szerinti elemzés	FA

MM rešenje predstavlja hipersemantizaciju jer detaljnije ukazuje na predmet analize u odnosu na odrednicu na IJ.

E	gender pay differential	
S	razlika u zaradama na osnovu pripadnosti rodu	FA
MM	a nemek megkülönböztetésén alapuló bérdifferentia	FA
VM	a keresetek nemi alapú megkülönböztetése	FA
SP	rodno zasnovana razlika u zaradama	FA
MP	a nemek megkülönböztetésén alapuló bérkülönbség	FA

MM rešenje je hipersemantizacija jer daje dodatne informacije o uzrocima razlika u platama u odnosu na odrednicu na IJ.

E	sex trade	
S	trgovina ljudima radi seksualne eksploatacije	FA
MM	szexkereskedelem	K
VM	nemi alapú emberkereskedelem	FA
SP	trgovina ljudima radi seksualnog iskorišćavanja	FA
MP	szexkereskedelem	K

S rešenje predstavlja hipersemantizaciju jer daje informacije o kontekstu fenomena seksualne eksploatacije, tj. da se seksualna eksploatacija dešava u okviru trgovine ljudima, a takve dodatne informacije se ne daju u odrednici na IJ.

E	dignity at work	
S	dostojanstvo na radnom mestu	K
MM	a munkavállaló méltósága	FA
VM	munkahelyi méltóság	K
SP	dostojanstvo na radnom mestu	K
MP	a munkavállaló méltósága	FA

MM rešenje je hipersemantizacija, jer se jasno imenuje subjekt na koji se sama odrednica odnosi, tj. zaposlena ili zaposleni treba da ima dostojanstvo na svom radnom mestu (prema definiciji).

E	parental leave	
S	roditeljsko odsustvo (odsustvo radi brige o detetu)	K (FA)
MM	szülői szabadság	K
VM	gyermekgondozási / szülői szabadság	FA/K
SP	roditeljsko odsustvo	K
MP	szülői szabadság	K

S rešenje predstavlja hipersemantizaciju, deo u zagradi predstavlja višak informacija, pa je dovoljno da rešenje glasi „roditeljsko odsustvo”. VM rešenje takođe predstavlja hipersemantizaciju, jer se specifično imenuje razlog odsustva.

E	sex/gender system	
S	polni/rodni sistem	K
MM	a férfiak és nők közötti rendszer	FA
VM	nemi alapú rendszer	FA
SP	polni/rodni sistem	K
MP	a nemek közötti rendszer	FA

MM rešenje predstavlja hipersemantizaciju, jer konkretno imenuje polove umesto generične lekseme „nem” odnosno „nemek”.

Analiza je pokazala da se hipersemantizacija javlja kod odrednica koje su manje poznate u ciljnim društvima, pa se može pretpostaviti da je hipersemantizacija posledica namere prevoditeljice ili prevodioca da korisnicama i korisnicima pruži što više informacija o značenju pojmova koji predstavljaju novinu. Hipersemantizacija se gotovo uvek javlja kada se primenjuje postupak funkcijske aproksimacije. U analizi je hipersemantizacija prepoznata, ali nije okarakterisana kao greška prevodioca ili prevoditeljice, budući da se u slučaju terminologije rodne ravnopravnosti, koja je još uvek u manjoj meri poznata u ciljnim društvima, hipersemantizacija može smatrati poželjnom.

4.1.3. Prevodilačke greške i primeri uspešnih prevoda

Tokom analize uočeno je nekoliko referencijskih i manji broj gramatičkih grešaka. Referencijske greške uočene su, između ostalog, u slučaju prevoda sledećih odrednica: „homework”, „sex-disaggregated statistics” i „gender-disaggregated data”, „economically active population”:

E	homework	
S	rad u kući	FA
MM	otthoni munka	K
VM	otthoni munka	K
SP	rad kod kuće	FA
MP	távmunka	FA

Sama leksema na IJ je nedovoljno prozirna, jer bez uvida u definiciju pogrešno upućuje na pojam koji se na srpskom i mađarskom jeziku određuje leksemama „domaći zadatak“, odnosno „házi feladat“. Uvidom u definiciju značenja termina otkriva se da ni jedno od ponuđenih rešenja ne prenosi u potpunosti sadržaj lekseme na IJ. Tako sva rešenja, imajući u vidu osnovno značenje kolokacije leksema „rad“ i „kuća“ odnosno „otthoni“ i „munka“, bez uvida u definiciju ili jasnog konteksta, pogrešno možemo povezati sa obavljanjem poslova u vezi sa održavanjem domaćinstva, što se u srpskom jeziku određuje leksemom „kućni poslovi“ a na mađarskom jeziku „házi munka“. Međutim, kako vidimo iz definicije, ovde se radi o obavljanju plaćenog rada van prostorija poslodavca.

E	sex disaggregated statistics	
S	polno osetljiva statistika	FA
MM	statisztika nemek szerinti bontásban	FA
VM	nemileg érzékeny statisztika	FA
SP	rodno razvrstani podaci	FA
MP	nemek szerint bontott adatok	FA

S i VM rešenja su neprihvatljiva jer pogrešno prenose značenje odrednice na IJ.. Pojam na IJ ukazuje na podatke razvrstane po polu, dok S rešenje ukazuje na „...prikupljanje statističkih podataka o ženama i muškarcima u jednom društvu kako bi se omogućilo sprovođenje politika rodne jednakosti“ (Blagojević 2012: 10). Kako se u definiciji ove odrednice upućuje na odrednicu „gender disaggregated statistics“ (analizirana pod rednim brojem 75) u predlozima se navode rešenja upravo za ovu odrednicu. Tokom procesa standardizacije treba odrediti koja odrednica treba da se koristi za određivanje pojma čije je značenje opisano u definiciji. Zbog sličnosti sa gore prikazanom odrednicom „sex diagggregated statistics“, odrednica „gender disaggregated statistics“ se ovde neće posebno obrazložiti.

E	economically active population	
S	radno aktivno stanovništvo	FA
MM	gazdaságilag aktív népesség	K
VM	aktív kereső népesség	FA
SP	radno aktivno stanovništvo	FA
MP	gazdaságilag aktív népesség	K

VM rešenje (samo po sebi ispravno) ne odgovara odrednici na IJ, jer je pojam na koji ukazuje odrednica na IJ širi. Naime „aktív kereső népesség“ („aktivni tražioci posla“ kako navodi Republički zavod za statistiku RS) predstavlja kategoriju u okviru radno aktivnog stanovništva.

Gramatičke greške mahom se odnose na nepodudarnost vrste reči odrednice na IJ i na ciljnim jezicima. Primere gramatičkih grešaka nalazimo u prevodnim rešenjima odrednica „gender blind”, „gender sensitive”, „gender impact assessment”:

E	gender blind	
S	rodna indiferentnost	FA
MM	a nemek társadalmi különbségeire érzéketlen	FA
VM	nemi indiferencia	FA
SP	rodno neosetljiv, neosetljiva, neosetljivo	FA
MP	a nemek társadalmi különbségeire érzéketlen	FA

Kod S i kod VM rešenja primećujemo grešku u prenošenju vrste reči, pošto je izvorni pojam pridev, dok je u S i VM rešenjima termin prevedem kao imenica.

E	gender sensitive	
S	rodna osetljivost	K
MM	a nemek egyenlősége iránti érzékenység	FA
VM	nemi érzékenység	K
SP	rodno osetljiv, osetljiva, osetljivo	K
MP	a nemek szempontját figyelembe vevő	FA

U slučaju sva tri rešenja pogrešno je preneti vrsta reči, budući da je odrednica na IJ pridev, a na ciljnim jezicima imenica.

E	gender impact assessment	
S	procena uticaja rodnosti	K
MM	a nemekre gyakorolt társadalmi hatások értékelése	FA
VM	a nemi hatás felbecsülése	K
SP	procena uticaja na rod	FA
MP	a nemekre gyakorolt hatás értékelése	FA

Kod S rešenja greškom prevoditeljice ili prevodioca stoji „...uticaja rodnosti” a treba „...uticaja na rod” jer se uvidom u definiciju vidi da se procenjuje kako neka politika ili pitanje utiče na društveni položaj žena i muškaraca. Sličan slučaj kao kod S rešenja imamo i kod VM prevoda, verovatno kao posledicu uticaja S prevoda.

Treba istaći da je analizom utvrđen i neadekvatan prikaz odrednica na izvornom engleskom jeziku, što je kao posledicu imalo i to da je dat i neadekvatan prevod. To je slučaj, na primer, sa prevodom odrednice „gender-based violence / sexual violence”. Odrednica kako je sada postavljena na izvornom jeziku ukazuje na odnos sinonimije između leksema „gender-based violence” i „sexual violence” što nije slučaj, jer „gender-based violence”

ce” obuhvata pojam koji je obeležen odrednicom „sexual violence” što ga čini hiperonimom u odnosi na leksemu „sexual violence” koja je hiponim. Razumevanje značenja odrednica na IJ u nekoliko slučajeva otežale su i nedovoljno jasne definicije (npr. „democratic deficit”, „family leave”), kao i definicije koje upućuju na propise EU (npr. definicije odrednica „burden of proof”, „parental leave”), koji su u našoj zemlji manje poznati ili su neprimenjivi, te ne doprinose boljem predstavljanju značenja odrednica u glosaru. Zato bi tokom pripreme sličnog rečnika u budućnosti trebalo veliku pažnju posvetiti preciznom definisanju i jasnom prikazivanju odrednica koje se u rečniku nalaze, uz obavezno navođenje primera koji bi ilustrovali upotrebu određene odrednice u rečenici.

Budući da je, uopšteno gledajući, značenje odrednica u analiziranom glosaru za ciljna društva nedovoljno poznata, odnosno poznata mahom osobama koje se konkretno u svom radu bave pitanjem rodne ravnopravnosti, i imajući u vidu raspoložive resurse ciljnih jezika, kompleksnost pojmova na koje odrednice upućuju, kao i potrebu da se ciljnoj publici u što većoj meri približi značenje termina datih u analiziranom glosaru, prevođenje pojedinih odrednica predstavljao je izazov. Zato u nastavku teksta ističemo nekoliko primera prevoda (za pojedine ciljne jezike) koji adekvatno prenose sadržaj odrednica na IJ: „gender mainstreaming” – sva tri rešenja, „gender proofing” – MM i VM rešenja, „paternal leave” – sva tri rešenja, „satellite account” – S i VM rešenja, „sex trade” – S rešenje, „affirmative action” – MM rešenje:

E	gender mainstreaming	
S	uvođenje ravnopravnosti polova u javnu politiku	FA
MM	az egyenjogúsági politika érvényesítése a döntéshozatal minden szintjén / a politika fő áramában	FA
VM	a nemi egyenjogúság bevezetése a politikába	FA
SP	uvođenje rodne ravnopravnosti u javnu politiku	FA
MP	a nemek egyenlőségének érvényesítése; a nemek egyenjogúságának érvényesítése	FA

E	gender proofing	
S	provera iz aspekta rodnosti	FA
MM	az egyenlő bánásmód kontrollja	FA
VM	nemi szempontú próba	FA
SP	provera s aspekta rodne ravnopravnosti	FA
MP	a nemek egyenlőségének ellenőrzése; a nemek egyenjogúságának ellenőrzése	FA

E	paternal leave	
S	odsustvo oca radi brige o detetu	FA
MM	az apa gyermekgondozási szabadsága	FA
VM	az apa gyermekgondozási / szülői szabadsága	FA
SP	odsustvo oca radi nege deteta	FA
MP	az apa gyermekgondozási szabadsága	FA
E	satellite account	
S	dodatna analiza	FA
MM	szatellit számla	K
VM	kiegészítő elemzés	FA
SP	prateća analiza	FA
MP	kiegészítő elemzés	FA
E	sex trade	
S	trgovina ljudima radi seksualne eksploatacije	FA
MM	szexkereskedelem	K
VM	nemi alapú emberkereskedelem	FA
SP	trgovina ljudima radi seksualnog iskorišćavanja	FA
MP	szexkereskedelem	K
E	affirmative action	
S	afirmativna akcija	AP
MM	támogató intézkedések	FA
VM	affirmatív akció	AP
SP	pozitivna mera	FA
MP	támogató intézkedés	FA

4.1.4. Sličnosti i razlike u prevodnim rešenjima na mađarskom jeziku (poređenje VM i MM rešenja)

Na osnovu analize VM i MM rešenja, može se konstatovati da se u najvećem broju slučajeva na semantičkom planu ne razlikuju ili se razlikuju u maloj meri. Zanimljivo je da se u MM rešenjima leksema „gender“ prevodi sa „nemek“ (množinski oblik lekseme „nem“), dok se u VM rešenjima prevodi sa „nem“ ili „nemi“ (pridevski oblik lekseme „nem“). Budući da se osnovno značenje lekseme „nem“ vezuje za biološke karakteristike između žena i muškaraca, i da u mađarskom jeziku ne postoje različite lekseme koje izražavaju pojam pola i roda (engl. „sex“ i „gender“) u analizi je predloženo da se za izražavanje pojma pola koristi leksema „nem“ u jednini, a da se za izražavanje pojma roda koristi množinski oblik lekseme „nem“, tj. „nemek“.

Predloženo je da se pridevski oblik lekseme „nemi“ koristi u prevodima koji se vezuju za biološke razlike između žena i muškaraca ili se vezuju za seksualne razlike (npr. sexual violence – nemi erószak). Analizom je, takođe, utvrđeno da se leksema „equality“ u mađarskom jeziku koji se govori u Mađarskoj dosledno prevodi sa „egyenlőség“, dok se u mađarskom jeziku koji se govori u Vojvodini dosledno prevodi sa „egyenjogúság, najverovatnije kao posledica uticaja lekseme na srpskom „ravnopravnost“ (npr. engl. *gender equality* – srp. *rodna ravnopravnost* – mm. *nemek egyenlósége* – vm. *nemi egyenjogúság*). U analizi je predloženo da se koriste i jedno i drugo rešenje na mađarskom jeziku i da se na taj način učine vidljive varijacije u terminologiji na mađarskom jeziku u matičnoj zemlji i zemljama u okruženju.

Razlike u prevodilačkim postupcima kod MM i VM rešenja mogu se objasniti uticajem srpskog jezika na mađarski koji se govori u Vojvodini, odnosno uticajem S rešenja prilikom prevođenja na mađarski jezik. To potvrđuje identičnost prevodnih postupaka primenjenih kod S i VM rešenja prilikom prevođenja više odrednica, među kojima su: „empowerment“, „benchmarking“ „childcare“, „family violence“, „gender contract“, „gender equality“, „gender gap“, „gender impact assessment“, „gender perspective“, „gender planning“, „gender relations“, „gender sensitive“, „inactivity rate“, „affirmative action“, „dignity at work“, „economically active population“, „participation rates“, „satellite account“ i „women’s studies / gender studies“.

Iako je učestalost primene funkcijske aproksimacije identična kod MM i VM rešenja, primećena je tendencija da se prilikom prevođenja iste odrednice u MM javlja funkcijska aproksimacija, dok se u VM primenjuje kalkiranje. To je primećeno i kod prevoda odrednica „empowerment“, „gender equality“, „gender impact assessment“, „gender planning“, „gender relevance“, „inactivity rate“, „women’s studies / gender studies“. U nastavku navodimo dva primera:

E	empowerment	
S	osnaživanje	K
MM	az önérvényesítés képességének fejlesztése	FA
VM	erősítés/erősödés	K
SP	osnaživanje	K
MP	az önérvényesítés fejlesztése	FA

E	gender impact assessment	
S	procena uticaja rodnosti	K
MM	a nemekre gyakorolt társadalmi hatások értékelése	FA
VM	a nemi hatás felbecsülése	K
SP	procena uticaja na rod	FA
MP	a nemekre gyakorolt hatás értékelése	FA

Ne primećuju se značajna odstupanja u MM i VM rešenjima u pogledu primene delimičnog kalkiranja i adaptacije preoblikovanjem.

4.1.5. Poštovanje principa rodno osetljive upotrebe jezika

Analiza odrednica pokazala je da se princip simetrije poštuje u onim slučajevima kada je ovaj princip poštovan u odrednicama na IJ. Kod S rešenja odrednice „individual rights“ uočavamo nameru prevoditeljice ili prevodioca da se u prevodu primeni princip simetrije, bez obzira na to što se to ne čini na IJ:

E	individual rights	
S	prava pojedinca/pojedinke	K
MM	egyéni jogok	K
VM	személyes jogok	K
SP	individualizacija prava	K
MP	a jogok individualizálása	K

Princip prvenstva se u prevodnim rešenjima samo delimično poštuje, čak i kada je on poštovan na IJ. Princip prvenstva poštovan je u svim ciljnim jezicima kod sledeće odrednice:

E	equality between women and men (sex equality)	
S	ravnopravnost žena i muškaraca (ravnopravnost polova)	K
MM	a nők és férfiak közötti egyenlőség	K
VM	(a nemek egyenjogúsága)	
VM	a nők és férfiak egyenjogúsága (nemi egyenjogúság)	K
SP	ravnopravnost žena i muškaraca	K
SP	(ravnopravnost polova)	
MP	a nők és férfiak egyenlősége (nemek egyenlősége);	
MP	a nők és férfiak egyenjogúsága	K
MP	(a nemek egyenjogúsága)	

Kod dole navedenih odrednica možemo uočiti da se princip prvenstva poštuje kod rešenja na nekim, ali ne svim posmatranim jezicima:

E	balanced participation of women and men	
S	ujednačeno učešće žena i muškaraca	FA
MM	férfiak és nők kiegyensúlyozott részvétele	FA
VM	a nők és férfiak arányos képviseltsége	FA
SP	ujednačeno učešće žena i muškaraca;	FA
SP	ravnomerno učešće žena i muškaraca	
MP	férfiak és nők kiegyensúlyozott részvétele;	FA
MP	férfiak és nők arányos részvétele	

E	equal opportunities for women and men	
S	jednake mogućnosti za muškarce i žene	K
MM	a nők és férfiak esélyegyenlősége	K
VM	a férfiak és a nők esélyegyenlősége	K
SP	jednake mogućnosti za žene i muškarce	K
MP	a nők és férfiak esélyegyenlősége	K

E	equal treatment for women and men	
S	jednak tretman muškaraca i žena	K
MM	nőkkel és férfiakkal való egyenlő bánásmód	FA
VM	a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód	FA
SP	jednako postupanje prema ženama i muškarcima	K
MP	nőkkel és férfiakkal való egyenlő bánásmód	FA

Princip jezičke kreacije i slobode ogleda se u pokušaju prevoditeljica ili prevodioca da čitaocima u ciljnim društvima što više približi značenje pojma na IJ. Na to ukazuju i prevodna rešenja pojedinih odrednica, npr. S i VM rešenja kod „satellite account“ ili sva tri prevodna rešenja odrednice „empowerment“:

E	satellite account	
S	dodatna analiza	FA
MM	szattelit számla	K
VM	kiegészítő elemzés	FA
SP	prateća analiza	K
MP	kiegészítő elemzés	K

E	empowerment	
S	osnaživanje	K
MM	az önérvényesítés képességének fejlesztése	FA
VM	erősítés/erősödés	K
SP	osnaživanje	K
MP	az önérvényesítés fejlesztése	FA

Nepoštovanje pravila rodno osetljive upotrebe jezika posledica su nemogućnosti njihove primene u okviru sistema ciljnog jezika ili nedovoljnog stepena svesti prevoditeljice ili prevodioca o potrebi njihovog poštovanja.

4.1.6. Standardizacija termina rodne ravnopravnosti na srpskom i mađarskom jeziku

Jednoznačnost

Na osnovu analize prevoda termina u oblasti rodne ravnopravnosti, može se zaključiti da se većina prevoda poštuje princip jednoznačnosti, jer su i same odrednice na IJ u skladu sa ovim principom. Kao primer se mogu navesti prevodna rešenja odrednica „gender equality” i „glass ceiling”.

Prevodna rešenja koja nisu u skladu sa ovim principom su ona gde se višeznačnost javlja kod odrednice na IJ, ili kada predstavljaju pokušaj da se proširi značenje određene lekseme na ciljnom jeziku. To ilustruju primeri prevodnih rešenja odrednica „homework” i „empowerment”.

U procesu standardizacije termina rodne ravnopravnosti na srpskom i na mađarskom jeziku, trebalo bi razmotriti slučajeve višeznačnosti termina i pronaći rešenja kako bi se ona izbegla, kao npr. predložena rešenja za odrednicu „homework”.

Nesinonimnost

Sinonimnost kod prevodnih rešenja termina posledica je sinonimnosti termina na IJ. Tokom procesa standardizacije bilo bi potrebno da se odredi koja je od leksema na srpskom i mađarskom jeziku koje su u odnosu sinonimije prikladnija za upotrebu. Primeri ovakvih leksema su prevodna rešenja odrednica: „affirmative action”, „positive action” i „positive discrimination”, zatim „family violence / domestic violence”, kao i „gender-based violence / sexual violence”.

Sistemnost

Princip sistemnosti odnosi se na poštovanje pravopisne, fonološke i morfosintaksičke norme ciljnih jezika. Analiza prevodnih rešenja ukazuje na to da se ovaj princip ne poštuje samo u veoma malom broju slučajeva, i to kao posledica previda prevoditeljice ili prevodioca. U kontekstu poštovanja ovog principa, u procesu standardizacije bi trebalo izbeći neopravdanu upotrebu anglicizama i voditi računa da se ne preuzimaju norme engleskog jezika kod termina na srpskom i mađarskom jeziku.

Prozirnost

Analiza termina rodne ravnopravnosti upućuje na to da mnogi termini na IJ nisu u skladu sa ovim principom i to se prenosi i na prevodna rešenja, posebno ukoliko se primenjuje postupak kalkiranja ili adaptacija preoblikovanjem, kao što je slučaj kod odrednica „satellite account”, „glass ceiling”, „benchmarking”, „sex/gender system”, „affirmative action”, „positive action”, „burden of proof”. Najveći stepen prozirnosti dobija se primenom funkcijske aproksimacije, na uštrb ekonomičnosti. Prilikom standardizacije termina rodne ravnopravnosti na srpskom i mađarskom jeziku bilo bi potrebno da se napravi ravnoteža između poštovanja principa prozirnosti i poštovanja principa kratkoće.

Produktivnost

Za temeljno sagledavanje principa produktivnosti u kontekstu termina u oblasti ravnopravnosti polova pored semantičke analize, potrebno je sprovesti i morfosintaksičku analizu prevodnih rešenja. Imajući u vidu da se ovaj rad bazira na analizi izvornih odrednica i njihovih prevoda u smislu stepena prenosa deskriptivnog i asocijativnog značenja, može se dati samo delimična ocena poštovanja principa produktivnosti. Na osnovu analize, zaključuje se da su neproduktivni oni termini koji predstavljaju prevodna rešenja dobijena primenom funkcijske aproksimacije i koja su prema svojoj strukturi realizovana kao frazne lekseme ili sintagme, kao što su rešenja za odrednice: „gender mainstreaming”, „benchmarking”, „mainstreaming”, „gender mainstreaming”, „gender pay differential”, „paternal leave”.

Kratkoća

Ovom principu odgovaraju prevodna rešenja kod kojih je primenjen prevodni postupak direktnog prevođenja, kalkiranja i neka prevodna rešenja gde je primenjena funkcijska aproksimacija, prvenstveno kod odrednica na IJ koje imaju strukturu proste ili izvedene lekseme. Kao primere možemo navesti prevodna rešenja sledećih odrednica: „quota”, „refuge”, „diversity”, „mentoring”, „unemployment”, „minimum wage”, „sex”. Prevodna rešenja koja su nastala primenom funkcijske aproksimacije ne poštuju ovaj princip (npr. prevodna rešenja odrednice „gender mainstreaming” ili „paternal leave”), te bi bilo potrebno da se, ukoliko je moguće, umesto funkcijske aproksimacije primeni drugi prevodni postupak kako bi prevodno rešenje

bilo ekonomičnije. Glavna motivacija za odstupanje od ovog principa bila je potreba prevoditeljice ili prevodioca da učini semantički sadržaj odrednice na IJ što jasnijim. Tokom procesa standardizacije ovo bi svakako trebalo imati na umu i razmotriti mogućnost da se kod termina koji se odnose na posebno složene pojmove svesno odstupa od principa kratkoće radi ostvarivanja većeg stepena razumevanja.

Učestalost

Isključivo na osnovu nalaza u ovom radu, nije moguće utvrditi stepen poštovanja ovog principa u okviru terminologije rodne ravnopravnosti na srpskom i mađarskom jeziku. Da bi se poštovanje ovog principa u potpunosti sagledalo, bilo bi potrebno utvrditi koliko se često određeni termin javlja u izvornoj dokumentaciji koja čini korpus termina rodne ravnopravnosti, a zatim koliko se često termin javlja u dokumentaciji na srpskom i mađarskom jeziku. Za mađarski jezik bi trebalo da se analizira i dokumentacija u Vojvodini, ali i relevantna dokumentacija nastala u Mađarskoj. Takođe bi za temeljnu analizu učestalosti termina rodne ravnopravnosti trebalo utvrditi učestalost upotrebe termina u usmenoj komunikaciji na srpskom i na mađarskom jeziku. Jedna mogućnost bila bi da se utvrdi učestalost upotrebe termina u okviru usmene komunikacije između profesorki ili profesora i studentkinja i studenata na rodnim studijama na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i na rodnim studijama u Mađarskoj, budući da se nastava na rodnim studijama u Vojvodini ne realizuje na jezicima nacionalnih zajednica. Zbog obima korpusa, može se pretpostaviti da bi gore navedeni zadatak iziskivao dugotrajan i složen rad.

Rodna osetljivost

Princip rodne osetljivosti odnosio bi se na to da li termin poštuje principe rodno osetljive upotrebe jezika, tj. principe simetrije, prvenstva i jezičke kreacije i slobode. Primeri poštovanja ovog principa prikazani su prilikom rekapitulacije ključnih nalaza. Tokom standardizacije termina u oblasti ravnopravnosti polova posebno bi trebalo obratiti pažnju na sistemске kapacitete jezika da bude rodno osetljiv i da se odredi koji od navedenih principa i pravila navedenih u odeljku 2.5. moraju da se poštuju da bi se termin smatrao rodno osetljivim, posebno imajući u vidu suprotstavljenost principa jezičke kreacije i slobode osnovnoj preskriptivnoj karakteristici jezičke norme.

4.2. ZAKLJUČCI

Na osnovu izvršene analize korpusa i razmatranja teorijskih stanovišta u oblasti terminologije i standardizacije, možemo zaključiti sledeće:

- 1) Termin je leksema koja označava pojam u određenom predmetnom registru.
- 2) Terminologija je interdisciplinarna naučna disciplina čiji glavni predmet čine specijalizovane lekseme koje pripadaju određenim oblastima upotrebe, i može se odnositi na: a) principe i pojmovne osnove na kojima se zasniva proučavanje termina, b) smernice za terminografski rad, i c) skup termina određene specijalizovane oblasti (Cabré 1999: 32).
- 3) U odnosu na reč opšteg leksikona termin ima manju sposobnost razvijanja složenih semantičkih odnosa i manji derivacioni potencijal od lekseme, kao posledica ograničenosti asocijacija prema pojmovnom sadržaju termina i neustaljenosti dominantnih fraznih leksema (Gortan-Premk 1990: 15-21).

Rezultati analize korpusa ukazuju na to da je model leksičkog kontrastiranja koji predlaže Prčić (1999, 2005) u kontekstu engleskog jezika i srpskog jezika, takođe moguće primeniti i na kontrastiranje engleskog jezika i mađarskog jezika. Analiza termina rodne ravnopravnosti ukazuje na sledeće:

- dominantni postupak adaptacije leksema iz engleskog jezika jeste adaptacija prevođenjem, i to pre svega putem funkcionalne aproksimacije i kalkiranja (za sva tri posmatrana jezika);
- najveći broj rešenja koja su rezultat kalkiranja predstavljaju primere delimičnog kalkiranja;
- najmanje je zastupljeno direktno prevođenje, dok je adaptacija preoblikovanjem primenjena kod svega nekoliko odrednica;
- među ciljnim jezicima nema značajnijih odstupanja u učestalosti primene različitih prevodnih postupaka;
- veoma je mali broj neopravdanih anglicizama i manji broj referencijskih i gramatičkih grešaka;
- hipersemantizacija se javlja kod odrednica koje su manje poznate u ciljnim društvima i gotovo uvek se javlja kada se primenjuje postupak funkcijske aproksimacije;

- razlike u prevodu na mađarski jezik koji se govori u Mađarskoj i koji se govori u Vojvodini su male, s tim što je uočen uticaj srpskog jezika kod prevoda na mađarski jezik koji se govori u Vojvodini, kao i tendencija da kod odrednica kod kojih je u MM rešenjima primenjena funkcijska aproksimacija, u VM rešenjima bude upotrebljeno kalkiranje;
- principi rodno osetljive upotrebe jezika se samo delimično poštuju u svim ciljnim jezicima, što je posledica nemogućnosti poštovanja pojedinih principa u okviru sistema određenog ciljnog jezika ili nedovoljnog stepena svesti prevoditeljice ili prevodioca o potrebi poštovanja ovih principa;
- većina predloženih principa standardizacije termina u oblasti rodne ravnopravnosti mogu se primeniti za neke od ciljnih jezika, dok su za proveru primene svih definisanih principa za sve jezike potrebna dodatna istraživanja (npr. učestalost);
- analiza ukazuje na potrebu da se izvrši standardizacija termina rodne ravnopravnosti na srpskom i mađarskom jeziku, kao i na potrebu izrade rečnika termina u ovoj oblasti u okviru procesa standardizacije.

4.3. PERSPEKTIVE

Terminološka istraživanja imaju višestruke koristi. Fóris (2005: 23) posebno ističe četiri oblasti u okviru kojih terminološki rad može dati značajan doprinos. To su: 1) stvaranje novih termina za prevazilaženje nedostatka termina ili zamenu pogrešnih termina, 2) sistematizacija, održavanje terminologije određene stručne oblasti, 3) edukacija o terminologiji određene oblasti i značaju terminologije uopšte i 4) kreiranje baza podataka radi javnog pristupa terminološkim sistemima. Pored toga, Cabré (1999: 48) ističe vezu između terminologije i jezičkog planiranja, te naglašava da je za opstanak jezika od ključnog značaja da on bude adekvatan za sve kontekste komunikacije koje jedno društvo prepoznaje. U tom smislu, specijalizovani jezici predstavljaju ključni faktor u mogućnostima opstanka jednog jezika. Pozivajući se na Augena (1986), ova autorka navodi da standardizacija terminologije ima smisla jedino ukoliko se ona sprovodi u okviru opšteg jezičkog planiranja, sa šest osnovnih funkcija: istraživanje, standardizacija, širenje, primena, evaluacija i kontrola, i ažuriranje. Ove funkcije se delom podudaraju sa fazama standardizacije jezika koje opisuje Radovanović

(2003: 186) i koje su u ovom radu date u odeljku 2.6. Cabré (1999) zaključuje da se plan jezičke standardizacije može smatrati uspešnim ukoliko se jezička situacija promeni na bolje, jer se ni uspeh terminološkog plana ne može meriti samom izradom plana, već stepenom u kome stvarni korisnici prihvataju plan. Širenje terminologije mora se sprovesti paralelno sa delotvornim aktivnostima za podsticanje njegove upotrebe i indirektnim merama za promenu običaja, stavova i prestiža jezika koji se standardizuje.

Imajući u vidu da je rodna ravnopravnost kao interdisciplinarna naučna oblast u širim krugovima i u javnosti još uvek u maloj meri poznata, da se ovim pitanjem kod nas bavi mali broj ljudi, i budući da zahvaljujući ženskim organizacijama, institucijama i međunarodnim organizacijama ova oblast postaje sve vidljivija i sve više dobija na značaju, veoma je važno nastaviti proučavanja u oblasti rodne ravnopravnosti. Razvojem predloga za rodno osetljivu upotrebu jezika i pokušaja da se putem glosara i specijalizovanih rečnika sa ograničenom dostupnošću objasne pojmovi u oblasti rodne ravnopravnosti, već je započeto proučavanje ove oblasti sa stanovišta lingvistike. Treba međutim naglasiti da gotovo da i nema radova koji se neposredno bave proučavanjem pravilnosti termina koji označavaju pojmove iz domaće rodne ravnopravnosti u srpskom ili mađarskom jeziku u poređenju sa izvornim terminima na engleskom jeziku.

Analiza u okviru ovog magistarskog rada može poslužiti kao osnova za nova proučavanja terminologije rodne ravnopravnosti i podstaci aktivnosti na standardizaciji termina u ovom predmetnom registru. Taj posao bi svakako morao biti realizovan kroz zajednički rad lingvistkinja i lingvista, kao i stručnjakinja i stručnjaka u oblasti rodne ravnopravnosti, i praćen aktivnim radom resornih institucija na širenju, primeni i praćenju upotrebe termina u ovoj oblasti. Kao deo faze širenja, posebno bi bilo važno usmeriti napore ka leksikografskoj obradi čiji bi rezultat bio dvojezični ili višejezični terminološki rečnik rodne ravnopravnosti, koji bi služio kao priručnik za osobe koje se bave ovim pitanjima, a pre svega kao priručnik za prevoditeljice i prevodioce.

U daljem tekstu predlaže se jedan mogući model za strukturu i sadržaj englesko-srpsko-mađarskog višejezičnog terminološkog rečnika rodne ravnopravnosti. Pod rečnikom se misli na lingvistički produkt koji objedinjuje izabran skup reči (ili drugih jezičkih jedinica) i pruža informacije o njima. Principima i metodama pisanja rečnika bavi se naučna oblast leksikografije (Cabré 1999: 31). Konsultacijom radova Fóris (2002: 24-26), Šipka (1998), Prčić (1996) i Béjoint (1994), zaključujemo da je kategorizacija rečnika mo-

guća na osnovu više kriterijuma, a u nastavku dajemo sumarni pregled tipova rečnika:

- prema obimu: džepni, mali, srednji i veliki rečnik;
- prema broju jezika: jednojezični, dvojezični, višejezični rečnik;
- prema funkciji: rečnici za kodiranje (npr. rečnici sinonima, idioma, kolo-kacija) i rečnici za dekodiranje (npr. školski rečnici, rečnici sa objašnjenjem značenja odrednice i primerima);
- prema formatu: abecedni ili tematski rečnik;
- prema stručnoj oblasti: opšti, specijalizovani ili enciklopedijski rečnik;
- prema nosaču informacija: štampani (knjiga) ili elektronski rečnik;
- prema posebnom prikazu informacije: zvučni rečnik, slikovni rečnik;
- prema vremenskom kriterijumu: sinhroni, dijahroni ili istorijski rečnik.

Budući da predloženi rečnik nastoji da bude predusretljiv prema potrebama korisnica ili korisnika, prilikom osmišljavanja makro- i mikrostrukture rečnika, mora se voditi računa, kako ističe Gómez González-Jover (2005: 73) o postojećem znanju korisnica ili korisnika, o njihovim ciljevima i potrebama i njihovim strategijama pretrage. Ova autorka dalje predlaže da rečnik namenjen prevoditeljicama i prevodiocima (2005: 79) sadrži sledeće podatke o terminološkoj odrednici: 1) informacije o kontekstu (kako se termin koristi u stvarnim specijalizovanim diskursima); 2) semantičke podatke (definicija, ekvivalenti, unakrsno upućivanje na pojmove srodnog značenja); 3) gramatičke podatke (gramatičke kategorije) i 4) pragmatičke podatke (frekventnost termina i njegovih varijacija).

Model koji se ovde predlaže predstavljao bi višejezični, specijalizovani rečnik rodne ravnopravnosti, srednjeg obima (zastupljeni jezici bili bi engleski, srpski i mađarski jezik). Rečnik bi bio namenjen prevoditeljicama i prevodiocima, kao i osobama koje se u okviru svog stručnog angažmana bave ovom oblašću. Rečničke odrednice bile bi organizovane tematski, zasnovano na semantičkoj diferencijaciji, odnosno na organizaciji odrednica po semantičkim poljima. Određivanje semantičkih polja bilo bi zasnovano na oblastima koje su relevantne za ostvarivanje rodne ravnopravnosti, imajući u vidu njenu interdisciplinarnost. Princip za određivanje relevantnih semantičkih polja mogao bi pratiti oblasti od značaja za rodnu statistiku,⁶

.....
⁶ Rodna statistika ili rodno osetljiva statistika se ne odnosi na površinsko prikazivanje razlika

odnosno oblasti koje su ključne za ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Tako bi jedan od mogućih predloga za semantička polja, zasnovana na podeli rodne statistike koju u svom radu koristi Blagojević (2011) bio sledeći: 1) pravo, politika i rod, 2) biološka reprodukcija, seksualnost, partnerstvo, 3) obrazovanje, 4) aktivnost, zaposlenost, zarade i upotreba vremena, te 5) kriminal i nasilje. U okviru određenog semantičkog polja, odrednice bi bile organizovane po abecednom redosledu, gde prednost ima izvorna odrednica na engleskom jeziku. Kada je reč o definiciji značenja termina treba istaći da termin ne zahteva tako detaljne informacije kao leksema opšteg vokabulara. Prema Milić (2003: 99), suštinski element termina u rečniku jeste njegova semantička informacija koja je ograničena na određeni kontekst. Na osnovu ovoga, Milić predlaže da termin treba da ima definiciju značenja u odgovarajućem predmetnom registru, kao i određene nejezičke elemente poput ilustracija i simbola. Autorka takođe navodi da pošto je derivacioni potencijal termina ograničen, u terminološkom rečniku se ne moraju prikazati detaljni podaci koji se tiču gramatike koje daju opšti rečnici. Takođe, imajući u vidu da je analiza pokazala da su nedovoljno jasne definicije, a definicije koje sadrže upućivanje na propise dodatno otežavaju razumevanje značenja odrednica, u izradi novog višejezičnog rečnika termina rodne ravnopravnosti posebnu pažnju trebalo bi posvetiti tome da definicije budu date precizno i jasno, napisane jednostavnim jezikom, bez upućivanja na druga dokumenta ukoliko ona suštinski nisu bitna za razumevanje značenja odrednice. Pored definicije, obavezno bi se prikazao primer upotrebe odrednice u rečenici.

Na osnovu gore navedenog, elementi rečničkog članka u terminološkom rečniku rodne ravnopravnosti bili bi sledeći:

1. termin na engleskom jeziku sa podatkom o vrsti reči;
2. upućivanje na sinonime u engleskom jeziku (obeleženo skraćenicom *syn*);
3. prevodni ekvivalent na srpskom jeziku sa oznakom vrste preuzimanja (adaptacija preoblikovanjem (AP) ili prevodni postupak - DP, FA, K);
4. definicija pojma u kontekstu rodne ravnopravnosti na srpskom jeziku;
5. primer upotrebe prevodnog ekvivalenta termina u rečenici na srpskom jeziku;

.....
 po polu, već statistiku koja suštinski uvažava rodne razlike i specifičnosti. Rodno osetljiva statistika omogućava podizanje svesti o problemima, i predstavlja osnov za pronalaženje adekvatnih rešenja, odnosno racionalno i blagovremeno osmišljavanje javnih politika, kao i praćenje njihovih efekata (Blagojević 2011: 10-11).

6. navođenje mogućih varijanti na srpskom jeziku (obeleženo znakom ⇔);
 7. navođenje primera pogrešnog preoblikovanja ili prevoda na srpskom jeziku i ukazivanje na potrebu njihovog izbegavanja (na ovo se ukazuje znakom ☹, slično kao u Vasić, V, Prčić, T, Nejgebauer, G. (2001);
 8. prevodni ekvivalent na mađarskom jeziku sa oznakom vrste preuzimanja (adaptacija preoblikovanjem ili prevodni postupak);
 9. definicija pojma u kontekstu rodne ravnopravnosti na mađarskom jeziku;
 10. primer upotrebe prevodnog ekvivalenta termina u rečenici na mađarskom jeziku;
 11. navođenje mogućih varijanti na mađarskom jeziku (isti znak kao i za srpski jezik, sa posebnim upućivanjem na varijantu koja se koristi u Vojvodini – obeleženo skraćenicom Vajd);
- navođenje primera pogrešnih adaptacija ili prevoda na mađarskom jeziku i ukazivanje na potrebu njihovog izbegavanja.

Da bi se ilustrovala predložena struktura rečničkog članka, dole se navodi rečnički članak na primeru lekseme *gender equality*. Definicija pojma na srpskom jeziku preuzeta je iz glosara *100 reči o ravnopravnosti* (2004), a na mađarskom jeziku iz prevoda glosara *100 szó az egyenlőségről* (2000). Radi lakšeg tumačenja, u samom rečniku bi se objašnjenja simbola i skraćenica dala u uvodnom delu.

gender equality *imenica/főnév*

syn. equality between women and men

rodna ravnopravnost (K)

Pojam koji označava slobodu svih ljudskih bića da razvijaju lične sposobnosti i prave izbore bez ograničenja nametnutih strogim rodnim ulogama; da se različito ponašanje, želje i potrebe žena i muškaraca u jednakoj meri uzimaju u obzir, vrednuju i podržavaju.

Premijer je danas izjavio da je rodna ravnopravnost jedna od ključnih oblasti kojima će se novoizabrana vlada baviti.

⇔ ravnopravnost žena i muškaraca, ravnopravnost polova

☹ polna ravnopravnost – izraz se može pogrešno protumačiti jer ukazuje na biološke razlike između žena i muškaraca

nemek egyenlősége (K)

A fogalom az emberi lények azon lehetőségére vonatkozik, hogy szabadon fejleszthetik saját személyes képességeiket, és szabad választási lehetőséggel bírnak, anélkül, hogy szigorú nemi szerepek által meghatározott korlátozások vonatkoznának rájuk; azt jelenti, hogy a nők és férfiak különböző viselkedését, vágyait és igényeit egyenlő mértékben értékelik, veszik figyelembe és részesítik.

A miniszterelnök ma kijelentette, hogy a nemek egyenlősége kulcsfontosságú kérdést jelent az újonnan megválasztott kormány számára.

⇒ **nők és férfiak egyenlősége, nemek egyenjogúsága (Vajd.)**

☹ nemi egyenlőség – a kifejezés a „nemi” szó használata miatt helytelenül értelmezhető, mert a nők és férfiak közötti biológiai különbségekre utal.

Ovako koncipiran rečnik doprineo bi, dugoročno gledano, boljim prevodi-ma a samim tim i boljem razumevanju ove oblasti. Na ovaj način bi se tako-đe dao i doprinos suprotstavljanju pseudonormi u srpskom i mađarskom jeziku. Ovim rečnikom bi se dalje omogućilo da prevoditeljice i prevodioci i studentkinje i studenti engleskog jezika i književnosti koji prevode sa engleskog jezika na srpski i na mađarski jezik i obrnuto usavrše svoje znanje terminologije u oblasti rodne ravnopravnosti. Imajući u vidu mogućnosti koje nudi informatička tehnologija, predloženi rečnik bi mogao biti osnova za izradu elektronske terminološke baze za oblast rodne ravnopravnosti na srpskom i mađarskom jeziku, i dopunu ili izmenu već postojećih termi-noloških baza ili onih u izradi (npr. *EuroVoc*). Poreg toga, u rečniku bi se pored postojećih termina na srpskom i mađarskom jeziku mogli prevesti i objasniti i relativno novi pojmovi, kao što su *glass lift*, pojam koji označava nevidljive prednosti muškaraca u odnosu na žene da napreduju na poslu i zauzmu najviše pozicije, ili *sticky floor*, koji označava prepreke koje ženama onemogućuju da napreduju sa svojih osnovnih pozicija na poslu.

Kroz analizu odnosa ne samo engleskog i srpskog jezika, već i engleskog i mađarskog jezika i to mađarskog jezika koji se koristi u Mađarskoj i mađar-skog jezika koji se koristi u Vojvodini, i upoređivanje prevodnih ekvivale-nata može se steći slika razvoja leksikona savremenog mađarskog jezika u Mađarskoj i u Vojvodini. Ovo je posebno važno imajući u vidu nedostatak centralizovanog jezičkog planiranja mađarskog jezika koji bi ujedinio istra-živačke napore u Mađarskoj i okolnim zemljama, izradu i prihvatanje za-

jedničkih normi (Fóris 2005: 28). Pored toga, ovaj rad predstavlja i pokušaj ujednačavanja terminologije na mađarskom jeziku uzimajući u obzir jezik koji se koristi u matičnoj državi i jezik van nje. Fóris (2005: 28) posebno ističe potrebu da se problemi terminologije i prevođenja u okviru mađarskog jezika u matičnoj državi i van nje nastoje rešavati zajednički (objedinjavanjem materijalnih i stručnih kapaciteta), budući da su potrebe veoma slične. Veoma je važno istaći i da je ovaj magistarski rad nastao u višejezičnom kontekstu. Fóris (2005: 28) ukazuje na to da, budući da žive u dvojezičnom okruženju, za Mađare u okolnim zemljama veliku prednost znači mogućnost da koriste i svoj maternji jezik ali i jezik okruženja na visokom nivou. Tu su važni i visok stepen poznavanja mađarskog opšteg i stručnog jezika, ali i dobro poznavanje opšteg jezika okruženja i poznavanje odgovarajuće terminologije na tom jeziku, a sticanju upravo takvog znanja doprinose udžbenici, rečnici i druga literatura. To je još jedan razlog za nastavak rada na uporednim istraživanjima terminologije u različitim oblastima. Ovim radom daje se mali doprinos negovanju dvojezičnosti, pružanjem uvida u terminologiju rodne ravnopravnosti osobama koje tokom studija ili u svojoj profesionalnoj praksi koriste dva ili više jezika.

Rad na proučavanju terminologije rodne ravnopravnost bi bilo važno nastaviti sa ciljem da se dá doprinos daljem širenju informacija o ovoj oblasti među stručnjakinjama i stručnjacima, ali i u javnosti, budući da još uvek i stručna i šira javnost pokazuju nedovoljno razumevanje pitanja rodne ravnopravnosti. Jedino kroz rad na informisanju i boljem razumevanju značaja rodne ravnopravnosti može se razumeti i njen uticaj na sve aspekte života i potencijali za opšti društveni razvoj.

„Ni u jednom trenutku ne treba gubiti iz vida da je jezik živa i dinamična kategorija, podložna promeni koja ne isključuje (društveni) uticaj. Naprotiv. Svako od nas ima pravo da bira odgovarajuću jezičku oznaku. I makar se ona u početku činila sitničavom ili banalnom primedbom, priča o jeziku jeste priča o mišljenju, a to može imati i dalekosežne afirmativne posledice po sve nas.“ (Ćopić 2007: 226)

5. DODATAK

^

Tabelarni pregled izvornih odrednica i njihovih prevoda, sa predlozima prevodnih rešenja na srpskom i mađarskom jeziku

Dole navedene odrednice preuzete su iz glosara *100 words for equality: A glossary of terms on equality between women and men* na izvornom engleskom jeziku, kao i iz *100 kifejezés az egyenjogúságról* i *100 szó az egyenlőségről: A férfiak és nők közötti egyenlőséggel kapcsolatos kifejezések szójegyzéke* na mađarskom jeziku i iz *100 reči o ravnopravnosti: Rečnik termina i ravnopravnosti žena i muškaraca* na srpskom jeziku. Pored toga u kolonama SP i MP prikazuju se predlozi prevodnih rešenja na srpskom i mađarskom jeziku. Odrednice se navode prema abecednom redosledu odrednica na engleskom jeziku. Prevodi za koje je u okviru analize utvrđeno da nisu prihvatljivi dole će biti prevučeni, dok će prevodi za koje je utvrđeno da su prihvatljivi i koji su identični sa predlozima prevodnih rešenja biti obeleženi istom bojom (tamno sivom bojom sa slovima u negativu biće osenčene ćelije sa odrednicom na srpskom jeziku a svetlo sivom bojom ćelije sa odrednicom na mađarskom jeziku). Predlozi koji se ne poklapaju sa prevodnim rešenjima ponuđenim u analiziranim glosarima neće se obeležavati senčenjem, već će te ćelije ostati bele.

Jezik / R.br.	E	S	MM	VM	SP	MP
A						
1.	activity rate	stopa-aktiviteta	aktivitási-ráta	a-foglalkoztatottság-mér-téke	stopa aktivnosti	aktivitási arány
2.	affirmative action	afirmativna-akcija	támogató intézkedések	afirmatív-akció	pozitívna mera	támogató intézkedés
3.	assisting spouses	pomažući supružnici	segítő házastárs	(k)segítő házastárs	pomažući supružnik	(k)segítő házastárs
4.	atypical work / employment	netipični oblici rada / zaposiljavanja	atipikus munka / foglalkoztatás	atipikus — foglalkoztatási vagy-munkaformák	netipični oblici rada; netipični oblici zaposiljavanja	atipikus munka; atipikus foglalkoztatás
B						
5.	balanced participation of women and men	ujednačeno učešće žena i muškaraca	férfiak és nők kiegyen-súlyozott részvétele	a-nők-és-férfiak-arányos képviselettsége	ujednačeno učešće žena i muškaraca; ravnomeno učešće žena i muškaraca	a nők és férfiak kiegyen-súlyozott-részvétele; a nők és férfiak arányos rész-vétele
6.	benchmarking	određivanje — pokazatelja uspešnosti	benchmarking — mérőpontozás	az-eredményesség-vizonyítási-mutatói	merenje napretka; merenje uspeha; merenje účinka	a teljesítmény mérése
7.	burden of proof	teret dokazivanja	bizonyítási terhel	a bizonyítás terhe	teret dokazivanja	bizonyítási terhel
C						
8.	childcare	briga o detetu	gyermekgondozás	gyermekellátás	briga o detetu	gyermekellátás
D						
9.	democratic deficit	demokratski deficit	demokrácia deficit	demokratikus hiány	nedostatak demokratije	demokrácia hiány
10.	dependent care	briga o izdržavanim licima	a-gondozása — szorulóik ellátása	gondoskodás — az eltartot-takról	briga o izdržavanim licima	eltartottak ellátása
11.	derived rights	izvedena prava	származtatott jogok	származékos-jogok	izvedena prava	származtatott jogok
12.	desegregation of the labour market	desegregacija tržišta rada	a munkaerőiaci elkülöní-tés megszüntetése	a — munkaerőiaci deszegregációja	desegregacija tržišta rada	a munkaerőiaci elkülönítés megszüntetése
13.	dignity at work	dostojanstvo na radnom mestu	a munkavállaló méltósága	munkahelyi-méltóság	dostojanstvo na radnom mestu	a munkavállaló méltósága

14.	directives on equal treatment	direktive o jednakosti tretmanu	direktive o jednakosti banasmodi	az egyenlo banasmodi vonatkozo iranyelvek	az egyenlo banasmodi vonatkozo iranyelvek	direktive o jednakosti panju azollkost	az egyenlo banasmodra vonatkozo iranyelvek massag, sokszimseg
15.	diversity	raznolikost	masseg	masseg	masseg	raznolikost	masseg, sokszimseg
16.	division of labour (by gender)	podjela rada (na osnovu roda)	a munka (nemek szerinti) felosztasa	(nemi alapu) munkamegosztas	(nemi alapu) munkamegosztas	(rodno zasnovana) podjela rada	a munka (nemek szerinti) megosztasa
17.	domestic violence / family violence	nasilje u porodici	otthoni / csaladon beluli eroszak	eroszak a csaladban	eroszak a csaladban	nasilje u porodici	csaladon beluli eroszak
E							
18.	economically active population	aktívno stanovništvo	gazdasagilag aktiv nepesseg	aktiv kereso nepesseg	aktiv kereso nepesseg	radno aktivno stanovništvo	gazdasagilag aktiv nepesseg
19.	empowerment	osnazivanje	ozernenyesties kapesegenek fejlesztase	erosites/erosotes	erosites/erosotes	osnazivanje	az ozernenyesties fejlesztase
20.	equality between women and men (sex equality)	zena i muskaraca (ravnopravnost polova)	a nok es ferfiak kozotti egyenlőség (a nemek egyenjovusaga)	a nok es ferfiak egyenjovusaga (nemi egyenjovusag)	a nok es ferfiak egyenjovusaga (nemi egyenjovusaga)	ravnopravnost zena i muskaraca (ravnopravnost polova)	a nok es ferfiak egyenlősége (nemek egyenlősége); a nok es ferfiak egyenjovusaga (a nemek egyenjovusaga)
21.	equality dimension	dimenzija ravnopravnosti	az egyenlőség szempontja	az egyenjovusag dimenzioja	az egyenjovusag dimenzioja	dimenzija ravnopravnosti	az egyenlőség szempontja;
22.	equal opportunities for women and men	jednake mogucnosti za muskarce i zene	a nok es ferfiak eselyegyenlősége	a ferfiak es a nok eselyegyenlősége	a ferfiak es a nok eselyegyenlősége	jednake mogucnosti za zene i muskarce	a nok es ferfiak eselyegyenlősége
23.	equal pay for work of equal value	jednaka zarada za rad jednake vrednosti	egyenlo munkaeert egyenlo bert elve	azonos munkaeert azonos kereset	jednaka zarada za rad jednake vrednosti	egyenlo munkaeert egyenlo bert elve	egyenlo munkaeert egyenlo bert elve
24.	equal treatment for men and women	jednake tretman muskaraca	nokkal es ferfiakkal valo egyenlo banasmod	a ferfiakkal es a nokkel valo egyenlo banasmod	a ferfiakkal es a nokkel valo egyenlo banasmod	jednako postupanje prema zenam i muskarcima	nokkal es ferfiakkal valo egyenlo banasmod
F							
25.	family leave	porodieno odsustvo	szabadsagolas csaladi okokbol	tavolmaradas csaladi okokbol	tavolmaradas csaladi okokbol	odsustvo iz porodичnih razloga	szabadsagolas csaladi okokbol; tavolmaradas csaladi okokbol
26.	family violence	porodieno nasilje	csaladon beluli eroszak	csaladi eroszak	csaladi eroszak	nasilje u porodici	csaladon beluli eroszak
27.	family worker	pomažući članovi u domaćinstvu	alkalmazott csaladtag	(k)segítő családtag	(k)segítő családtag	pomažući članovi ili članice domaćinstva	(k)segítő családtag
28.	feminisation of poverty	feminizacija siromastva	a szegenyseg elnoiesedese	a szegenyseg feminizatioja	a szegenyseg feminizatioja	feminizacija siromastva	a szegenyseg elnoiesedese
29.	flexibility of working time / working hours	fleksibilnost radnog vremena / radnih sati	rugalmas munkaeido / rugalmassaga	rugalmas munkaeido / munkabeosztas	rugalmas munkaeido / rugalmassaga	fleksibilnost radnog vremena	a munkaeido rugalmassaga

G						
30.	gender	rod	nemek (a nem társadalmi fogalma)	nem (hez tartozás), nemi szerep	rod	nemek (a nem társadalmi fogalma)
31.	gender analysis	rodna analiza	a nemek társadalmi különbségeinek elemzése	nemi alapélelemzés	rodna analiza	nemek szerinti elemzés
32.	gender audit	revizija iz rodne perspektive	az egyenlő bánásmód ellenőrzése	a nemi aspektus revideálása	revizija iz rodne perspektive	nemek szerinti vizsgálat; nemek szerinti ellenőrzés
33.	gender based violence	nasilje na osnovu roda / seksualno nasilje	szexuális erőszak	nemi alapú erőszak / szexuális erőszak	rodno zasnovano nasilje, seksualno nasilje	nemen alapuló erőszak, nemi erőszak
34.	gender blind	rodna indiferentnost	a nemek társadalmi különbségeire érzéketlen	nemi indiferencia	rodno neosetljiva, neosetljivo	a nemek társadalmi különbségeire érzéketlen
35.	gender contract	rodni ugovor	nemek közötti társadalmi szerződés	nemi szerződés	rodni ugovor	a nemek közötti társadalmi szerződés
36.	gender dimension	dimenzija rodnosti	nemek társadalmi dimenziója	nemi dimenzió	dimenzija rodnosti	a nemek társadalmi szempontja
37.	gender disaggregated data	rodno osetljiva statistika	nemek szerint bontott adatok	nemileg érzékeny statisztika	rodno razvrstani podaci	nemek szerint bontott adatok
38.	gender distribution of paid and unpaid work	podela plaćenog i neplaćenog rada na osnovu roda	a fizetett és nem fizetett munka nemek szerinti megoszlása	a fizetett és fizetetlen munka nemi alapon való megoszlása	rodna raspodela plaćenog i neplaćenog rada	a fizetett és fizetetlen munka nemek szerinti megoszlása
39.	gender equality	ravnopravnost polova	a nemek társadalmi egyenlősége	nemi egyenjogúság	rodna ravnopravnost	nemek egyenlősége; nemek egyenjogúsága
40.	gender equity	jednakoost polova	kügyenlítő bánásmód	a nemek egyenlősége	pravичno postupanje prema rodu	nemek szerinti méltányos bánásmód
41.	gender gap	rodni jaz	a nemek közötti szakadék	nemi szakadék	rodno zasnovane razlike	nemek közötti különbségek
42.	gender impact assessment	procena uticaja rodnosti	a nemekre gyakorolt társadalmi hatások értékelése	a nemi hatás felbecsülése	procena uticaja na rod	a nemekre gyakorolt hatás értékelése
43.	gender mainstreaming	uvodenje ravnopravnosti polova u javnu politiku	az egyenjogúsági politika érvényesítése a döntéshozatal minden szintjén / a politika fő áramában	a nemi egyenjogúság bevezetése a politikába	uvodenje rodne ravnopravnosti u javnu politiku	a nemek egyenlőségének érvényesítése; a nemek egyenjogúságának érvényesítése
44.	gender neutral	rodno neutralan, -na, -no	nem-semitleges	nemileg semleges	rodno neutralan, neutralno	nemek szempontjából semleges
45.	gender pay differential	razlika u zaradama na osnovu pripadnosti rodu	a nemek különönböztetésén alapuló bérdifferencia	a keresetek nemi alapú megkülönböztetése	rodno zasnovana razlika u zaradama	a nemek különönböztetésén alapuló bérkülönbség

46.	gender pay gap	jaz izmeftu zarada pripadnika različitog roda	a ferfés-nő bétek közötti különbség	a nemek egyenlőben keresete	rodno zasnovana razlika u zaradama	a nemek különbözőtérsén alapuló bérkülönbösg	
47.	gender perspective	rodna perspektiva	a nemek társadalmi megközelítése	nemi perspektiva	rodna perspektiva	a nemek közötti külbönbösg megközelítése	
48.	gender planning	rodno planiranje	a nemek társadalmi dimenzióját beépítő tervezés	nemi tervezés	rodno planiranje	a nemek dimenzióját beépítő tervezés	
49.	gender proofing	provera iz aspekta rodno-nosti	az egyenlő bánásmód kontrolja	nemi-szemponntu próba	provera s aspekta rodne ravnopravnosti	a nemek egyenlőségének ellenőrzése; a nemek egyenlőségének ellenőrzése	
50.	gender relations	rodni odnosi	a nemek társadalmi kapcsolatarendszer	nemi-viszonylatok	rodni odnosi	a nemek kapcsolatarendszer	
51.	gender relevance	značaj iz aspekta rodnosti	az egyenjóság-szemponjának megjelenteése	nemi-relevancia	značaj s aspekta rodne ravnopravnosti	Jelentőség a nemek egyenlősége szempontjából	
52.	gender roles	rodne uloge	nemi-szerepek	nemi-szerep	rodne uloge	a nemek szerepe	
53.	gender sensitive	rodna osetljivost	a nemek egyenlősége iránti érzékenység	nemi-érzékenység	rodno osetljiv, osetljiva, osjetljivo	a nemek szemponjait figyelembe vevő	
54.	glass ceiling	stakleni plafon	„ivegplafon”	ivegplafon	stakleni plafon	ivegplafon	
H							
55.	hidden unemployment	skrivena nezaposlenost	rejtett munkanéküliség	rejtett munkanéküliség	skrivena nezaposlenost	rejtett munkanéküliség	
56.	homework	rad u kući	otthoni munka	otthoni munka	rad kod kuće	távmunka	
57.	horizontal segregation	horizontalna segregacija	horizontális szegregáció	horizontális szegregáció	horizontalna segregacija	horizontális elkülönítés; horizontális szegregáció	
58.	human rights of women	judska prava žena	a nők emberi jogai	a nők emberi jogai	judska prava žena	a nők emberi jogai	
I							
59.	illegal work	nezakonit rad	illegális munka	illegális munka	nezakonit rad	törvénytelen munka	
60.	inactivity rate	stopa neaktivnosti	az inaktivitás aránya	az inaktivitás mértéke	stopa neaktivnosti	inaktivitási arány	
61.	individualisation of rights	individualizacija prava	a jogok individualizálása	a jogok individualizálása	individualizacija prava	a jogok individualizálása	
62.	individual rights	prava pojedinca / pojedinke	egyéni jogok	személyes-jogok	individualna prava	személyhez fűződő jogok	
63.	informal economy / work	neformalna ekonomija / rad	informális gazdaság / munka	nem-formális-gazdaság / munka	neformalna ekonomija; neformalni rad	informális gazdaság; informális munka	

64.	integration of equal opportunities / gender perspective	integracija mogućnosti / rodne perspektive	az-esejegyenlőség-integráció	az esélyegyenlőség / nem perspektiva-integráció	uključivanje mogućnosti; uključivanje rod-nog aspekta	az esélyegyenlőség szempont-jának beépítése; a nemek társadalmi szem-pontjának beépítése láthatatlan akadályok;
65.	invisible barriers	nevidljive prepreke	láthatatlan korlátok	láthatatlan akadályok	nevidljive prepreke	láthatatlan korlátok
66.	irregular and/or precarious work	neredovno /ili nesigurno zaposlenje	alkalmi és/vagy bizonyta-lan munkaviszony	rendhagyó-és/vagy-bizo-nytalan munka/állítás	neredovno /ili nesigurno za-poslenje	alkalmi és/vagy bizonytalan munkaviszony
J						
67.	job segregation / employment segregation	segregacija radnih mesta / segregacija u zaposeljavanju	állítás/fojtalakoztatási szegregáció	munkahelytű-fojtalakoztatási-szegregáció	segregacija radnih mesta; segregacija pri zapošljavanju	állítás elkülönítés; foglalkoztatási elkülönítés
68.	job sharing	podela posla	állás megosztás	(megosztott)munka	podela radnog mesta;	állásmegosztás
M						
69.	mainstreaming	uvodenje u javnu politiku	a-nemek-társadalmi-ét-menzióinak-integrációja	bevezetés a politikába	uvodenje u javnu politiku	bevezetés a politikába
70.	maternity leave	porodiljsko odsustvo	szülési szabadság	szülési szabadság	porodiljsko odsustvo	szülési szabadság
71.	mentoring	mentorstvo	mentorálás	tutorálás	mentorstvo	mentorálás
72.	minimum wage	minimalna zarada	minimálbér	minimálbér	minimalna zarada	minimálbér
O						
73.	occupational segregation	segregacija zanimanja	fojtalakoztatási szegregáció	fojtalakoztatási szegregáció	segregacija zanimanja	foglalkozási elkülönítés; fo-glalkozási szegregáció
P						
74.	paid work	plaćeni rad	fizetett munka	fizetett munka	plaćeni rad	fizetett munka
75.	parental leave	roditeljsko odsustvo (odsustvo radi brige o de-tetu)	szülői szabadság	gyermekgondozási- /szülői szabadság	roditeljsko odsustvo	szülői szabadság
76.	parity democracy	paritetna demokratija	paritásos demokrácia	paritásos demokrácia	paritetna demokratija; de-mokratija zasnovana na jedna-kosti žena i muškaraca	paritásos demokrácia; nők és férfiak egyenlőségén alapuló demokrácia
77.	participation rates	stopa zastupljenosti	részvételi arány	a-képviseltség-mértéke	stopa učesća	részvételi arány
78.	part time employment	rad sa skraćanim radnim vremenom	rész munkaidős foglalkoztatás	részfoglalkoztatás	rad sa nepunim radnim vremenom	rész munkaidős foglalkoztatás

	paternal leave	odsustvo oca radi nege deteta	az apa gyermekgondozási szabadsága	az apa gyermekgondozási / szülői szabadsága	az apa gyermekgondozási szabadsága
79.					
80.	positive action	pozitivna akcija	pozitiv intézkedések	pozitiv akció	támogató intézkedés
81.	positive discrimination	pozitivna diskriminacija	pozitiv diskrimináció	pozitiv diskrimináció	előnyös megkülönböztetés
82.	preferential treatment	preferenciáliskezelés	kedvezőbánásmód	kedvezőbánásmód	előnyben részesítés
Q					
83.	quota	kvóta	kvóta	kvóta	kvóta
R					
84.	recognition and valuation of unpaid work	priznavanje i vrednovanje neplaćenog rada	a nem fizetett munka elismerése és értékelése	a fizetetlen munka elismerése és értékelése	a nem fizetett munka elismerése és értékelése; a fizetetlen munka elismerése és értékelése
85.	reconciliation of work and family / household life	uskladjivanje rada i porodičnog života / života domaćinstva	a család- és munka összeegyeztetése	a munka és család / családi élet-összeegyeztetése	a munka és a családi élet összeegyeztetése
86.	refuge	utbojište	krízisotthon	menedék	menedék (bántalmazott nők és gyermekek számára); krízisotthon (bántalmazott nők és gyermekek számára)
87.	regulation of part time work	regulisanje rada / skraćeni radni vreme	a részfoglalkoztatás szabályozása	a részfoglalkoztatás szabályozása	a rész munkaidős foglalkoztatás szabályozása
88.	reproductive health	reproduktivno zdravlje	reproduktív egészség	reproduktív egészség	reproduktív egészség
89.	reproductive rights	reproduktivna prava	reproduktív jogok	reproduktív jogok	reproduktív jogok
S					
90.	satellite account	dotatna analiza	szatellit-számla	kiegészítő elemzés	kiegészítő elemzés
91.	segregation of the labour market	segregacija tržišta rada	munkaerőpiaci szegregáció	a munkaerőpiaci szegregációja	munkaerőpiaci elkülönítés
92.	sex	pol	nem	nem	nem
93.	sex disaggregated statistics	polno-osejivna statistika	statisztika-nemek szerinti bontásban	nemleg-érzékelny-statisztika	nemek szerinti bontott adatok
94.	sex discrimination – direct	diskriminacija na osnovu pola –direktna	nemi diskrimináció – közvetlen	nemi megkülönböztetés – közvetlen	nemi megkülönböztetés – közvetlen

95.	sex discrimination – indirect	diskriminacija na osnovu pola – indirektna	nemi dšskrimináció – közvetett	nemi megkülönböztetés – közvetett	diskriminacija na osnovu pola – posredna	nemi megkülönböztetés – közvetett
96.	sex / gender system	polni/rodni sistem	5 férfiak és nők közötti rendszer	nemi alapú rendszer	polni/rodni sistem	a nemek közötti rendszer
97.	sex trade	trgovina ljudima radi seksualne eksploatacije	szexkereskedelem	nemi alapú emberkereskedelem	trgovina ljudima radi seksualnog iskorisćavanja	szexkereskedelem
98.	sexual harassment	seksualno uznemiravanje	szexuális zaklatás	szexuális zaklatás	seksualno napastovanje	nemi zaklatás
99.	sexual orientation	seksualna orijentacija	szexuális orientáció	nemi-hajjam	seksualna orijentacija	szexuális beállítottság
100.	sexual violence	seksualno nasilje	szexuális erőszak	szexuális erőszak	seksualno nasilje	nemi erőszak
T						
101.	time use survey	analiza – korišćenja – vremena	az időbeosztás felmérése	időkihaználási felmérés	anketa o korišćenju vremena	az időbeosztás felmérése; időkihaználási felmérés
102.	trafficking / trading in human beings	trgovina ljudima / ženama i decom	emberkereskedelem / nő- és gyermekkereskedelem	emberkereskedelem / nőket- és gyermekekkel való kereskedelem	trgovina ljudima; ženama i decom	emberkereskedelem; nő- és gyermekkereskedelem
U						
103.	unemployment	nezaposlenost	munkanélküliség	munkanélküliség	nezaposlenost	munkanélküliség
104.	unpaid / unremunerated work	neplaćeni rad / rad bez naknade	nem-fizetett / fizeteitlen munka	fizeteitlen / ingyen munka	neplaćeni rad	fizeteitlen munka
V						
105.	vertical segregation	vertikalna segregacija	vertikális segregáció	vertikális segregáció	vertikalna segregacija	vertikális elkülönítés
106.	vocational training	profesionalna obuka	szakkepzés	szakmai képzés	stručna obuka	szakkepzés
W						
107.	wife battering / beating	fizétko nasilje nad ženama	a feleség bántalmazása	feleség bántalmazás	partnersko nasilje	feleség bántalmazás; part-ner bántalmazás
108.	women's studies / gender studies	ženske studije / studije roda	nőkutatás	női-stúdiumok	ženske studije, studije roda	női tanulmányok

6. BIBLIOGRAFIJA

^

U štampanom obliku:

- 100 reči o ravnopravnosti: Rečnik termina i ravnopravnosti žena i muškaraca*, Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Novi Sad, 2004.
- 100 kifejezés az egyenjogúságról*, Tartományi Munkaügyi, Foglalkoztatási és a Nemek Egyenjogúságával Foglalkozó Titkárság, Újvidék, 2004.
- 100 szó az egyenlőségről: A férfiak és nők közötti egyenlőséggel kapcsolatos kifejezések szójegyzéke*, Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2000.
- 100 words for equality: A glossary of terms on equality between women and men*, European Communities, 1998.
- A magyar helyesírás szabályai* (1985). Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Andrić, E. (1996). „Posredne i neposredne pozajmljenice u govoru novosadskih Madara“, u: J.Plankoš (ur.) *Strane reči i izrazi u srpskom jeziku sa osvrtom na isti problem u jezicima nacionalnih manjina*. Institut za srpski jezik SANU, Subotica-Beograd, (397-403).
- Baker, M. (1992). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge, London and New York.
- Béjoint, H. (1994). *Tradition and Innovation in Modern English Dictionaries*. Claredon Press, Oxford.
- Balázs, G. (2001). *Magyar nyelvhelyességi lexikon*, Corvina, Budapest.
- Bell, R.T. (1991). *Translation and Translating*, Longman, Harlow.
- Blagojević-Hjuson, M. (2011). *Žene i muškarci u Srbiji: Šta nam govore brojevi?* Program Ujedinjenih nacija za razvoj, Beograd.
- Borić, R. (ur.) (2007). *Pojmovnik rodne terminologije*, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Zagreb.
- Brborić, B. (1996). „Odnos prema tudicama: s merom ali bez averzije“, u: J. Plankoš, (ur.) *Strane reči i izrazi u srpskom jeziku sa osvrtom na isti problem u jezicima nacionalnih manjina*. Institut za srpski jezik SANU, Subotica-Beograd (27-49).
- Bugarski, R. (1988a). „Terminologija između književnojezičkih i strukovnih normi“, u: B. Ćorić (ur.) *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, MSC Beograd, 18/I (9-13).
- Bugarski, R. (1988b). „Kriterijumi izgrađivanja terminologije“, u: Vinaver, N. (ur.) *Terminologija. Načela, normiranje, usaglašavanje rada*.Prevodilac, Beograd, (17-20).
- Bugarski, R (1996a), *Jezik u društvu*, Čigoja, Beograd.
- Bugarski, R (1996b), „Strane reči danas: pojam, upotreba, stavovi“ u: J.Plankoš (ur.) *Strane reči i izrazi u srpskom jeziku sa osvrtom na isti problem u jezicima nacionalnih manjina*. Institut za srpski jezik SANU, Subotica-Beograd (17-25)
- Bugarski, R.(1996c), *Lingvistika u primeni*, Čigoja, Beograd.
- Bukatarević, T. (2008), *Analiza prevoda stručnog teksta na primeru zbirke eseja Kreativne industrije*, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, diplomski rad, neobjavljen.
- Cabré, M.T. (1999). *Terminology: Theory, Methods and Application*. John Benjamins Publishing, Amsterdam/Philadelphia.
- Cameron, D. (1992). *Feminism and Linguistic Theory*, Macmillan, London.

- Ćopić, H. (2007). „Žene i jezik“ u: Zaharijević, A. (ur.) *Neko je rekao feminizam?* Artprint, Beograd.
- Dróth, J. (2000). „Legyen egységes az Európai Unió magyar nyelvű terminológiája!“, *Magyar Nyelvőr* – 124. évfolyam, 3.szám, Budapest.
- Dróth J. (2001). *A foratív értékelés a fordítás oktatásában*. Doktori disszertáció.Pécs.
- Dróth J. (2002). „A fordítástudomány és a nyelvtudomány együttműködéséről“, *Fordítástudomány*, IV/1:5-14
- Dubuc, R. (1997). *Terminology: A practical approach*. Linguattech Editeur Inc, Brossard, Quebec.
- Đundić, M, Ileš, M, Božanić, D. (2010). *Ka politički rodnog budžetiranja u Vojvodini*. Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Novi Sad
- Đundić, M, Ileš, M i Božanić, D. (ur.) (2011). *Rodno budžetiranje u državnoj upravi: Iskustva vlade Vojvodine*. Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Novi Sad.
- Eckert, P, McConnel-Ginet, S. (2003). *Language and Gender*. CUP, Cambridge.
- Fekete, E. (1997). „Oslovljavanje ženskih lica prezimenom“. *Jezik danas*, Novi Sad, I (12-14).
- Filipović, J. (2007). „Language standardization, gender and power: towards critical cognitive sociolinguistics“, paper presented at: *The Second International Conference on Language ideologies and media discourse: texts, practices, policies*. School of Modern Languages and Culture / Department of Linguistics and Phonetics, University of Leeds.
- Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu – Uvod u lingvistiku jezičkih dodira*. Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti, Školska knjiga, Zagreb.
- Fóris, Á. (2002). *Szótár és oktatás*. Iskolakultúra, Pécs.
- Fóris, Á. (2005). *Hat terminológia lecke*. (Lexikográfia és terminológia kézikönyvek 1.), Lexikográfia Kiadó, Pécs.
- Fóris Á, Pusztyai J. (szerk.) (2006). *Utak a terminológiához. (Terminologia et Corpora – Supplementum 1.)*. BDF, Szombathely.
- Gómez González-Jover, A. (2005) „Specialized Bilingual Dictionaries for Translators (Some considerations for a User Oriented Approach)“, in: *Revista Alicantina de Estudios Ingleses* 18 (71-83)
- Gortan-Premk, D., (1990), „O mestu termina u leksičkom fondu“, u: B. Ćorić (ur.) *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, MSC, Beograd, 18/I (15-21)
- Hatim B, Mason, I. (1990). *Discourse and the translator*. Pearson Education, Limited, Harlow.
- Hatim B, Mason, I. (1997). *The Translator as Communicator*. Routledge, Oxon
- Heltai P. (1988). „Contrastive Analysis of Terminological Systems and Bilingual Technical Dictionaries“. *International Journal of Lexicography*, 1/1, (32-40).
- Heltai P. (2004a). „A fordítás és a nyelvi norma I.-III“. *Magyar Nyelvőr*, 128. évfolyam 2004. október-december 4. szám (407-434); 129. évfolyam 2005. január-március 1. szám, (30-58); 129. évfolyam április-június 2. szám, (165-172).
- Heltai, P. (2004b). „Terminus és köznyelvi szó“. in: *Szaknyelvoktatás és szakfordítás 5*. Tanulmányok a Szent István Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékének kutatásaiból (szerk. Dróth J.), Szent István Egyetem, Gödöllő, (25-45).
- Hlebec, B. (1981). „Prevođenje i kontrastivna analiza“ u: *Prevodilac* 1 (27-33).

- Hlebec, B. (1989). *Opšta načela prevodenja*. Naučna knjiga, Beograd.
- Hoey M. (1988). „Contrastive Analysis and Translation” in Baker M. (ed.) *The Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*, (45-50).
- House, J. (1977). *A Model for Translation Quality Assessment*. Gunter Narr Verlag, Tübingen.
- Ivir, V. (1985). *Teorija i tehnika prevodenja*, Centar Karlovačka gimnazija, Sremski Karlovci, drugo izdanje.
- Jarić, V. i Radović, N. (2010). *Rečnik rodne ravnopravnosti-102 pojma rodne ravnopravnosti za 102 godine osvajanja ženskih ljudskih prava*, Art print, Novi Sad.
- Jovanović, M. (1991). *Tehnika prevodenja. Praktični deo*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Juhász, J. et al (szerk.) (1972). *Magyar Értelmező Kéziszótár*, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Klajn, I. (2007). *Rečnik jezičkih nedoumica*. Prometej, Novi Sad.
- Klaudy K. (1999a). *Bevezetés a fordítás elméletébe*. Scholastica, Budapest.
- Klaudy K. (1999b). *Bevezetés a fordítás gyakorlatába. Angol, német, orosz fordítástechnikai példatárral*, Scholastica, Budapest.
- Klaudy K. (2001). „Tíz magyar nyelvhelyességi problémakör”. in: Klaudy K. *Fordítástechnikai minimum*. Bp: FTK. Kézirat.
- Klaudy, K. (2003). „Dinamikus kontrasztok”. in: *Szaknyelvoktatás és szakfordítás 3*. Tanulmányok a Szent István Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékének kutatásaiából (szerk. Dróth J.), (43-57), Szent István Egyetem, Gödöllő, (106-121).
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical Introduction*. Oxford University Press New York.
- Krzyszowski, T. (1990). „Topics in lexical semantic contrastive studies” u: *Contrasting languages: the Scope of Contrastive Linguistics*. Mouton de Gruyter, Berlin/New York.
- Lakoff, T.R. (2004). *Language and Woman's Place*, OUP, Oxford.
- Milić, M. (2003). *Termini igara loptom u engleskom jeziku i njihovim prevodnim ekvivalentima u srpskom* – magistarski rad, Filozofski fakultet, Novi Sad, neobjavljeno.
- Mojašević, M (2011). *Jezik i rod* – specijalistički rad, Fakultet političkih nauka, Podgorica.
- Mršević, Z. (1999). *Rečnik osnovnih feminističkih pojmova*, IP „Žarko Bulbulj”, Beograd.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*, Prentice Hall, New York/London.
- Nida, E.A., Taber, Ch.R. (1982). *The Theory and Practice of Translation*. Brill, Leiden.
- Perović, Slavica (2006), „Jezik i rod” u: Drobnjak, Nada (ur). *On je rekla: upotreba rodno-senzitivnog jezika*. Kancelarija za ravnopravnost polova Vlade Republike Crne Gore, Podgorica, (13- 64).
- Pešikan, M., Jerković, J. Pižurica M. (1995). *Pravopis srpskoga jezika*. Matica srpska, Novi Sad.
- Picht, H, Draskau, J.(1985). *Terminology: An Introduction*. The University of Surrey, Department of Linguistics and International Studies, Guilford.
- Prčić, T. (1996). „Jednojezični rečnici engleskog jezika opšte namene: selektivna bibliografija s komentarima”. *Glossa*, Beograd, 2/1:51-57.
- Prčić, T. (1997). *Semantika i pragmatika reči*. Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci.

- Prčić, T. (1999). „Englesko-srpsko jezičko kontrastiranje: potrebe, postupci i primene“ u: R. Šević (ur.) *VI Simpozijum: Kontrastivna jezička istraživanja*, Filozofski fakultet, JDLP, Novi Sad. (125-130).
- Prčić, T. (2005). *Engleski u srpskom*, Zmaj, Novi Sad.
- Radovanović, M. (2003). *Sociolingvistika*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci.
- Sager, J. (1998) „Terminology - standardization“ in: Baker, M. (ed.) *Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*, Routledge, London.
- Savić, S. (2004). *Žena skrivena jezikom medija: kodeks neseksističke upotrebe jezika*. Futura publikacije, Novi Sad.
- Savić, S. (2006). „Jezik: Diskriminacija, stereotipi, predrasude“ u: Živković, Lj. (ur.) *Od A do Š o lezbejskim i gej ljudskim pravima*. Labris, Beograd, (88-92).
- Savić, S. (2007). „Politički korektan govor i seksizam u jeziku“ u: Petrušić, N. (ur.) *Putevi ostvarivanja rodne ravnopravnosti i jednakih mogućnosti. Od ideje do prakse. Priručnik za službenike i organe lokalnih samouprava zadužene za ravnopravnost polova*. Savet za ravnopravnost polova Vlade Republike Srbije, Beograd (56-81).
- Savić, S. et al (ur.) (2009). *Rod i jezik*. Ženske studije i istraživanja, Futura publikacije, Novi Sad.
- Seregy, L. (1989). „Nem szakszerű, ha érthetelen“ In: Bíró Á. (szerk.): *Szaknyelvi divatok*. Gondolat Kiadó, Budapest (28-36).
- Šipka, D. (1998). *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, Matica Srpska, Novi Sad.
- Summers, D. (2003). *Longman Dictionary of Contemporary English*, Pearson Education Limited, Harlow.
- Sunderland, J. (2006). *Language and Gender: an advanced resource book*. Routledge Applied Linguistics, Oxon.
- Tarnóczy, L. (1966). *Fordítókataloz. A szakirodalmi fordítás elmélete és gyakorlata*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Tolcsvai N. G. (2007). *Idegen szavak szótára*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Trosborg, A. (ed). (1997). *Text typologies and Translation*. John Benjamins BV, Amsterdam/Philadelphia.
- Vasić, V, Prčić, T, Neugebauer, G. (2001). *Du you speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*. Zmaj, Novi Sad.
- Vinay, J. P. and Darbelnet, J. (1958/1995) *Comparative Stylistics of French and English*, trans. J. Sager and M-J. Hamel, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, pp. 30-41 (abridged) In: Hatim, B. And Munday, J. (2004). *Translation: An advanced resource book*. Routledge, London and New York. (148-151)
- Vukićević, B. (2001). *Pravni rečnik englesko-srpski*, Poslovni sistem „Grmeč“-„Privredni pregled“, Beograd.
- Zbornik radova Saveta Evrope o jednakosti među polovima* (2002). Savet Evrope, Strazbur.

U elektronskom obliku:

- 1) IATE (Interactive Terminology for Europe)-EU inter-institutional terminology database: <http://iate.europa.eu>

- 2) EuroVoc Višejezični rečnik Evropske unije: <http://eurovoc.europa.eu/>
- 3) Longman Dictionary of Contemporary English on CD, Third edition with New Words supplement (2001)
- 4) The American Heritage Dictionary on CD, Fourth edition (2006)
- 5) Wiktionary: Wikimedia Foundation.San Francisco, (2003)
- 6) Anketa o radnoj snazi za 2011. godinu, Republički zavod za statistiku: http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/00/61/71/SB_550_ARS2011_SAJT.pdf
- 7) Gyorstájékoztató -2012, Központi Statisztikai Hivatal <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/mun/mun21204.pdf>
- 8) Zakon o radu Republike Srbije: http://www.svos.org.rs/pdfs/zakon_o_radu.pdf
- 9) Žene i muškarci u Srbiji (2011) – Republički zavod za statistiku:
http://www.ksh.hu/apps/meta.objektum?p_lang=HU&p_menu_id=220&p_almenu_id=201&p_ot_id=200&p_level=3&p_session_id=73509622&p_obj_id=4203
- 10) Munka Törvénykönyve: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK12002.pdf>
- 11) Hungarocontrol – Magyar Légforgalmi Szolgálat Zrt. www.hungarocontrol.hu
- 12) Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium www.kim.gov.rs
- 13) UN Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women www.unwomen.org
- 14) United Nations Development Programme www.undp.org
- 15) European Women's Lobby www.womenlobby.org
- 16) National Health Service www.nhs.uk
- 17) Job Services Australia www.deewr.gov.au/job-services/australia.jsa
- 18) Free Online Dictionary, Forlex Inc. (2013) www.thefreedictionary.com

ZAVOD ZA
RAVNOPRAVNOST
POLOVA

O ZAVODU ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA

Zavod za ravnopravnost polova je pokrajinska ustanova osnovana 2004. godine Odlukom Skupštine AP Vojvodine. Osnivanjem Zavoda i donošenjem Deklaracije i Odluke o ravnopravnosti polova zaokružen je sistem institucionalnih mehanizama na pokrajinskom nivou i utemeljen je pravni okvir za ostvarivanje rodne ravnopravnosti na teritoriji Vojvodine u oblastima koje su u nadležnosti Pokrajine.

Zavod je osnovan kao stručno telo u cilju promovisanja koncepta rodne ravnopravnosti i izrade preporuka za integraciju rodne perspektive u sve politike, mere, akcije i programe koje pokrajinska vlada donosi i sprovodi.

Delokrug rada Zavoda obuhvata istraživačke programe i projekte u cilju stvaranja baza preciznih i aktuelnih podataka o položaju žena kao osnova za izradu preporuka za poboljšanje položaja žena; edukativne programe u cilju povećanja nivoa znanja o značaju rodne ravnopravnosti i potrebi ugrađivanja rodne perspektive u sve društvene sfere života, kao i promociju koncepta rodne ravnopravnosti na teritoriji AP Vojvodine i pružanje podrške lokalnim samoupravama u sprovođenju politike jednakih mogućnosti.

U okviru izdavačke delatnosti Zavod za ravnopravnost polova pokrenuo je ediciju „Roza Luksemburg“ koja je posvećena doktorskim i master radovima na temu rodne ravnopravnosti sa ciljem da predstavi i afirmiše stručnjake i stručnjakinje koji se bave rodnom politikama.

U okviru ove edicije do sada su objavljena tri rada:

- Mirjana Dokmanović, Globalizacija i razvoj zasnovan na ljudskim pravima iz rodne perspektive, 2012.
- Gordana Stojaković, Rodna perspektiva u novinama antifašističkog fronta žena 1945-1953, 2012.
- Ksenija Kričković Pele, Vantelesna oplodnja: rodne i društvene kontroverze“, 2014.

O CENTRU ZA RODNE STUDIJE UNIVERZITETA U NOVOM SADU

ACIMSI Centar za rodne studije Univerziteta u Novom Sadu je interdisciplinarni postdiplomski program čiji je cilj stvaranje akademske elite za teorijsko promišljanje o rodnom pitanjima povezanim sa drugim komponentama identiteta (kao što su etnički, nacionalni, verski, seksualni i drugi). To je za sada jedini akademski program u Srbiji za koji se stiče zvanje master rodnih studija, odnosno doktor rodnih studija, a na osnovu akreditovanog master i doktorskog programa.

Od samog početka program u prvi plan stavlja odnos roda prema interkulturnom i multikulturnom okruženju. Studentkinje i studenti su iz različitih nacionalnih, etničkih, ali i iz podzastupljenih grupa (kao što su Romkinje, studentkinje sa invaliditetom, ali i iz različitih nacionalnih grupa u Vojvodini). Završni radovi, na osnovu kojih studentkinje i studenti stiču zvanje master i doktor rodnih studija, obuhvataju različitu problematiku uglavnom povezanu sa pitanjima diskriminacije žena iz različitih grupa u istoriji i današnjoj perspektivi.

Pored obrazovanja visokoškolskog kadra, *Centar za rodne studije* ima i druge oblike rada u ostvarivanju svoje misije u društvenoj javnosti: promovisanje različitih znanja i otvaranje novih tema na javnim predavanjima (kao što su nasilje nad ženama, prostitucija, različiti oblici društvenih nejednakosti povezane sa rodom); prikazivanje objavljenih knjiga, sopstvenih izdanja i izdanja koja su u direktnoj vezi sa literaturom iz pojedinih obaveznih i izbornih kurseva na dva pomenuta programa - master i doktorski.